

*КЗ «Таранівський ЗДО «Ромашка»(ясла-садок)»
Зміївської міської ради
Чугуївського району Харківської області
Вихователь-методист В.В.Онацька*

**Використання
результативних методів щодо
підготовки дітей
старшого дошкільного віку
до шкільного навчання**

Зміст

	Назва	Сторінка
1	Зміст	2
2	Анатоція	3
3	Вступ	4-6
4	Показники психофізіологічної готовності дітей старшого дошкільного віку до навчання у школі	7-8
5	Основна частина	9-15
6	Практичні матеріали щодо розвитку мовлення та підготовки до навчання грамоти:	16
	- дидактичні ігри з розвитку мовлення та підготовки до навчання грамоти	17-19
	- ігри для розвитку уяви	20-22
	- ігри для розвитку пам'яті дітей	23-26
	- ігри для розвитку мовлення	27-30
7	Підготовка руки до письма	31-35
8	Практичні матеріали щодо підготовки руки до письма:	36
	- пальчикові ігри	37-45
	- ігри для розвитку дрібної моторики рук	46-51
9	Логіко-математичний розвиток	52-56
10	Дидактичні ігри з математики	57-77
11	Пісочна терапія	78-82
12	Практичні заняття з пісочної терапії	83-112
13	Ігри з піском	113-121
14	Кольоротерапія	122-125
15	Практичні заняття з кольоротерапії	126-139
16	Використання нетрадиційних технологій образотворчої діяльності	140-144
17	Практичні заняття з використання нетрадиційних технологій образотворчої діяльності	145-176
18	Висновок	177-178

АНОТАЦІЯ

Підготовка дітей до школи, насамперед, це створення сприятливих умов для особистісного становлення і творчої самореалізації кожної дитини, формування її життєвої компетентності, розвитку в неї ціннісного ставлення до світу природи, культури, людей, самої себе.

Початок шкільного навчання є стартом нового етапу розвитку, дитина повинна бути готовою до нових форм діяльності та спілкування, співробітництва із дорослими та однолітками. І тому використання ефективного підходу в підготовці дітей старшого дошкільного віку до навчання у школі допомагає справитись з усім тим навчальним та поза навчальним навантаженням, яке ляже на плечі дитини з приходом до школи, забезпечуючи, таким чином, належну шкільну адаптацію.

Представлений досвід роботи «Використання результативних методів щодо підготовки дітей старшого дошкільного віку до шкільного навчання» дає можливість у практичному варіанті створювати атмосферу співпраці: вихователь-вихованці, творчості й доречного вибору видів дитячої діяльності, прояву у дітей пізнавальної, пошукової, мовленнєвої та іншої активності в освітньому середовищі.

Саме такий підхід забезпечує умови для повноцінного розвитку особистості дошкільників, гарантує всебічну психологічну захищеність і сприятиме успішній діяльності дітей в майбутньому.

ВСТУП

Дитячі роки - той вік, який ми вважаємо віком безтурботної радості, гри, казки, - це джерело життєвого ідеалу. Від того, що відкрилося дитині в навколишньому світі в роки дитинства, що викликало її подив і захоплення, що обурило і примусило плакати не від особистої образи, а від переживання за долі інших людей – від цього залежить, яким громадянином буде наш вихованець.

В. Сухомлинський

На сучасному етапі переходу закладів освіти на навчання дітей з шестирічного віку особливого значення набуває забезпечення їхньої готовності до школи. За даними психолого – педагогічної науки, успішне навчання в школі можливе лише за умови, що на момент вступу дитина набула відповідного особистісного, інтелектуального та фізичного розвитку.

Перехід дитини з дитячого садка у школу є важливим етапом її життя, який пов'язаний не лише зі зміною середовища її розвитку, а й із відповідними процесами самоусвідомлення, із зіткненням з новими проблемами, відкриттям у собі нових можливостей тощо.

Момент вступу дитини до школи докорінно змінює соціальну ситуацію розвитку дитини. Для того щоб початок шкільного навчання став стартом нового етапу розвитку, дитина повинна бути готовою до нових форм

діяльності та спілкування, співробітництва із дорослими та однолітками. І саме дошкільна освіта покликана допомогти малюкам справитися з усім тим навчальним та поза навчальним навантаженням, яке ляже

на їх плечі з приходом до школи, забезпечити, таким чином, належну шкільну адаптацію.

Як свідчить практика, відсутність шкільної зрілості, готовності до систематичного шкільного навчання може призвести до зростання у дитини симптому тривожності, формування у неї заниженої самооцінки, появи хронічної втомлюваності, загальної неуспішності, що може стати загальною причиною виникнення небажання дитини бути школярем.

Діяльність, організована з дошкільниками, має бути спрямована, перш за все, на формування у дітей мотивації до навчально-пізнавальної діяльності, що у свою чергу, стимулюватиме розвиток пізнавальних інтересів, потреби в самостійній пізнавальній діяльності, умінні застосовувати здобуті знання.

Сучасні підходи та особливості планування і проведення освітнього процесу в дошкільному навчальному закладі організовуються у відповідності до методично-нормативних документів з галузі дошкільної освіти.

Готовність дитини до шкільного навчання поняття комплексне, багатогранне. Як підкреслив відомий психолог Л.А.Венгер, у дитини дошкільного віку не може бути вже сформованих «шкільних» якостей у чистому вигляді, оскільки вони, як і будь-які інші, складаються в ході тієї діяльності, для якої вони є необхідними.

Отже, вони не можуть з'явитися без порушень специфічних умов життя та діяльності, що є характерним і необхідним для повноцінного розвитку дитини у дошкільному віці.

І тому організація роботи з дітьми повинна спрямовувати на забезпечення відповідної психофізичної готовності до навчання у школі.

Практика роботи підтверджує, що використання традиційно ефективних та інноваційних методів випускникам дитячого садка дає ґрунтовну підготовку до шкільного навчання

Показники психофізіологічної готовності дітей старшого дошкільного віку до навчання у школі

1.	Фізична готовність	<ol style="list-style-type: none"> 1. Розвинута тонка моторика пальців рук та долоні. Великий палець руки повинен мати прямий кут по відношенню до решти пальців. 2. Добре розвинуті м'язи спини, відсутність патології в розвитку хребта. 3. Вміння координувати рухи і зір. 4. Повноцінний зір. 5. Добре розвинуте слухове сприйняття, 6. Зрівноважені нервові процеси збудження та гальмування. 7. Вміння застосовувати вольові зусилля в різних ситуаціях.
2	Інтелектуальна готовність	<ol style="list-style-type: none"> 1. Наявність наочно-образного мислення (в початковій стадії розвитку). 2. Володіння системою уявлень про живу і неживу природу та соціальні явища, відповідно до вимог програми, 3. Наявність творчої уяви, як новоутворення дошкільного дитинства. 4. Розвиток монологічної і діалогічної мови. Уміння довільно вступати в діалог, складати прості, складносурядні та складнопідрядні речення, короткі оповідання. 5. Наявність словникового запасу, що відповідає даному віку. Добре розвинута звукова культура мови. 6. Виявлення допитливості і пізнавальної активності. Вміння та бажання задавати питання і вимагати на них об'єктивної відповіді. 7. Вміння прийняти навчальне завдання і виконувати його відповідно вимогам дорослого. Володіння різними способами виконання завдання.
3	Мотиваційна готовність.	І, Адекватність бажання ходити до школи. Наявність позитивних мотивів.
4	Соціальна готовність	<ol style="list-style-type: none"> 1. Відсутність шкільної фобії. 2. Розуміння соціальної ролі вчителя, що відрізняється від функцій вихователя і мами. 3. Розуміння своєї соціальної ролі учня, для якого ведучою діяльністю є не гра, а навчання, що базується на праці і нових обов'язках.

5	Рівень розвитку спілкування	<ol style="list-style-type: none"> 1. Довільність в спілкуванні з дорослими :вміння прийняти навчальне завдання і вказівки дорослого. 2. Відсутність безпосередності та імпульсивності в спілкуванні. 3. Розуміння іронічного і жартівливого тону та адекватна реакція на нього. 4. Вміння будувати взаєностосунки з ровесниками, приймати двійну позицію в процесі спільної діяльності. 5. Чітке дотримання правил гри, 6. Вміння самостійно організувати спільну діяльність.
6	Особистісний розвиток	<ol style="list-style-type: none"> 1. Адекватність самооцінки і вміння об'єктивно оцінювати вчинки оточуючих. 2. Володіння нормами поведінки. 3. Глибина і стійкість у вияві почуттів. Довільність в управлінні емоціями і почуттями.

ОСНОВНА ЧАСТИНА

Головна мета національної дошкільної освіти – створити сприятливі умови для особистісного становлення і творчої самореалізації кожної дитини, формування її життєвої компетентності, розвитку в неї ціннісного ставлення до світу природи, культури, людей, самої себе. Момент вступу дитини до школи докорінно змінює соціальну ситуацію розвитку дитини. Для того щоб початок шкільного навчання став стартом нового етапу розвитку, дитина повинна бути готовою до нових форм діяльності та спілкування, співробітництва із дорослими та однолітками. І саме дошкільна освіта покликана допомогти малюкам справитися з усім тим навчальним та поза навчальним навантаженням, яке ляже на їх плечі з приходом до школи, забезпечити, таким чином, належну шкільну адаптацію.

Як свідчить практика, відсутність шкільної зрілості, готовності до систематичного шкільного навчання може призвести до зростання у дитини симптому тривожності, формуванні у неї заниженої самооцінки, появи хронічної втомлюваності, загальної неуспішності, що може стати загальною причиною виникнення небажання дитини бути школярем.

Готовність дитини до шкільного навчання поняття комплексне, багатогранне. Нині це поняття трактується як певний стан психо – педагогічного розвитку особистості дитини у перехідний період від дошкільного до шкільного віку, який формує в неї здатність брати участь у шкільному навчанні. Як підкреслив відомий психолог Л.А.Венгер, у дитини дошкільного віку не може бути вже сформованих «шкільних» якостей у чистому вигляді, оскільки вони, як і будь-які інші, складаються в ході тієї діяльності, для якої вони є необхідними. Отже, вони не можуть з'явитися без порушень специфічних умов життя та діяльності, що є характерним і необхідним для повноцінного розвитку дитини у дошкільному віці. З огляду на це, готовність до навчання у школі дитини визначається, як інтегративна характеристика психічного розвитку дитини, яка складається на завершення дошкільного

дитинства і включає компоненти, що зумовлюють успішну адаптацію дитини до умов і вимог школи. Дане поняття розглядається у двох взаємопов'язаних аспектах: а) загальна готовність; б) спеціальна готовність до навчання у школі.

** Загальна готовність:

* фізіологічна

* фізична

* психологічна:

- мотиваційна;

- емоційно-вольова;

- інтелектуальна;

- соціальна.

** Спеціальна готовність:

* розвиток мовлення, підготовка до грамоти;

* формування початків математики;

* підготовка до письма;

* формування уявлень про навколишній світ.

Говорячи про методичні і теоретичні засади реалізації наступності у системі роботи двох перших ланок освіти в цілому, важливо акцентувати насамперед на тих загальних принципах, які зосереджені на проблемах розвитку дитячої особистості, що є кінцевою метою вдосконалення всіх освітніх систем. Принципи гуманізації, інтеграції є наскрізними, а відтак вписують дошкільня та початкову освіту в систему неперервної освіти. Таким чином, стратегічна мета єдина - розвиток особистості, життєва компетентність дитини, спрямування її на творчість і самореалізацію. Отже, якщо дошкільня освіта сьогодні якісно змінилась у плані розуміння сутності підготовки дитини до шкільного навчання та реалізації її вікових можливостей на шостому році життя, то і початкова освіта аж ніяк не може лишитися у межах давніх уявлень про опору тільки на предметну готовність найменших учнів до навчання. Необхідно сприяти в початковій школі таким умовам, щоб ті якості,

уміння, здобутки дошкілля, формування яких не завершилося на рівні дошкільного віку, могли б повноцінно розвиватися в початковій школі й водночас сприяли формуванню пріоритетної, провідної діяльності, новоутворення цього віку – навчальної діяльності.

Виходячи з зазначеного з'ясуємо, що дошкільник-випускник повинен мати загальну мотиваційну готовність, яка виявляється у прагненні до навчання, бажанні бути школярем, на достатньо високому рівні мати розвиток пізнавальної діяльності, вмінні володіти елементами навчальної діяльності, певному рівні соціального розвитку.

У системі всебічного розвитку дітей провідне місце займає підготовка до школи. Від того, наскільки якісно вчасно підготовлені діти до школи, багато в чому залежить успішність подальшого навчання.

Підготовка дітей до школи в дитячому саду містить у собі основні завдання: всебічне виховання дитини (фізичне, розумове, моральне, естетичне) та спеціальна підготовка до шкільного навчання.

Практичну роботу з вихованцями щодо підготовки до школи будуємо на основі вимог чинної освітньої програми «Дитина» (Освітня програма для дітей від 2 до 7 років, наук. серії. Огнев'юк В.О., лист ІМЗО від 14.07.2020 № 22.1/12-Г-572, лист МОН від 23.07.2020 № 1/11-4960).

та системному використанню слідує наступних напрямків:

- *розвиток мовлення та підготовка до навчання грамоті;*
- *підготовка руки до письма;*
- *логіко - математична підготовка;*
- *інноваційні методи та прийоми.*

К. Д. Ушинський важливим чинником формування особистості в дошкільному віці вважав розумове

виховання. Його авторству належить теорія розвитку розумових здібностей дітей паралельно з розвитком мовлення. Він стверджував, що розвивати мовлення окремо від думки неможливо, а розвивати його перед думкою — шкідливо. Тому розвиток мовлення одне з провідних завдань та змістовних напрямків освітньої роботи з дітьми.

У своїй роботі я інтегрую мовленнєвий розвиток з іншими видами діяльності: ігровою, руховою, образотворчою, навчальною. При плануванні роботи вважаю, що невичерпаним матеріалом для розвитку мовлення є саме життя, тобто все те, що оточує дітей.

Під час проведення занять я використовую в роботі з дітьми різні види дидактичних ігор, які направлені на розвиток та удосконалення фонематичного слуху, звуковимови, розвитку слухової уваги, це такі ігри «Відгадай, що звучить», «Назви тварин і їх голоси», «Відгадай за описом, по голосу», «Будь уважний», «Знайди слово» та інші.

Деякі ігри вчать дітей розрізняти звуки схожі за звучанням, ділити слова на склади, знаходити перший і останній звук в словах: «Телеграф», «Виправ Петрушку», «Відгадай, який звук зник», «Говори правильно».

Проводжу ігри для збагачення словникового запасу, порівнянь, для опису характерних ознак, вражень, уявлень («Доповни речення», «Живі слова», «Закінчи речення»).

Використовую ігри, що вчать дітей добирати пестливі слова, слова – антоніми, прикметники, синоніми.

Під час мовленнєвих ігор, на заняттях діти вчаться пояснювати свою думку, відстоювати її, користуватись словами: «я гадаю», «я знаю», «мені

здається», «на мою думку».

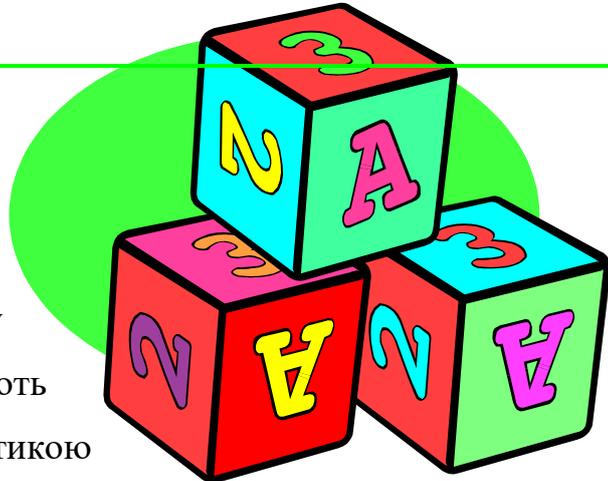
В практику роботи з дітьми широко використовую прийоми складання розповіді за планом, за схемою, за картиною, за власним досвідом. Зазначена робота розширює словник дітей, вони осмислюють і розуміють незнайомі слова, вчаться вимовляти

їх чітко і правильно, логічно будувати свою розповідь.

Особливого значення приділяю розвитку фонематичного слуху — розвитку вміння дітей відтворити на слух звуки мови, розпізнавати і узагальнювати їх у словах.

Велику увагу приділяю звуковому аналізу слів. Існує підготовчий етап до читання, де спочатку навчаю дітей сприймати слово на слух, чути звуки, знаходити місце кожному звуку в «будиночку», яке називається «слово». Діти вчать звуки, але цей процес заучування проходить в ігровій формі.

З розвитком мови тісно пов'язане мислення шестирічних дітей, бо це період інтенсивного розвитку. До моменту вступу до школи діти практично оволодівають словником, звуковим складом та граматиною рідної мови.

Відповідну роботу приділяю розвитку голосового апарату, що дає можливість шестирічним дітям правильно вимовляти всі звуки рідної мови. Я працюю над виправленням мови. Для цього використовую інструментарій: логопедичні альбоми, картки, таблиці, артикуляційні ігри та вправи. Проводжу індивідуальну роботу з дітьми.

Навчання грамоті тісно пов'язане з художньою літературою та мовленнєвим спілкуванням. На заняттях з дітьми вивчаємо вірші, малюки слухають казки, приймають участь у драматизації, знайомляться з творчістю

В. Сухомлинського, С.Русової, разом створюємо міні – театри, на які запрошуємо батьків – як учасників та глядачів.

Особливу роль відводжу сюжетно – рольовій грі, яка допомагає дитині усвідомити власне «Я», свою соціальну роль та вдало володіти монологічним та діалогічним мовленням. В грі діти повною мірою аналізують свої ігрові дії, вчинки, мотиви.

Групову кімнату облаштувала для сприятливого розвитку мови дітей: створила ігрові осередки, де підібрано матеріал для дидактичних та сюжетно – рольовій ігор. Постійно поновлюю матеріал, змінюю, підбираю згідно теми, що вивчається дітьми в даний момент. Поширюю самостійну активність дітей.

Наприклад, до теми «Осінь» діти підбирали матеріал самостійно, приносили цікаві малюнки, картини з дому, складали кросворди, які виконували разом з батьками. Принесений матеріал було представлено для перегляду і ознайомлення дітьми всієї групи, результативно працює напрям співпраці: дитини – ЗДО – родини.

Практичні матеріали щодо розвитку мовлення та підготовки до навчання грамоти

Дидактичні ігри з розвитку мовлення та підготовки до навчання грамоти

Примітка:

прийняті скорочення н-, с-, в-, означають: Н – низький рівень складності; С – середній рівень складності; В – високий рівень складності.

Дидактична гра: “Збери гриби”

Мета:

вчити дітей розрізняти і називати букви, знаходити їх в складах, вправляти у читанні складів; розвивати мислення і виховувати уважність.

Обладнання:

кошики на яких написані букви, і гриби на яких написані склади.

Хід гри

Вихователь пропонує дітям відправитись по гриби, роздає дітям кошики і просить їх знайти гриби, які

можна зібрати саме в цей кошик.
Якщо на кошику написана буква О,
то в нього можна збирати гриби, на
яких написані склади саме з буквою
О.

Н – знайти гриби;

С – знайти гриби, пояснити свій
вибір;

В – назвати інші склади із
загаданою буквою.

Дидактична гра: “Знайди вивчену букву”

Мета:

вправляти дітей в знаходженні
знайомих букв, розвивати
самостійність у виконанні завдань;
виховувати уважність.

Обладнання:

картки з написаними буквами.

Хід гри

Вихователь роздає дітям картки, на
яких написані букви і пропонує
розглянути їх та знайти ту букву,
яку назвав вихователь. Дитина
знаходить букву і закреслює її.
Н – знайти букву і закреслити її;
С – знайти букву і сказати на що
вона схожа;

В – підібрати слова, які дружать з
цією буквою.

Дидактична гра: “Склади букву”

Мета:

вчити дітей розрізняти і називати
знайомі букви; закріпити уміння
дітей складати геометричні фігури з
частин різної величини; розвивати
логічне мислення і виховувати
самостійність.

Хід гри

Вихователь роздає дітям конверти, в
яких букви розрізані на кілька
частин і пропонує дітям скласти
букву і назвати її.

Н – скласти 2 букви;

С – скласти 3 букви;

В – скласти 4 букви.

Дидактична гра: “Яка буква зайва?”

Мета:

вправляти дітей, у розрізненні і
називанні букв, розвивати мислення,
пам'ять, виховувати самостійність.

Обладнання:

картки з зображенням букв.

Хід гри

Вихователь на дошці виставляє картку з буквами, діти повинні уважно розглянути і назвати зайву букву.

Ускладнення:

Поступово збільшити кількість букв.

Дидактична гра:

“Знайди листочок”

Мета:

закріпити вміння дітей виділяти перший звук в слові і співвідносити його з буквою; розвивати швидкість мислення; виховувати допитливість.

Обладнання:

силуети дерев з написаними буквами, листочки з предметами.

Хід гри

Вихователь розповідає дітям, що подув сильний вітер і з дерев упали листочки і перемішались.

Вихователь пропонує дітям, взяти листочки і знайти дерево, з якого вони упали. Дітям потрібно розглянути предмет на листочку, виділити перший звук в слові і

співставити його з буквою на гілці дерева.

Н – знайти листочок і співвіднести з буквою;

С – назвати дерево, з якого цей листочок упав;

В – придумати інші слова з цим звуком.

Дидактична гра:

“Чарівні хмаринки”

Мета:

продовжувати вчити дітей виділяти звуки в слова, знаходити їх місце в слові, підбирати слова із заданим звуком, розвивати фонематичний слух; виховувати допитливість.

Хід гри

Вихователь говорить про те, що сьогодні на небі з'явилися сумні хмаринки, вони розгубили свої краплинки. Пропонує дітям вибрати хмаринку і підібрати до неї краплинки. В назвах зображених предметів є звук, який відповідає букві з хмаринки.

Н – вибирають з 3-4 краплинок;

С – вибирають з 4-5 краплинок;

В – вибирають з 5-6 краплинок.

Ігри для розвитку уяви

ЧАРІВНІ ОКУЛЯРИ

Мета: розвиток уяви; опанування поняття часу.

Матеріал: оправа окулярів без скла або саморобна маска з паперу.

Хід гри

Ведучий розповідає про пори року, як вони впливають на природу, тварин, людей. Потім говорить: «От чарівні окуляри, вони показують майбутнє. За три місяці, коли прийде весна, ми подивимося крізь них, і що ми побачимо?..» (літо). І т. ін.

ЧАРІВНІ ЛЯПКИ

Мета: розвиток уяви; опанування різних форм предметів.

Матеріал: заготовлюються макети кольорових ляпок різної форми.

Хід гри

Ведучий показує ляпки й просить сказати, скільки предметів дитина бачить у ляпці та які. Діти по черзі відповідають. Перемагає той, хто назвав побачені предмети останнім. Ведучому краще записувати відповіді, щоб діти не повторювалися.

СКРИНЬКА З КАЗКОЮ

Мета: розвиток фантазії, зв'язного мовлення, творчого мислення.

Матеріал: 8—10 різних фігурок, коробочка.

Хід гри

Ведучий пропонує виймати довільно фігурки з коробки. Треба вигадувати, ким або чим цей предмет буде в казці. Після того як перший гравець сказав 2—3 речення, наступний виймає інший предмет і продовжує розповідь. Коли історія закінчилася, предмети збирають разом, і починається нова історія. Важливо, щоб кожного разу вийшла закінчена історія та щоб дитина в різних ситуаціях вигадувала різні варіанти дій із тим самим предметом.

ЧАРІВНА ТРУБА

Мета: засвоєння дитиною протилежних якостей предметів; розвиток пізнавальної функції, уяви.

Матеріал: журнал або аркуш паперу, згорнутий у трубочку.

Хід гри

Ведучий показує «чарівну трубу» і говорить, що якщо подивитися крізь неї на предмет, то він змінить свої властивості на протилежні. Ведучий просить малюків подивитися крізь трубу на предмети й розповісти, як вони змінилися.

ДОПОМОЖИ КОЛОБКУ

Мета: розвиток пізнавальної уяви, творчого мислення, пам'яті, мовлення; визначення послідовності подій.

Матеріал: картки із сюжетом із казки «Колобок» (виготовляють із двох книжок-маляток — по картці на кожний сюжет).

Хід гри

Ведучий нагадує дитині казку про Колобка, показує картки. Потім картинки змішують, дитина витягує кожну з них і продовжує розповідь із того місця, якому відповідає картинка.

Якщо дитина впоралася із завданням, запропонуйте їй розповісти казку в зворотному порядку, начебто плівка

прокрутилася назад. Якщо є можливість, покажіть на відеомагнітофоні, що це означає.

ПОГРАЄМО В РІПКУ

Мета: розвиток мовлення й уяви; навчання символічного обігравання сюжету; колірне позначення героїв казки; засвоєння понять «більший — менший», послідовності подій.

Матеріал: кружечки: жовтий (ріпка), зелений (бабка), коричневий (дід), червоний (онучка), чорний (Жучка), білий (кішка), сірий (мишка).

Хід гри

Ведучий розповідає казку-плутанину. Починає з «Ріпки», включає персонажі з інших казок. Дитина зауважує помилки та в результаті переказує «Ріпку».

Спочатку можна дозволяти користуватися картинками-підказками. Коли дитина відповіла, попросіть її вигадати яку-небудь казку з цими новими персонажами. Діти, які успішно впоралися із завданням, вигадують історії з двох-трьох речень, помічають майже всі помилки.

Ігри для розвитку пам'яті дітей

ДЕНЬ НАРОДЖЕННЯ ЛЯЛЬКИ

Мета: розвиток пам'яті, уваги, соціальних навичок.

Матеріал: 4—5 іграшок (тварини й люди), лялька, іграшкові столик і стільці за кількістю ляльок і тварин, іграшковий чайний сервіз.

Хід гри:

Ведучий повідомляє дитині, що в ляльки Олі день народження і незабаром прийдуть гості вітати іменинницю. Дитина повинна пригощати чаєм, звертаючись до кожного гостя на ім'я. Ведучий показує іграшки й говорить, як їх звуть. Дитина накриває на стіл, саджає гостей, пригощає їх чаєм і звертається до них на ім'я. Гру можна ускладнювати, поступово збільшуючи кількість гостей до шести-семи.

ЗАПАМ'ЯТАЙ І ПОВТОРИ ЗА МНОЮ

Мета: розвиток довільної пам'яті, уваги, мовлення, освоєння комунікативних навичок.

Хід гри:

Перший гравець називає будь-яке слово, другий повторює назване слово й додає до нього власне. Наступний називає по черзі названі до нього слова й теж додає до них власне слово тощо. Той, хто помиляється, вибуває з гри.

СЛІДОПИТ

Мета: розвиток довільної уваги, пам'яті дитини.

Матеріал: 2—3 легенькі іграшки (тварини), кімната, дитяча рушниця, капелюх із пером.

Хід гри:

Розкажіть дитині про слідопитів-мисливців. Запропонуйте їй побути «слідопитом» і відшукати «звірів», яких ви сховаєте. Сховайте яку-небудь іграшку на очах у малюка в доступному місці. Тепер вийдіть із кімнати й надягніть на дитину костюм «слідопита» (рушницю, капелюх із пером). Через деякий час поверніться до кімнати й запитайте, куди ви сховали іграшку. Чи пам'ятає вона?

Якщо дитина легко впорається із завданням, спробуйте сховати кілька іграшок відразу.

СВІТЛО, ЗАПАЛИСЯ!

Мета: формування навичок мислення, розвиток пам'яті на події.

Матеріал: настільна лампа або торшер.

Хід гри:

Скажіть: «Світло, запалися!» — і в цей момент увімкніть лампу. При запаленій лампі розкажіть дитині її улюблений віршик або проспівайте пісеньку. Потім скажіть: «Світло, згасни!» — і вимкніть лампу.

Прикладіть пальці до рота та скажіть ледве чутно: «Настав час помовчати». Потім знову скажіть своїм звичайним голосом: «Світло, запалися!» — і починайте гру спочатку. Незабаром дитина сама буде вимовляти потрібні слова.

ЧАРІВНА КУЛЬКА

Мета: розвиток рольових навичок, довгострокової пам'яті на слова.

Матеріал: 2 повітряні кульки.

Хід гри:

Надуйте дві повітряні кульки. Покажіть, як вони плавають у повітрі. Дайте дитині ними трохи погратися. Через деякий час скажіть малюку, що ви знаєте чарівне заклинання. Потріть кульку об одяг, щоб зарядити її статичною електрикою, і скажіть:

Сніп, снап, снуре — один, два й три! Куля зачарована — іди погляди! «Приліпіть» кульку до стіни або ще до чогось, але так, щоб малюк міг її дістати. Повторіть віршик, дозволивши дитині самій «приклеїти» кульку до стіни. Потім нехай малюк повторить «заклинання» і власноруч приліпить кульку. Діти грають у цю гру з особливим захопленням.

ЗНАЙДИ КОЛЬОРОВУ

ЦИФРУ

Мета: навчання дитини впізнавати цифри; розвиток довгострокової пам'яті; координація дрібних рухів руки.

Матеріал: 10 кольорових крейд, дошка або щільний картон темних кольорів.

Хід гри:

Великим шрифтом ведучий пише на дошці цифри від 0 до 9 різнокольоровими крейдами так, щоб кожній цифрі відповідала крейда свого кольору. Потім ведучий бере руку дитини й обводить нею цифри, пропонуючи їй називати цифри разом із ним.

Тепер нехай дитина спробує зробити це сама: ведучий називає цифру, а дитина знаходить її та обводить.

Якщо малюк робитиме це повільно, називайте цифри так само повільно. Якщо ж дитина обводить цифри швидко, то й ведучий говорить швидко. Коли дитина легко впорається із завданням, гру можна ускладнити й писати букви алфавіту.

Ігри для розвитку мовлення

ЖИРАФА Й МИШЕНЯ

Мета: формування мовного подиху й правильної звуковимови.

Хід гри:

Дитина стоїть випрямлено, потім встає на коліна, піднімає руки вгору, тягнеться й дивиться на руки — вдих («У жирафи зріст великий...»). Присідає, обхопивши руками коліна й опустивши голову, — видих із вимовою звука ш-ш-ш («...А малий — у мишеняти»).

Потім дитина йде й одночасно вимовляє:

Мишеня й жирафа — друзі,

Пішли разом погуляти.

У жирафи зріст великий,

А малий — у мишеняти.

(Повторити 6—8 разів.)

РІЗНОКОЛЬОРОВІ

СНІЖИНКИ

Мета: розвиток координації та дрібної моторики рук, вплив на центри мовлення, формування акуратності.

Матеріал: фломастери, білий папір, ножиці.

Хід гри:

Ведучий показує, як виготовити сніжинки з аркушів паперу, прорізаючи їх. Після того як діти зроблять багато сніжинок, він говорить, що вони вийшли хоч і різні, але однокольорові. Тут прийшли друзі-фломастери й подарували сніжинкам різнокольорові сукні. Ведучий просить дітей розфарбувати сніжинки. Оскільки сніжинки виходять ажурними, необхідно, щоб папір був міцним. Рухи із зафарбовування впливають на розвиток дрібної моторики рук.

ЛИСА-ПАТРИКІВНА

Мета: формування правильної артикуляції щелеп і колоротової мускулатури в спокої.

Матеріал: дошка («місток») або широка стрічка, маленькі сушки або печиво.

Хід гри:

«Місток»- дошка лежить на підлозі. Дитина йде містком, відкриває рота, висолоплює язик, на кінчик якого ведучий кладе крекер.

Пройшовши місток, дитина з'їдає печиво.

ПОЧАТОК, СЕРЕДИНА, КІНЕЦЬ

Мета: розвиток фонематичного слуху — навчити дітей розпізнавати звуки й виділяти їх, визначати місце звука в назві предмета.

Матеріал: коробка з різними маленькими предметами, у назві яких чується один зі звуків (наприклад, «м» — і тоді в коробці лежать замок, гном, марка тощо). Коробка розділена на три частини (п — початок слова, с — середина, к — кінець). У міру засвоєння гри предмети замінюються картинками.

Хід гри:

Дитина бере з коробки один із предметів, називає його вголос і визначає, де вона чує звук «м»: на початку, у середині або наприкінці слова. Потім кладе цей предмет до відповідного відділення коробки. При цьому дитина може й не знати букв, що символізують звуки.

ВЕСЕЛИЙ ПАПУЖКА

Мета: розвиток звуко-фонематического аналізу, формування почуття ритму, розвиток здатності звуконаслідування.

Хід гри:

Ведучий промовляє складові ряди з відстукуванням або відплескуванням кожного складу. Дитині говорять: «Ти — веселий папушка, а папушки повторюють кожне слово. Чи зможеш ти повторити за мною та відстукати ребром долоні кожне слово? Будь уважний».

Дитина й ведучий сидять одне проти одного за столом. За командою дитина починає відстукувати й повторювати склади:

а) однакові — *ра-ра-ра*;

б) зі зміною темпу (повільно — швидко) — *ра-ра-ра-ра — ра-ра-ра-ра — ра-ра-ра — ра-ра-ра — ра-ра-ра*;

в) із нарощуванням ряду — *па — па-па — па-па-па — папа па-па — па-па-па-па-па*.

Необхідно стежити за досягненням координації голосу й рухів.

ВОДИЧКА

Мета: розвиток мовного подиху (проголошення звука на одному видиху, протяжно), формування правильної вимови звука «с».

Матеріал: кран із водою, картинка із зображенням дітей, що вмиваються.

Хід гри:

Дорослий відкриває кран із водою та звертає увагу дитини на те, як «співає» вода, щотече(с-с-с). Потім показує картинку із зображенням дітей, що вмиваються, і читає забавку:

Водичко, водичко,
Умий моє личко,
Щоб блищали вічка,
Червоніли щічки,
Щоб сміявся роток,
Щоб кусався зубок!
Дорослий разом із дитиною повторює забавку три-чотири рази й на закінчення гри пропонує малюкові «проспівати» пісеньку водички. Дитина співає «довгу пісеньку», тобто вимовляє звук «с» протяжно.

ПІДГОТОВКА РУКИ ДО ПИСЬМА

На мою думку, важливе значення для навчання дітей у школі має підготовка руки до письма.

Письмо дошкільняти — це перехід від ігрового відтворення графічних форм до використання графічних знаків як елементів мови.

Сам процес письма є надзвичайно важким, таким, що вимагає безперервної напруги і контролю. Тому я намагаюсь формувати технічні навички: правильне поводження з письмовим приладдям, координація рухів руки при письмі, дотримання гігієнічних правил письма та графічних навичок: правильне зображення знаків та елементів, дотримання при письмі однакового розміру, розташування на робочому рядку та ін.

Процес письма вимагає від дітей не тільки фізичних, інтелектуальних, але й емоційних зусиль. Різні перенавантаження і пов'язана з ним перевтома самим негативним чином позначається на оволодінні графічними навиками і, більш того, на загальний стан дитячого організму. Тому з дошкільнятами я практикую саме підготовку, а не навчання письма.

Намагаюся розвинути механізми, необхідні для оволодіння письмом, створюю умови для накопичення духовного і практичного досвіду, розвитку навиків техніки роботи з авторучкою, олівцем, зошитом.

Особливої уваги приділяю щодо формування правильної пози при письмі; правильно тримати ручку, розташовувати необхідні предмети на столі, самостійно працювати.

Завжди приділяю належної уваги вправам, іграм, різним завданням на розвиток дрібної моторики і координації рухів руки, завдяки яким вирішується відразу дві задачі: по-перше, вони непрямим чином впливають на загальний інтелектуальний розвиток дітлахів, по-друге, готують до оволодіння навичкам письма, що в майбутньому допоможе уникнути багатьох проблем шкільного навчання.

Визначивши для себе важливість даної проблеми, я поставили собі за мету дібрати, і практично опрацювати комплекс заходів, які сприяють розвитку руки і ручного вміння дітей. Використовую у своїй роботі:

- пальчикову гімнастику;
- ігри з крупою, намистинками, гудзиками;
- заняття з пластиліном;
- заняття з конструкторами – закручування гайок, шурупів;
- ігри з мозаїкою. Складання картин за зразком і самостійне придумування сюжетів;
- вирізування ножицями;
- малювання різними матеріалами – ручкою, простим олівцем, кольоровими олівцями, крейдою, аквареллю, тощо;
- робота з папером, складання оригамі, плетіння, аплікація;
- графічні вправи: штрихування, розфарбовування малюнків в книжках – розфарбовках.

Оскільки в основі оволодіння письмом лежить формування рухових навичок, оволодіння просторовою орієнтацією, розвиток координованих рухів руки й очей, то, безумовно, підготовка руки до письма здійснюється протягом усього перебування дітей у дитячому садку.

У системі роботі підготовки руки дітей до письма є гра. Я використовую різні ігри та ігрові вправи, пальчикову гімнастику, ігри з мозаїкою.

У старшому дошкільному віці у доречний час на занятті та у вільний час пропоную дітям вправи пальчикової гімнастики з метою розвитку дрібних м'язів пальців руки.

Дуже подобаються дітям ігри з крупою. Виготовлення картин із пластиліна, тіста, крупи, макаронних виробів.

Ігри з прищепками, сірниками (без сірки), складання візерунків, з паличок, зав'язування вузликів, також використовую різні види шнуровок.

Ефективно впроваджую дидактичні ігри, спрямовані на розвиток дрібних м'язів пальців руки та формування вміння діяти за вказівкою: «Кожну намистинку на свою нитку», «Прокоти кульку». «Побудуємо будинок», «Відгадай на дотик», «Хто запам'ятав?», «Запам'ятай, і точно відтвори зразок», «Виклади візерунки між лініями», «Хто скоріше виліпить», «Одягни ляльку на прогулянку».

Ще В.О. Сухомлинський зазначав, що джерела здібностей та обдарованості дітей знаходяться на кінчиках їхніх пальців. В процесі роботи треную пальці дітей, розвиваючи зорову і тактильну пам'ять, сенсорну сферу.

Особливу увагу приділяю зображувальній діяльності. Малюємо з дітьми різними матеріалами: ручками, олівцями, крейдою, аквареллю, пальчиками. Особливо подобається дітям малювати долоньками і пальчиками. Використовую в роботі з дітьми складання паперу (орігамі), обривання паперу.

Дітям подобається працювати з трафаретами, шаблонами. Вони навчаються обводити і штрихувати шаблони, трафарети, тобто системою спеціальних вправ готуються до письма без письма. Штриховка укріплює не тільки дрібні м'язи пальців і кисті руки, але у процесі роботи розвивається внутрішня та зовнішня мова, логічне мислення, активізуються творчі

здібності. Спостерігаючи і порівнюючи дитячі малюнки, ми бачимо як штрихи, які розходяться в різні сторони, які виходять за контури, стають все легші і впевненіші. За цими малюнками слідкую за удосконаленням м'язового апарату.

Для штриховки у кожної дитини є альбом, трафарети з геометричними фігурами, фігурами тварин та предметів, які виготовлені з пластмаси. Після того як діти навчилися добре обводити фігури, штрихувати їх паралельними відрізками, складати з них прості предмети, вони приступають до роботи з іншими трафаретами (з зображенням предметів та фігур тварин), а також лекала. Робота зі штриховки дуже захоплює дітей, надає великого задоволення, вони не відчують втоми.

В подальшому це повинно значно прискорити оволодіння письмом і водночас допоможе запобігти психологічному перевантаженню маленького школяра.

Цікаві завдання живлять джерело творчої думки. Чим більше впевненості і винахідливості в рухах дитячої руки, тим тонша взаємодія руки зі знаряддям праці, тим яскравіша творча стихія дитячого розуму.

Відомо, що поняття у дитини утворюється коли сформоване відчуття.

Поняттю і образу букви я вчу через дотик. Ефективно використовую метод прощупування букв з наждакового паперу, що формує в усвідомленні дитини форми букви, яка відбувається за допомогою тактильних рецепторів дитячої руки. Такі букви з наждакового паперу наклеюємо у альбом. Вказівним пальцем правої руки (далі діти можуть працювати і іншими пальцями) дитина нащупує їх контури, запам'ятовує образи букв, їх відмінність. До кожної букви ми придумуємо розповідь – гру, яка оживляє процес її запам'ятовування.

Використовую також письмо букв за допомогою підкладного трафарету (листок паперу, на якому чітко написані букви, склади (жирним шрифтом).

Під час підготовки руки до письма, враховую індивідуальні особливості, зацікавленість та бажання вихованців до тієї чи іншої діяльності, надаю можливість їм вибирати.

Обов'язково приділяю увагу роботі з батьками. Проводжу консультації на тему «Розвиток дрібної моторики пальців рук», індивідуальні рекомендації щодо особистої навчальної роботи з будь – якими вихованцем.

В кінці навчального року проводжу тестування готовності дитини до школи, анкетування батьків.

Практичні матеріали

ЩОДО ПІДГОТОВКИ РУКИ

ДО ПИСЬМА

Пальчиківі

ігри

ЛІХТАРИКИ

Варіант 1.

Початкове положення:

Розташувати долоні перед собою,
випрямити їх та розсунути пальці.
Стискати та розтискати пальці на
двох руках одночасно,
супроводжуючи рухи відповідними
фразами.

Ліхтарики засвітилися!

(випрямити пальці)

Ліхтарики потухли!

(стиснути пальці)

Вправу виконувати декілька разів.

Варіант 2 (ускладнений).

По черзі стискати та розтискати пальці рук на рахунок "раз-два". На "раз": пальці правої руки випрямлені, пальці лівої руки стиснуті. На "два": пальці лівої руки випрямлені, пальці правої руки стиснуті.

Спочатку виконувати вправу повільно, потім ускорювати темп. Вправу спочатку можна виконувати на рахунок, а потім, супроводжуючи рухи, ритмічно промовляючи:

Вже стемніло на дворі,

Засвітились ліхтарі.

Хай ліхтарики горять,

Підуть дитлахи гулять.

КВАСИМО КАПУСТУ

Руками імітуємо відповідні рухи:

- *Ми капусту шаткували!*

(двічі) - прямими, напруженими долонями імітуємо рухи сокири: уверх-униз.

- *Солі в неї ми поклали!*

(двічі) - пальці зібрані „щіпкою”, „солимо капусту”.

- *Ми капусту м'яли, дерли!*

(двічі) - енергійно стискаємо пальці в кулачки, то одночасно на двох руках, то по черзі.

- *Смачну моркву туди терли!*

(двічі) - пальці однієї руки стиснуті в кулак і здійснюють ритмічні рухи уверх-униз по долоні другої руки.

Після цього міняємо руки.

МИЄМО РУКИ

1. "Миємо руки": ритмічно потираємо долоні, наче миємо руки.

Узяли душисте мило,

Добре руки з ним помили.

2. "Струшуємо водичку з рук":

пальці стиснуті в кулачок, потім з силою випрямити їх, наче струшуючи водичку.

Полетіли від води

Бризки з рук туди-сюди.

3. "Витираємо руки": енергійні рухи імітують почергове витирання кожної руки рушником.

*Рушничок я свій беру,
Швидко ручки обітру.*

НАПЕЧЕМО МЛИНЦІВ

Варіант 1.

По черзі торкатися поверхні столу тильною стороною кисті руки і долонею.

На сметані, на яйці

Тісто зробим на млинці.

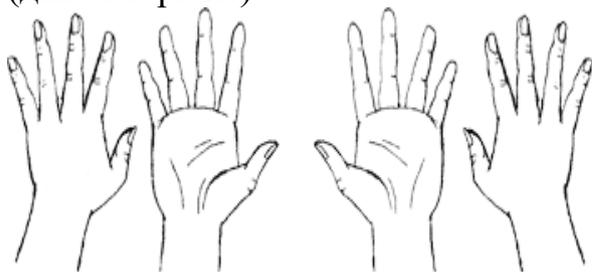
Напече нам мама їх

Гаряченьких та смачних.

Варіант 2.

а) ліва рука торкається столу долонею,
права рука – тильною стороною;
б) змінюємо позиції. Тепер ліва рука торкається столу тильною стороною,
права рука торкається столу долонею.

Вправу можна виконувати на рахунок „раз - два”, або супроводжуючи рухи віршами (див. 1 варіант).

МІСИМО ТІСТО

Руками імітуємо виміснювання тіста.

Тісто узяли у мамі,

Його жуужмили і м'яли,

Пирогів напечемо

Із сметаною з'їмо!

На перші рядки дуже енергійно стискаємо та розтискаємо руки в

кулачки (одночасно і по черзі). Потім руками виконуємо рухи, наче ліпимо пироги.

ПРАПОРЦІ

Варіант 1.

Вихідна позиція:

Розташувати долоні перед собою. Одночасно опускати та підіймати долоні, супроводжуючи рухи віршами.

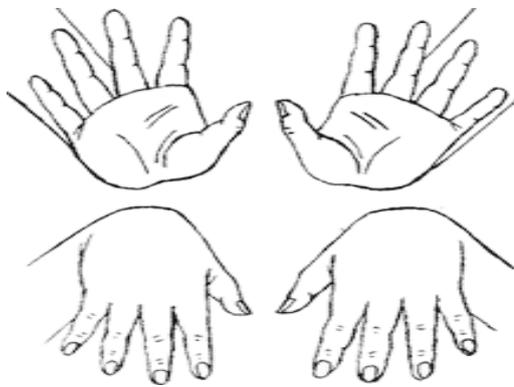
Якщо дитина легко виконує ці вправи, запропонуйте їй опускати та підіймати долоні, не згинаючи пальців.

Я тримаю у руці

Кольорові прапорці.

Варіант 2 (ускладнений).

По черзі змінювати

положення рук на рахунок: «один-два».

«Один»: ліва рука випрямлена, піднята у гору, права рука – опущена униз.

«Два»: ліва рука опущена униз, права піднята у гору.

КУЛЬКА

Вихідна позиція.

Пальці обох рук зібрані пучкою і стикаються кінчиками.

«Надуваемо кульку»: придати пальцям таке положення, яке буває, коли руки тримають м'ячик або кульку.

«Кулька лопнула»: пальці повертаються у вихідну позицію.

*Пружну кульку я надую,
Мотузочок зав'яжу.
Ну а потім її здую,
Всім цей фокус покажу.*

ЇЖАЧОК

Вихідна позиція.

Поставити долоні під кутом одна до однієї. Розташувати пальці однієї руки між пальцями іншої. Ворушити прямими пальчиками.

*Як ти носиш, їжачок,
Так багато колючок?*

ЧОВЕН

Вихідна позиція.

Обидві долоні поставлені на ребро і

з'єднані «ківшиком», великі пальці притиснуті до долоней.

*По річці плине човен,
Він дітлахами повен.*

ПАРОПЛАВ

Вихідна позиція.

Обидві долоні з'єднані «ківшиком», усі пальці, крім великих спрямовані у бік «від себе», а великі пальці підняті уверх та з'єднані – це «труба».

*Пароплав пливе по річці,
Дим з труби, немов із пічки.*

РІЧКА ТА РИБКА

Річка – хвилястий, плавний рух розслаблених рук.

Рибка. Вихідна позиція.

Випрямлені долоні притиснуті одна до одної. Пальці спрямовані в бік «від себе».

Повертати зімкнуті долоні управо та уліво, імітуючи рухи риби хвостом.

*Хвостиком б'є наша рибка
маленька,*

В річці живе ця манюня гарненька.

ДЕРЕВА

Вихідна позиція.

Розташувати кисті рук перед собою, долонями до себе. Пальці розведені в сторони та напружені. Після виконання вправи струсити кисті рук.

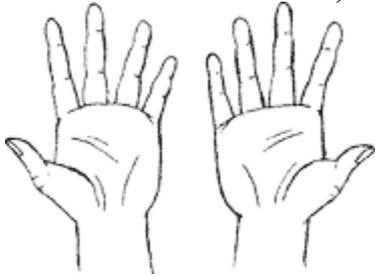
Вітер залетів у гай.

*Ти дерева не гоюдай,
(Качати руками з боку у бік)*

Дуже гілки не клони,

Щоб не тріснули вони!

*(Качати руками униз – уверх,
не згинаючи пальців)*

ПТАХ ЛЕТИТЬ

Вихідна позиція.

Руки розташувати перед собою (долонями до себе). Великі пальці сплести – це «голова» птаха. Решта пальців – «крила».

Помахати ними.

*В небі пташечка летіла,
на галявину присіла.*

(Помахати «крилами»)

Посиділа, відпочила,

й до гніздечка полетіла.

(Притиснути долоні до себе)

КВІТКА

Вихідна позиція.

Долоні підняті угору, пальці створюють «пуп'янок», основи рук притиснуті одна до другої.

Квітка «розпускається»: розводимо одночасно пальці рук у боки, а потім зводимо пальці разом.

*Вранці сонечко зійшло,
розпустилась квітка.*

*А увечорі закриє пелюсточки
швидко.*

ПТАХ П'Є ВОДУ

Вихідна позиція.

Пальці зложити пучкою – це «дзьоб».

Не відриваючи лікоть від столу, «дзьобом» торкнутися столу. Далі – імітувати рухи птаха: узяти «воду», підняти «голову», поклацати «дзьобом».

*Птах дістався до криниці,
Хоче випити водиці.*

СТІЛЕЦЬ

Варіант 1.

Вихідна позиція. Ліву долоню поставити вертикально, пальці уверх – це «спинка» стільця.

До неї приставити кулачок правої руки – це «сидіння».

Нумо, дітки, молодці, посідаймо на стільці.

Небагато треба вміння – зробим спинку і сидіння.

Варіант 2 (ускладнений).

Змінювати положення рук

почергово на рахунок «раз-два».

«Раз»: ліва рука - «спинка», права рука - «сидіння».

«Два»: права рука - «спинка», ліва рука – «сидіння».

СТІЛ

Варіант 1.

Вихідна позиція. Ліву руку стиснути у кулак – це «ніжка» столу. Зверху накрити «ніжку» випрямленою долонею правої руки – це кришка «столу».

*Кулачок це буде ніжка,
а долонька буде кришка.*

*Поміняли ручки враз,
буде інший стіл у нас.*

Варіант 2.

На рахунок «раз-два» по черзі змінювати положення рук.

ВОРОТА

Вихідна позиція.

Долоні поставити на ребро, пальцями один до одного – «ворота зачинені». Пальці випрямлені та напружені.

*Ми ворота зачинили,
в дім нікого не пустили.*

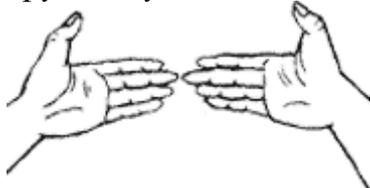
Ворота відчиняються та зачиняються.

Вихідна позиція: дивися пункт 1.

Потім розвернути долоні паралельно одна до однієї, пальці спрямовані від себе.

Повернутися у вихідну позицію.

*А коли відчиним їх,
друзів впустимо своїх.*

ЗАМОК

Вихідна позиція.

Долоні притиснуті одна до одної. Пальці переплести.

Далі рухами імітувати слова віршика:
Замок на дверях тут висить.
 (Швидко з'єднувати пальці в замок та роз'єднувати).
Хто б зміг його нам відчинить?
 - *Потягнули!*
 (Пальці зчеплені, потягнули пальці, не розчіплюючи їх).
 - *Покрутили!*
 (Посовати зчепленими пальцями від себе до себе).
 - *Постукали!*
 (Пальці залишаються у замку, постукати основами долоней одна об одну).
 - *Й відчинили!*
 (Розчепити пальці).

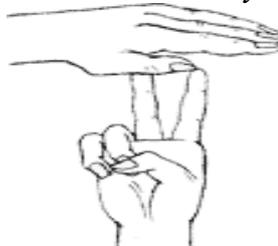
ЗАЙЧИК

Варіант 1.
 Вихідна позиція. Вказівний та середній пальці витягнути уверх, мізинець та безіменний притиснути до долоні великим пальцем. Утримувати пальці в такому положенні на рахунок до 5-10. Вправу виконувати спочатку кожною рукою по черзі, потім – обома руками одночасно.
*На зеленому лужку,
 плигав зайчик в козуську.*

Варіант 2.
 Вихідна позиція (дивися варіант 1). Згинати та розгинати вказівний та середній пальці (униз-уверх) на рахунок «раз-два».

Варіант 3.
 Вихідна позиція. Ліва рука – «зайчик». Права рука – випрямлена долоня накриває зверху «зайчика» - це «сосна». Потім змінюємо положення рук. Права рука – «зайчик», ліва рука – «сосна». Змінювати положення рук 3-4 рази.
*Раптом дощ пішов з дощем,
 заховався під кущем.*

Варіант 4.
 Вихідна позиція. Вказівний та середній пальці підняті угору. Великий пальчик стукає по безіменному та мізинцю.
*Зайцю барабан дали,
 Він застукав: «Раз-два-три»!*

КОЗА

Вихідна позиція.

Вказівний палець та мізинець випрямити. Середній та безіменний – притиснути великим пальцем до долоні. Спочатку вправу виконувати кожною рукою по черзі.

На галявині в лісу.

Дід Трохим пасе козу.

Потім можна виконувати вправу обома руками, імітуючи козла та козу.

*Йде коза у хлів мерщій,
а козел - назустріч їй.*

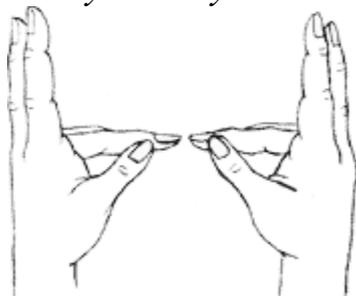

МІСТОК

Великий та вказівний пальці лівої руки випрямити, розташувати паралельно один до одного та з'єднати з великим та вказівним пальцями правої руки. Решту пальців (середній, безіменний та мізинець) випрямити, притиснути один до одного та утримувати в такому положенні.

*З дідом ми через ставок
зробимо для всіх місток.*

*Кожен хай сміливо йде,
в воду він не упаде!*

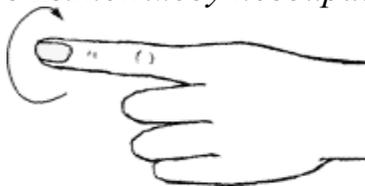
БДЖІЛКА

Вихідна позиція.

Випрямити вказівний палець, решту пальців притиснути до долоні великим пальцем.

Крутити великим пальцем.

*Бджілка, бджілка, покружляй,
з квіток меду позбирай!*

ЖАБКА

Вказівний палець та мізинець підняти угору та тримати напівзігнутими.

Середній та безіменний притиснути до долоні великим пальцем.

*Скаче жабка у траві
і квекоче: „Ква-кве-кві!”*

НОЖИЦІ

Вихідна позиція.

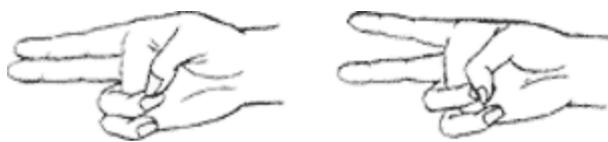
Великий, безіменний палець та мізинець притиснути до долоні.

Вказівний та середній пальці витягнути вперед.

Вони то розходяться, то сходяться, імітуючи рухи ножиців. Долоня розташована паралельно столу.

Спочатку вправу виконувати повільно, поступово темп прискорити. Стежити, щоб пальці були прямі.

*Швачка в дім до нас прийшла,
мені ножиці дала,
Я тканини і папір
ріжу, ріжу до цих пір.*

КАБЛУЧКА

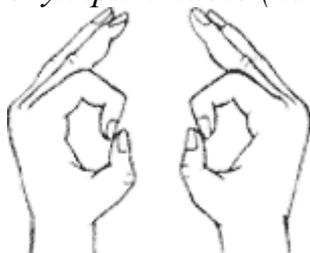
З'єднати великий та вказівний пальці разом у кільце. Решту пальців випрямити, підняти уверх, та притиснути один до одного. Утримувати у такому положенні до рахунку 5 - 10. Виконувати вправу кожною рукою по черзі, потім обома руками одночасно.

*Подивись на мою ручку
і побачиш там каблучку.*

ОКУЛЯРИ

Вихідна позиція.
Зробити обома руками кільця.
Піднести до очей, імітуючи окуляри.
*Краще бачити хотів (хотіла),
окуляри я надів (наділа).*

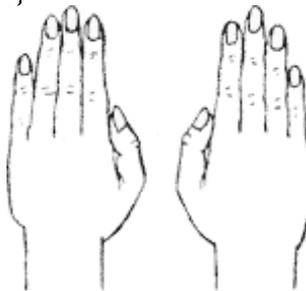
ДРУЖНІ ПАЛЬЧИКИ

Варіант 1.

Вихідна позиція. Пальці однієї руки випрямити, притиснути один до одного та утримувати напружені пальці до рахунку 10.

Виконувати спочатку кожною рукою по черзі, а потім обома руками одночасно. Після вправи – струснути кисті рук.

*Пальчики живуть в сім'ї,
це помічники мої.*

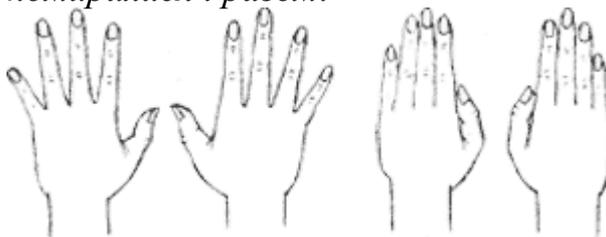

Варіант 2.

Цю вправу можна попередити невеличким оповіданням про те, яку назву має кожний палець: великий, вказівний, середній, безіменний та мізинець.

Вихідна позиція.

Усі п'ять пальців витягнуті та розведені в боки – пальчики «посварилися». Потім усі пальці притиснуті один до одного – «помирилися». Чергувати ці дві позиції, супроводжуючи словами:
*Посварились, - та одразу
помирилися і разом!*

Ігри для розвитку дрібної моторики рук

ЗНАЙДИ СЮРПРИЗ

Мета: розвиток дрібної моторики рук, координації рухів; навчання терпіння.

Матеріал: фантики (10—15 шт.), дрібні предмети (значки, гудзики й т. ін.), повітряна кукурудза, горіх.

Хід гри

Ведучий загортає значок у чотири-п'ять фантиків. Дитина має розгорнути всі фантики, обережно скласти їх і отримати приз. Дитині пропонують два-три «сюрпризи».

ПРИЩІПКИ В КОШИКУ

Мета: розвиток дрібної моторики трьох основних пальців руки (великого, вказівного й середнього).

Матеріал: кошик із дерев'яними білизняними прищіпками. (Краї кошика не повинні бути занадто товстими. Кошик можна замінити плоскою фігуркою з товстого картону.)

Хід гри

Дитина ставить на стіл кошик із прищіпками. Ведучий бере прищіпку трьома пальцями, чіпляє

її на край кошика й пропонує дитині повторити те, що він зробив.

Після того як дитина це засвоїть, їй пропонують причепити всі прищіпки до краю кошика.

Можна ускладнити гру: чіпляти прищіпки на швидкість; чіпляти однією рукою, а відчіплювати іншою.

Багаторазові повторення рухів стискання й розтискання із зусиллям служать відмінним тренуванням кінчиків пальців рук.

РІЗНОКОЛЬОРОВІ ПРИЩІПКИ

Мета: розвиток дрібної моторики рук; навчання розрізнення кольорів; розвиток уваги.

Матеріал: 2 набори кошиків із дерев'яними прищіпками (12 шт.). Прищіпки пофарбовані в один із чотирьох кольорів (червоний, жовтий, синій, зелений) — загалом 12 прищіпок, по три кожного кольору. Кошик можна замінити чашкою або тарілкою, пластмасовим відром. Головне, щоб прищіпки легко чіплялися до країв.

Хід гри

У ведучого й дитини є по одному кошику з кольоровими прищіпками. Ведучий бере кошик, ставить його на стіл і просить дитину подати йому прищіпку й назвати її колір. Якщо малюк не може назвати колір, то ведучий називає його сам.

Потім ведучий показує, як трьома пальчиками можна причепити прищіпку до краю кошика. Коли дитина засвоїла цю дію й зможе легко чіпляти прищіпки (наприклад, усі прищіпки одного кольору) і називати їхні кольори, їй дають завдання причепити прищіпки в певній послідовності за кольорами або причепити їх у тій самій послідовності, як на кошику у ведучого.

Варто звернути увагу на те, що ведучий має чіпляти прищіпки трьома пальцями, тому що дитина повинна бачити правильні рухи. Багаторазове повторення рухів розтискання й стискання прищіпок тренує кінчики пальців рук, робить тонізуючий масаж і тиск на точки мускулатури, яка «відповідає» за

активізацію центрів мовлення головного мозку.

Спостерігаючи, якою рукою переважно працює дитина, можна визначити провідну руку. Однак бажано, щоб дитина працювала обома руками.

КОЛЬОРОВІ КРАПЛІ

Мета: розвиток дрібної моторики; уточнення рухів пальців рук; розвиток концентрації уваги, координації.

Матеріал: на таці лежить судок для заморозки води в холодильнику. Зверху він розділений трьома перекриттями червоного, синього і жовтого кольорів. Поряд із тацею стоять три пухирці з різнобарвною водою. Вода підфарбована харчовими фарбами жовтого, червоного і синього кольорів (можна використовувати газовану воду). У кожному пухирці — піпетка з ковпачком із товстої гуми, поруч маленька губка.

Хід гри

Ведучий показує, як за допомогою піпетки по краплі перенести воду з

різних пухирців до відповідних відсіків судка. Дитина повторює його дії, і поступово відсіки наповнюються водою відповідно до їхніх кольорів. Потім за допомогою цих самих піпеток вода знову переноситься до пухирців. Дитина не тільки розвиває пальці рук, працюючи з піпеткою, але й тренується в диференціюванні й розподілі кольорів, у порівнянні й розрізненні різних кольорів.

МАЛЕНЬКИЙ АПТЕКАР

Мета: розвиток дрібної моторики, уточнення рухів пальців рук, координації.

Матеріал: на маленькій таці — пінцет, чашка з намистинками та ємність із відсіками для них. Намистинок у чашці міститься рівно стільки, скільки є відсіків у ємності. Кожний відсік має бути пофарбований під кольори відповідних намистин. Спочатку можна використовувати більше намистинок.

Хід гри

Ведучий розповідає про роботу аптекарів, про те, як вони виготовляють різні ліки. Потім показує, як можна за допомогою пінцета перекладати намистини, і пропонує дітям власноруч заповнити відсіки намистинами. Коли ємність виявиться заповненою, намистини за допомогою пінцета перекладають назад.

Гру можна ускладнити, змінюючи розміри намистин і ємності відсіків. Однак варто врахувати, що гра досить складна й потребує від дитини крайньої концентрації уваги та внутрішнього контролю. Якщо в дитини намистина падає на тацю, вона завжди сама зможе виправити помилку.

Гра вимагає великої точності в рухах. За кожну вдалу дію варто заохочувати дитину, хвалити її.

ДВА КІНЦЯ, ДВА КІЛЬЦЯ, А ВСЕРЕДИНІ ЦВЯШОК, АБО НОЖИЦІ

Мета: координація рухів, тренування м'язів кисті; концентрація уваги; розвиток дрібної моторики рук.

Матеріал: таця, на якій лежать ножиці (краще пластмасові, із тупими кінцями) і кілька аркушів щільного кольорового паперу. На деяких аркушах позначені лінії розрізу.

Хід гри

Ведучий загадує загадку (див. назву гри). Після того як дитина відгадала загадку, ведучий пропонує їй розрізати ножицями папір. Якщо дитина легко впоралася, їй дають завдання розрізати папір за лініями та виконувати складні рухи з вирізання візерунка.

Варто врахувати, що, здобуваючи навички впевнено тримати ножиці, дитина потім так само впевнено зможе тримати олівець і проводити на папері прямі лінії.

ВИШИВАЛЬНИЦІ

Мета: розвиток дрібної моторики, уточнення рухів пальців рук; концентрація уваги, розвиток координації.

Матеріал: на таці лежать аркуші картону з намальованими на них лініями. Є прості малюнки, є складніші. На лініях вибиті відрізки, по яких пройде голка з ниткою (у більш складних завданнях ці відрізки лише намічені крапками). Клубок вовняних ниток, 1—2 товсті кравецькі голки.

Хід гри

Ведучий розповідає про вишивальницю. Якщо є можливість, показує різні вишивки й пропонує дитині пограти у вишивання, пояснюючи, як вишивають.

Потім дитина бере голку та вставляє нитку у вушко голки. Спочатку в цьому їй допомагає дорослий. Пізніше вона робить це самостійно. Кінці нитки з'єднують і зав'язують вузлик.

Потім дитина робить стібки на картонках з отворами (для полегшеного варіанта можна використовувати замість голки шнурок), просмикуючи голку то догори, то вниз.

Варто врахувати, що робота з голкою, особливо затягання нитки й зав'язування вузлика, є дуже складною для маленької дитини. Спочатку краще не просто показати, а проробити ці операції разом із нею, рука в руці, виявляючи терпіння, і точно впіймати момент, коли можна відпустити руку дитини й запропонувати їй діяти самостійно.

НАМИСТО

Мета: розвиток дрібної моторики, координації; розрізнення предметів за формою і кольором; концентрація уваги.

Матеріал: нитки, гудзики різного розміру й різного кольору.

Хід гри

Ведучий пропонує дитині зробити намисто. Можна запропонувати зробити намисто за зразком, а гудзики підібрати за формою й кольором.

ЛОГІКО – МАТЕМАТИЧНИЙ РОЗВИТОК

Уміння логічно й самостійно мислити – важливий показник готовності до різноманітної розумової діяльності загалом та математичної зокрема. Навчання математичних операцій спирається на мисленнєву діяльність, яку слід розвивати в дітей, формуючи вміння:

- аналізувати, синтезувати, порівнювати;
- узагальнювати, встановлювати зв'язки між класами предметів, абстрагувати істотні для певної ситуації ознаки від неістотних;
- класифікувати, систематизувати, знаходити логічні співвідношення між числами та предметами;
- встановлювати причинно-наслідкові зв'язки, висувати припущення та гіпотези.

Дитина народжується, не маючи мислення. Щоб мислити, необхідно володіти чуттєвим і практичним досвідом, закріпленим пам'яттю.

Логічне мислення формується на основі образного і є вищою стадією мислення взагалі.

Мої вихованці на елементарному рівні способами мислення, а саме: порівняння, узагальнення, класифікація, систематизація та змістове співвідношення.

Порівняння – особливий спосіб мислення,

спрямований на виявлення ознак подібності і відмінності між предметами та явищами.

Під час навчання дитини порівнянню, вона оволодіває такими вміннями:

- Виділяє ознаки об'єкта на основі співставлення його з іншим об'єктом.
- Визначає спільності та відмінні ознаки порівнювальних об'єктів.
- Виокремлює важливі та неважливі ознаки об'єкта.

Узагальнення – вміння знаходити суттєві ознаки об'єкта, відокремлювати важливі властивості й ознаки від несуттєвих.

Класифікація – вміння подумки поділяти предмети на класи за їх найбільш суттєвими ознаками.

Отже, навчаючи дітей проводити класифікацію, я намагаюся сформувати в ній такі вміння:

- співвідносити конкретний об'єкт із заданим і, навпаки;

- групувати об'єкти на основі самостійно знайдених спільних ознак і позначати утворену групу словами (дії узагальнення і позначення);

- розподіляти об'єкти за класами (дії класифікації).

Систематизація – приведення до системи, розміщення об'єктів за певним порядком, встановлення певної послідовності.

Наприкінці дошкільного дитинства я намагаюся, щоб кожен вихovanець оволодів такими вміннями, які необхідні для здійснення систематизації:

- знаходити закономірність розміщення об'єктів за однією ознакою і розташованих в одному ряду;
- впорядкувати об'єкти, розміщені в ряду за принципом випадковості.

Коли дітей навчила співвідносити, порівнювати предмети за їх зовнішніми ознаками, за формою, за кольором, величиною, переходжу до навчання більш складної інтелектуальної дії – співвідношення предметів за змістом

Послідовність навчання передбачає такі етапи ;

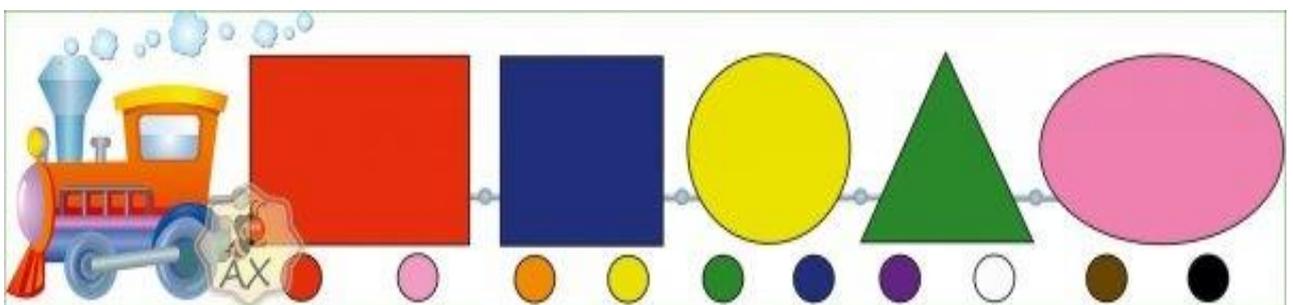
- Змістове співвідношення двох наочно представлених предметів .
- Співвідношення наочно представленого предмета з предметом , позначеним словом.
- Змістове співвідношення предметів та явищ , представлених у вигляді слів.

Математика має унікальний розвивальний ефект. Ця дисципліна якнайкраще формує прийоми розумової діяльності, її вивчення сприяє розвитку

пам'яті, мовлення, уваги; формує наполегливість, терпіння, творчий потенціал особистості.

Розвиток математичних умінь дошкільників це знання основних чисел, здійснення розрахунків, розв'язування нескладних арифметичних задач, діти опановують величину, масу, об'єм, розташування у просторі, перебіг подій у часі, класифікують геометричні фігури, предмети та їх сукупності.

Формування уявлень про розмір предметів і розуміння відношень «довше—коротше», «вище—нижче», «ширше—вужче», «більше—менше» дозволяє показати приховані математичні залежності, поглибити поняття про число, подавши його в новій для дітей функції відношень. Від практичного порівняння розміру дітей підходить до пізнання кількісних відношень «більше—менше», «рівність—нерівність».

Основу з основ математики становить поняття числа. На даний час операції власне із числами поки що важкі, тому я навчаю лічбі на конкретних предметах. Діти розуміють, що іграшки, фрукти, предмети можна полічити. При цьому лічити предмети можна, наприклад, на шляху до дитячого садка, виконуючи хатню роботу, тощо.

Для формування у дітей математичних уявлень використовую таблиці, схеми, дидактичний, роздатковий матеріали, різноманітні дидактичні ігри. Такі ігри вчать розуміти деякі складні математичні поняття, формують уявлення про співвідношення цифри й числа, кількості й цифри, розвивають уміння орієнтуватися в напрямках, робити висновки. При використанні

дидактичних ігор широко застосовую різні предмети й наочний матеріал, який сприяє тому, що заняття проходять у веселій, цікавій і доступній формі.

На заняттях проводжу такі ігри : «Порівняй за

розміром», «Знайди наступну цифру», «Цифра заблукала», «Що за чим», Праворуч – ліворуч» тощо.

Під час прогулянки проводжу індивідуальні ігри. Пропоную порівняти предмети в навколишньому світі з геометричними фігурами чи величиною і товщиною.

Наявність цих умінь є передумовою появи в дітей перших спроб обґрунтовувати свої думки, доводити їх істинність та сприяють розвитку важливої базової якості особистості дошкільника, як розсудливість, уміння розмірковувати. У свою чергу, математичні символи й поняття допомагають дитині пізнавати навколишній світ. Математика для малюків – не тільки світ цифр і чисел. Це особливий світ пізнання і гармонії, який існує об'єктивно.

Я намагаюся створювати такі умови для розвитку логіко-математичних здібностей, за яких дитина може розкрити свій потенціал, може навчитися самостійно пізнавати світ. При цьому важливий не стільки кінцевий результат діяльності дошкільника, скільки сам процес його досягнення.

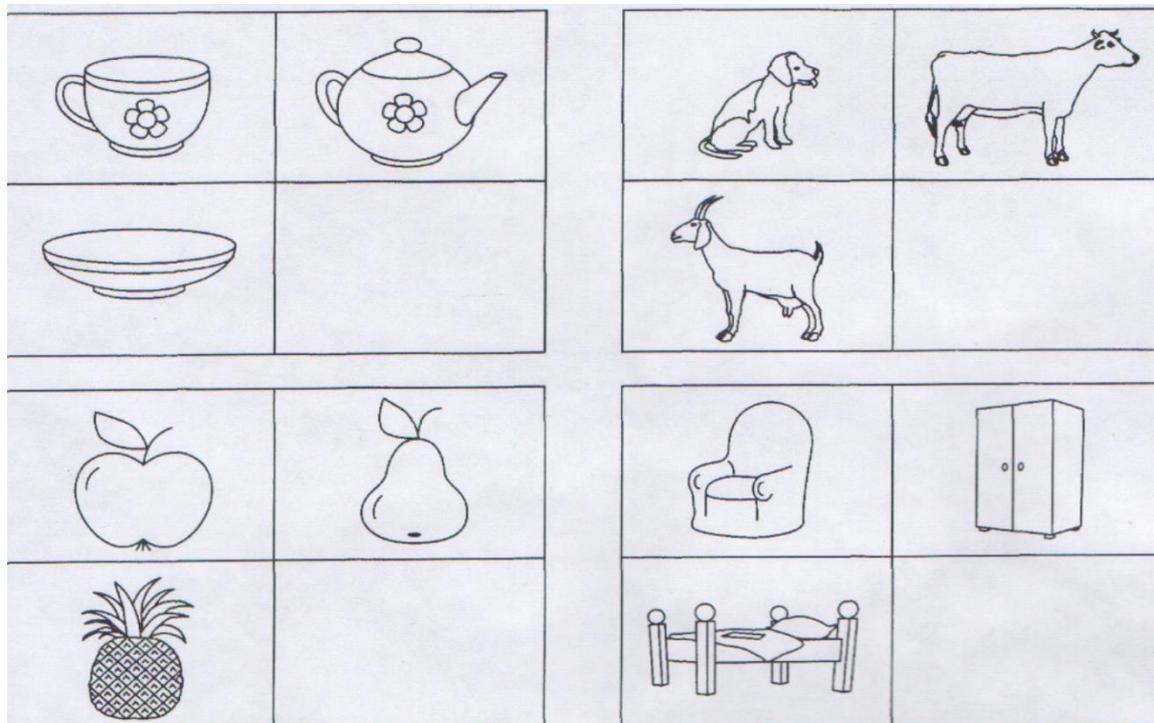

Дидактичні ігри з математики

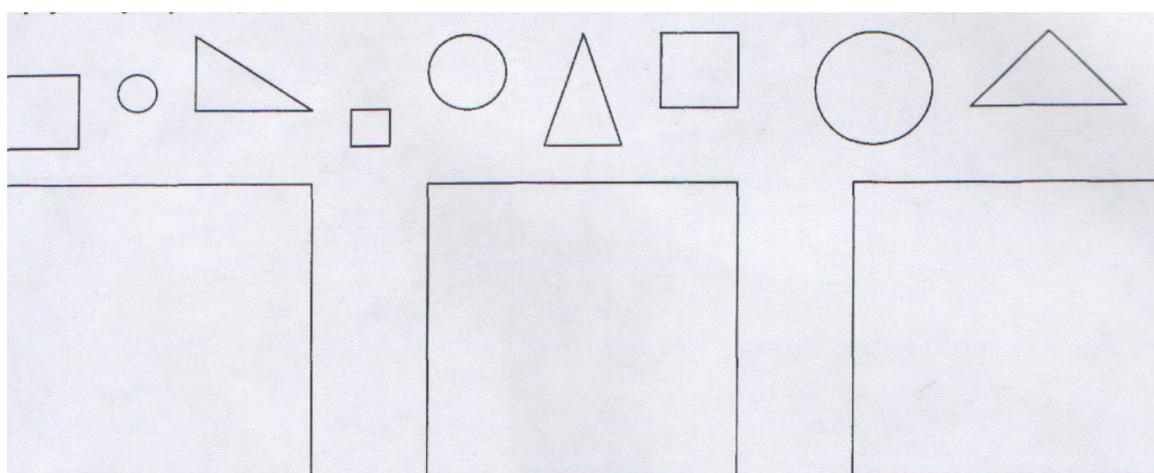

УЗАГАЛЬНЕННЯ, КЛАСИФІКАЦІЯ

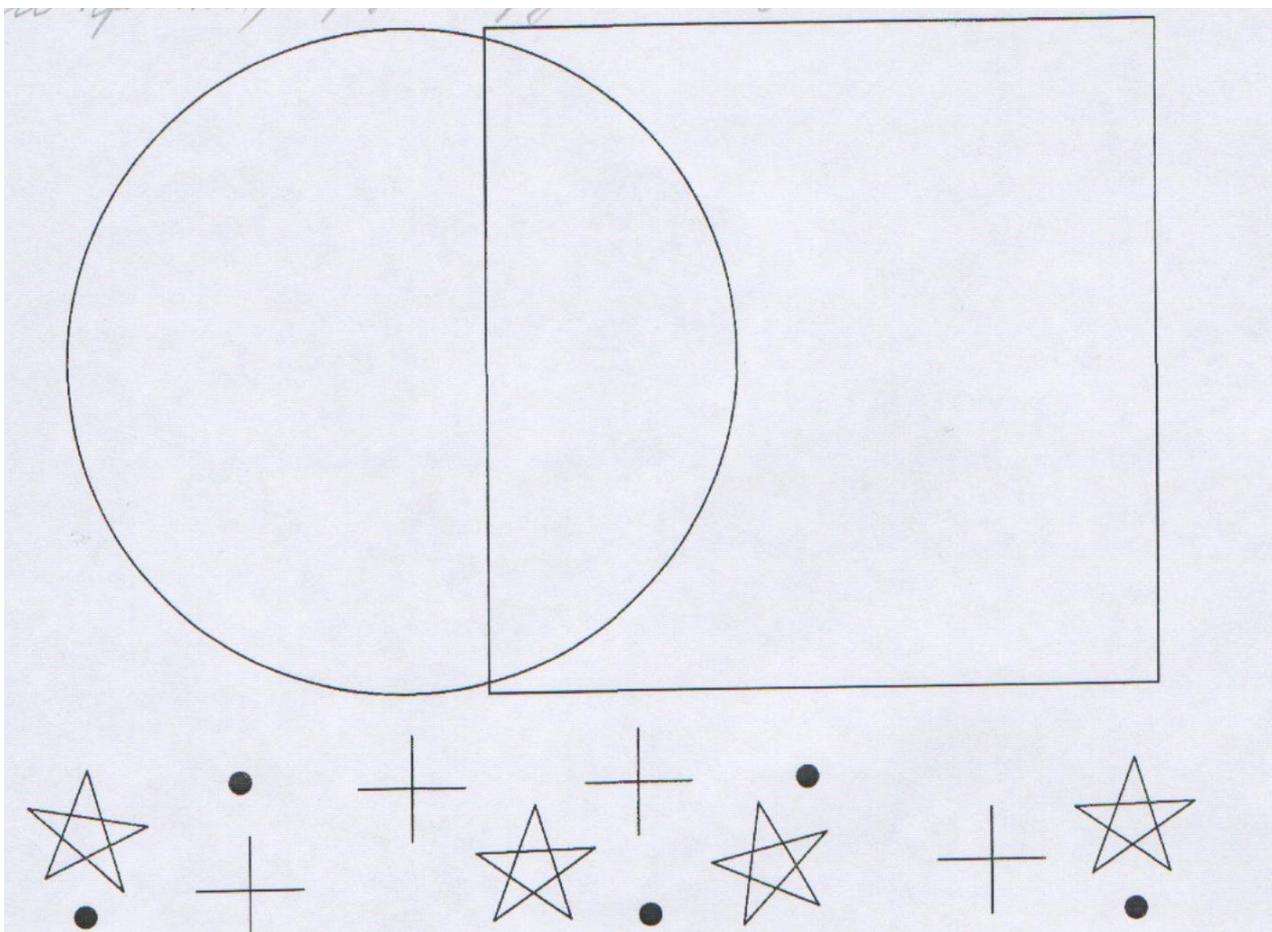
Домалюй в кожному квадраті потрібний предмет, назви їх одним словом

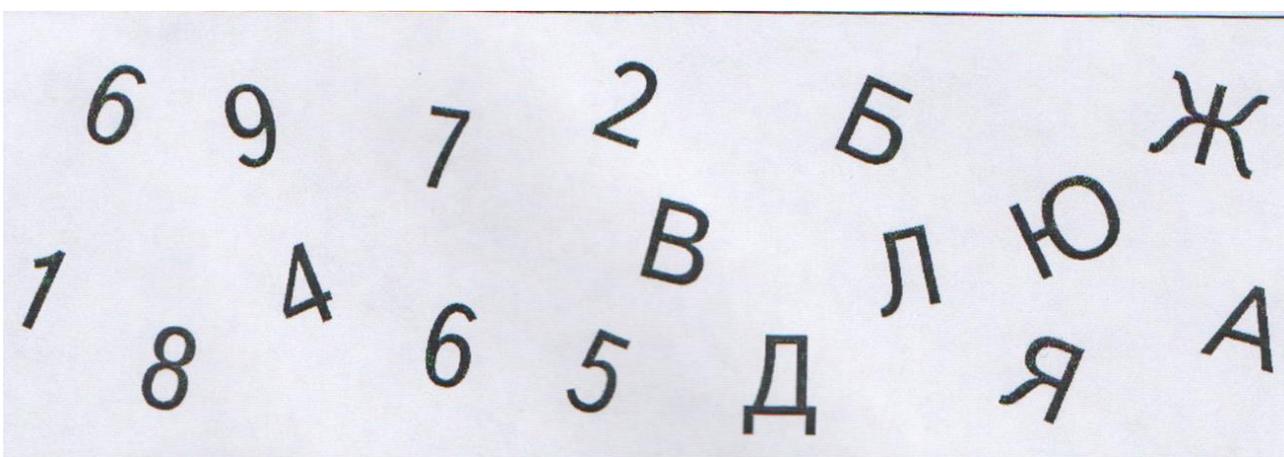
Розділи фігури на три групи і намалюй кожна групу фігур в окремому квадраті

Всередині круга намалюй хрестики, всередині квадрата – крапки, всередині круга і квадрата – зірочки.

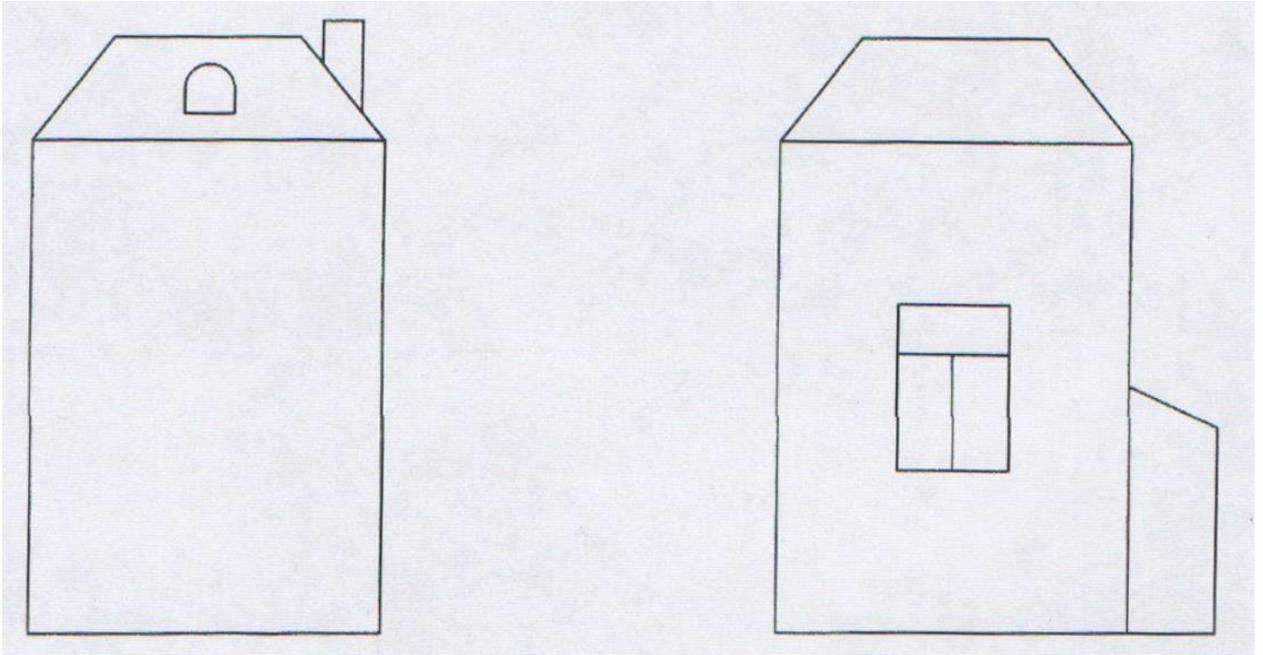

Проведи лінію так, щоб на одній частині аркуша опинились цифри, а на другій – літери.

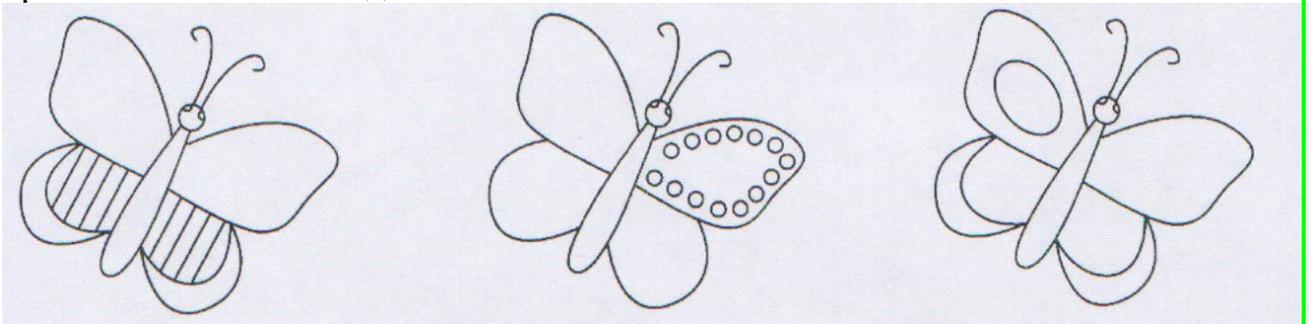

ПОРІВНЯННЯ

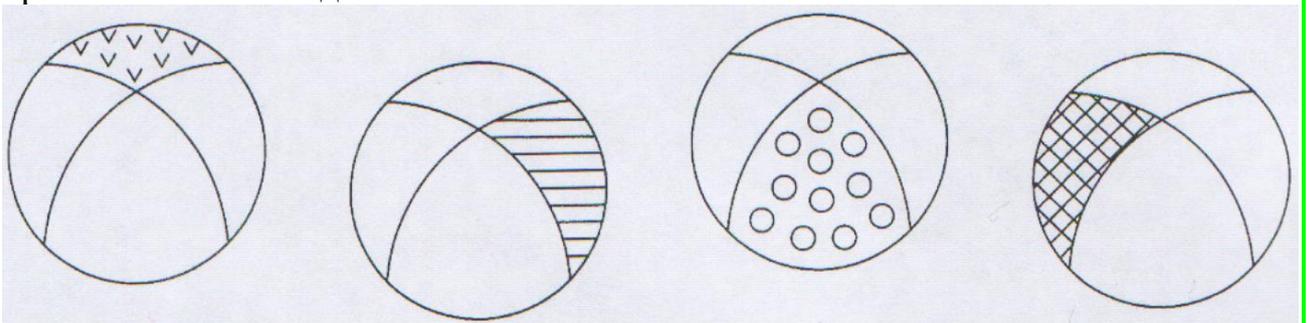
Ці будинки однакові? Зроби обидва будинки однаковими.

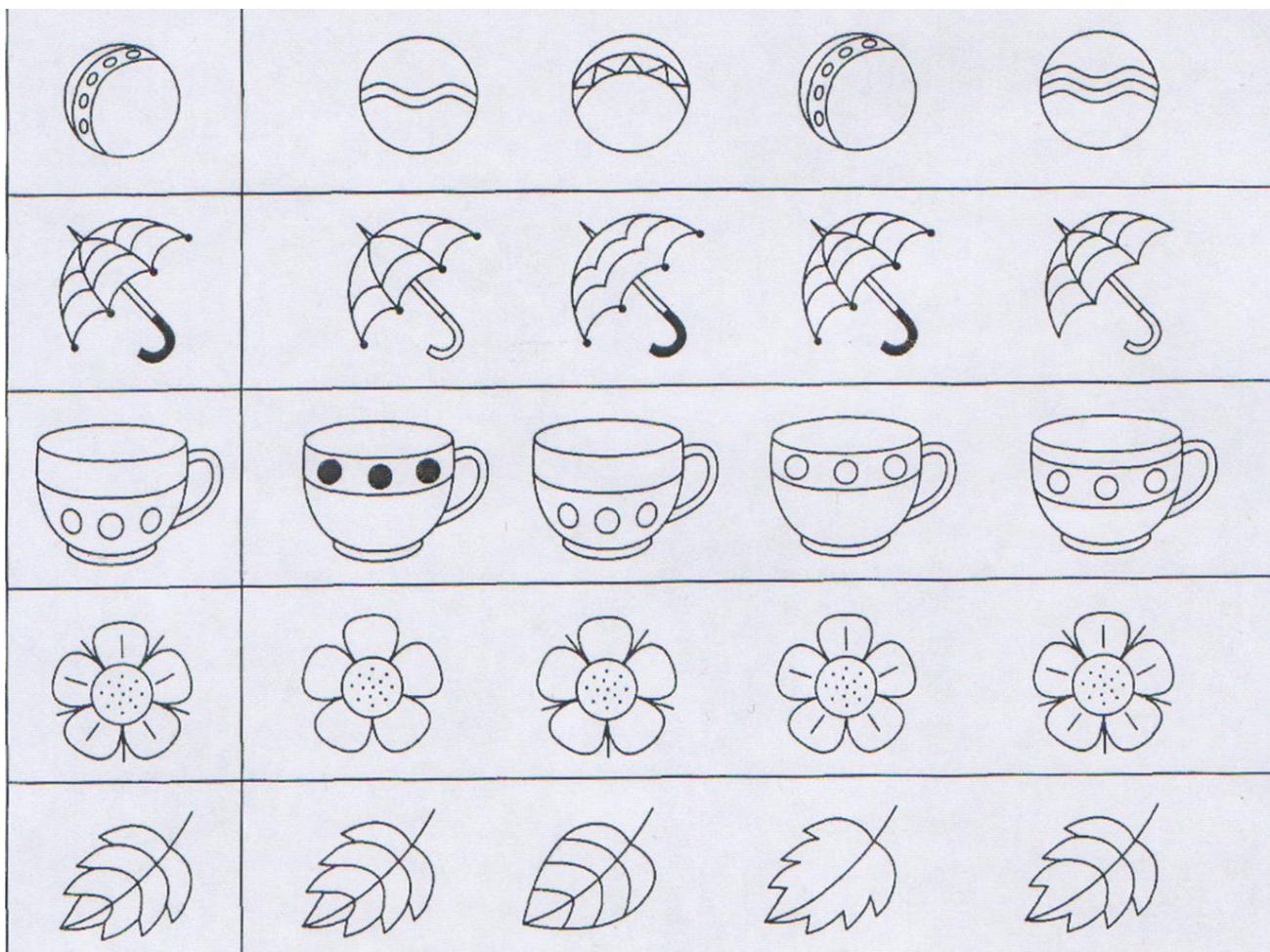
Зроби всіх метеликів однаковими.

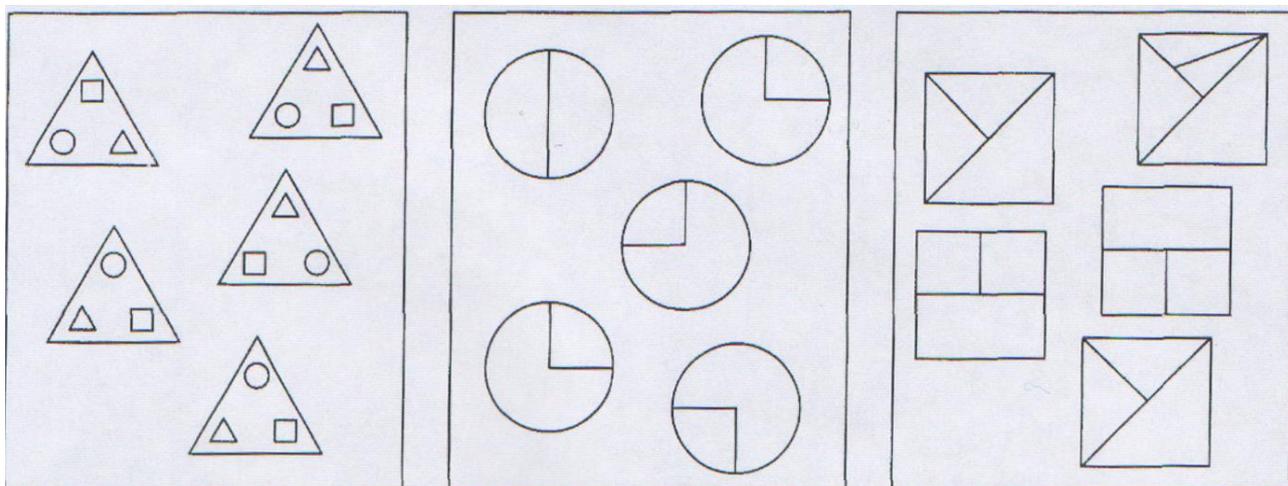
Зроби всі м'ячки однаковими.

Знайди в кожному рядку такий самий предмет, як перший.

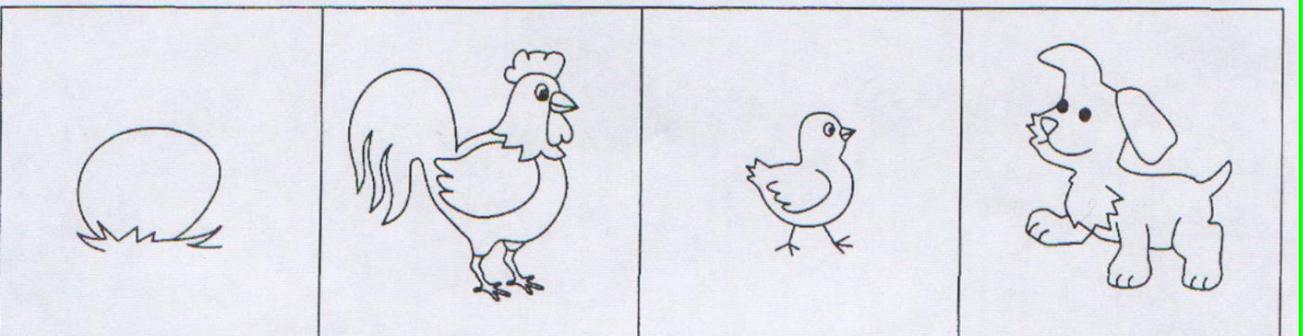
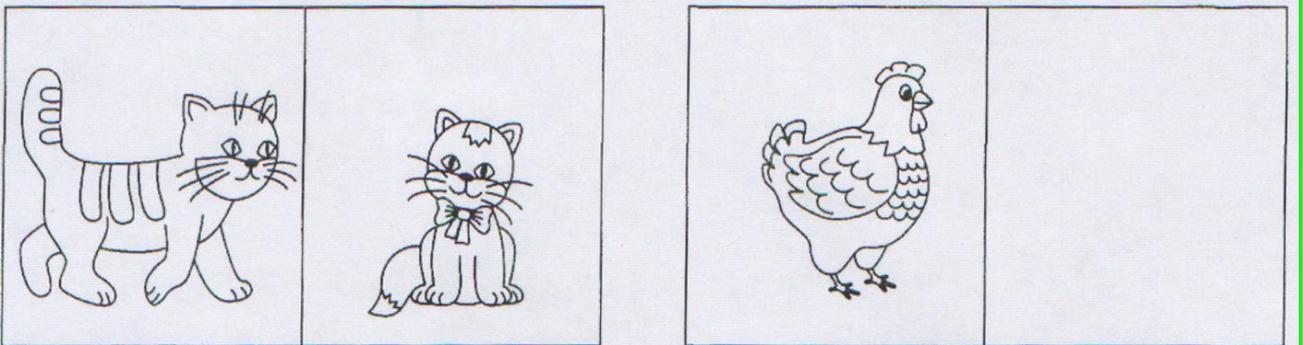
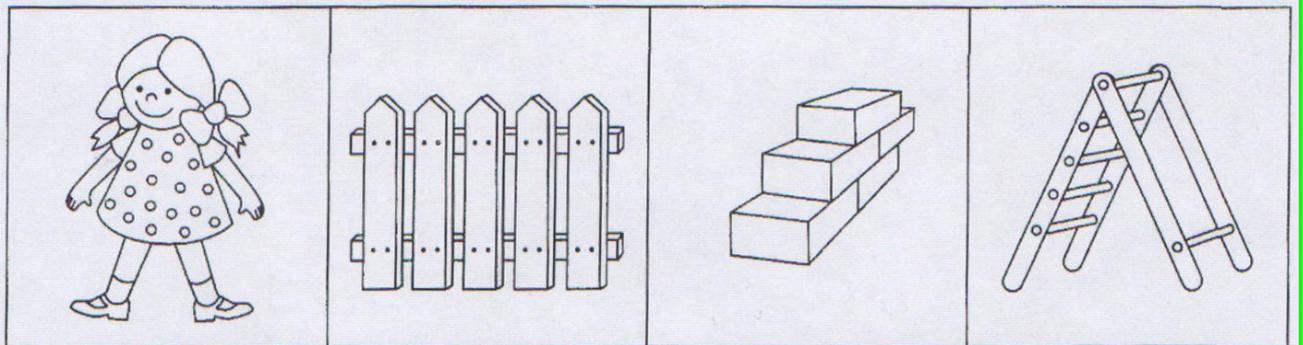
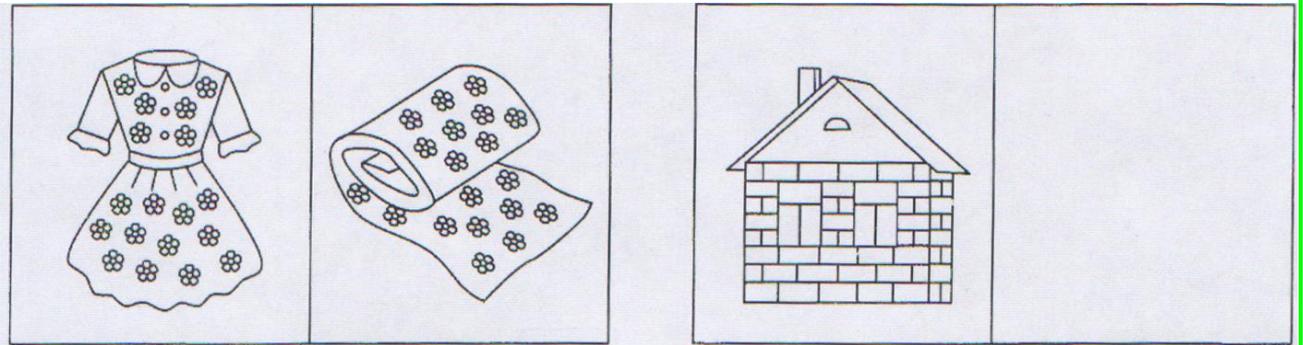

Знайди серед фігур дві однакові та зафарбуй їх.

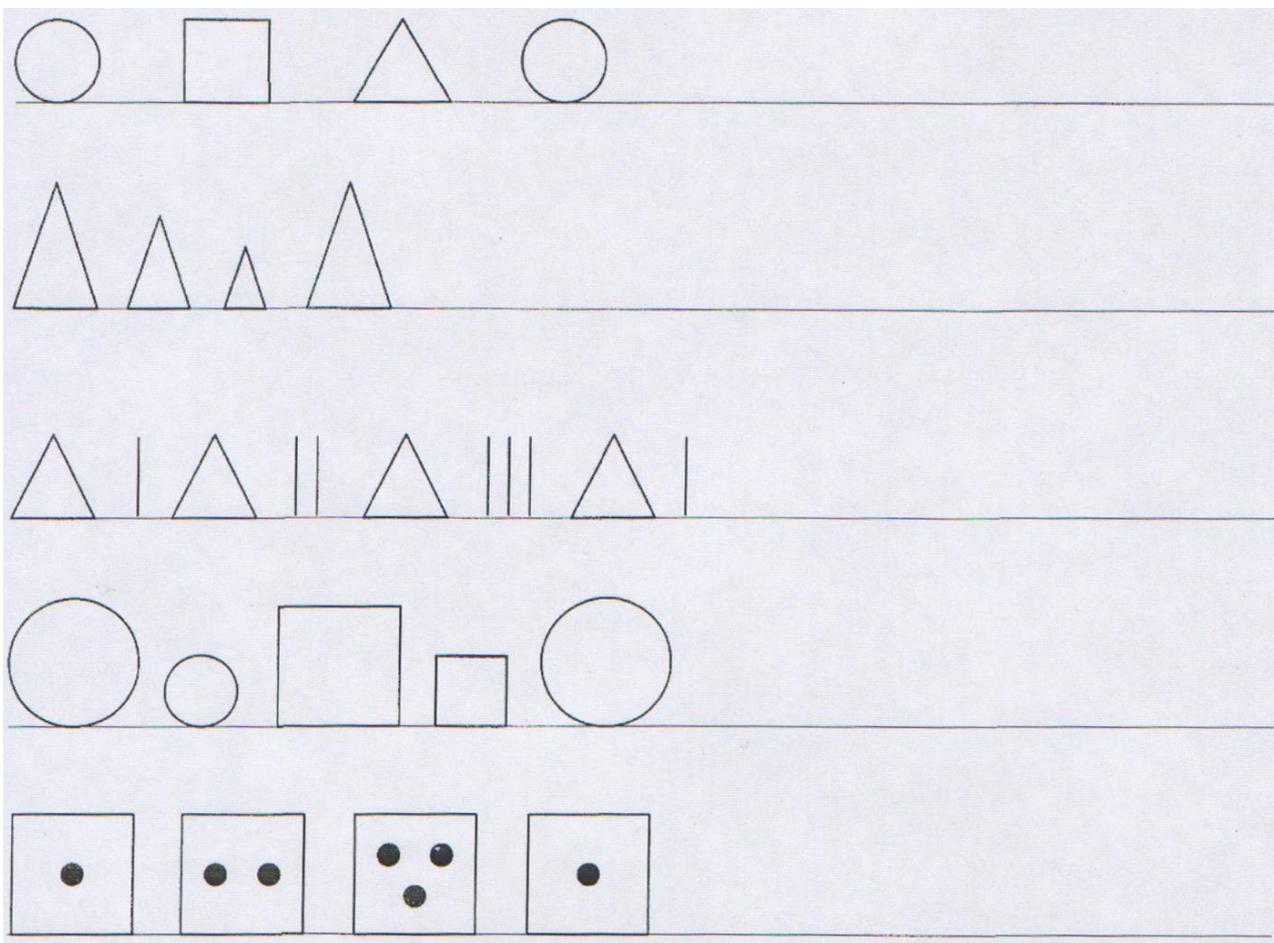
АНАЛОГІЇ

Із предметів нижнього ряду вибери предмет, якого не вистачає для картинки верхнього ряду та домалюй.

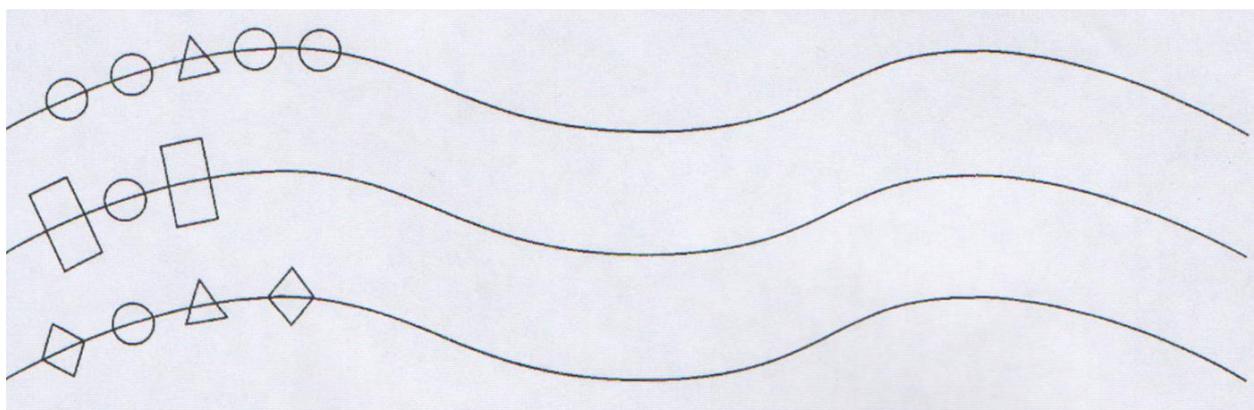

СИСТЕМАТИЗАЦІЯ

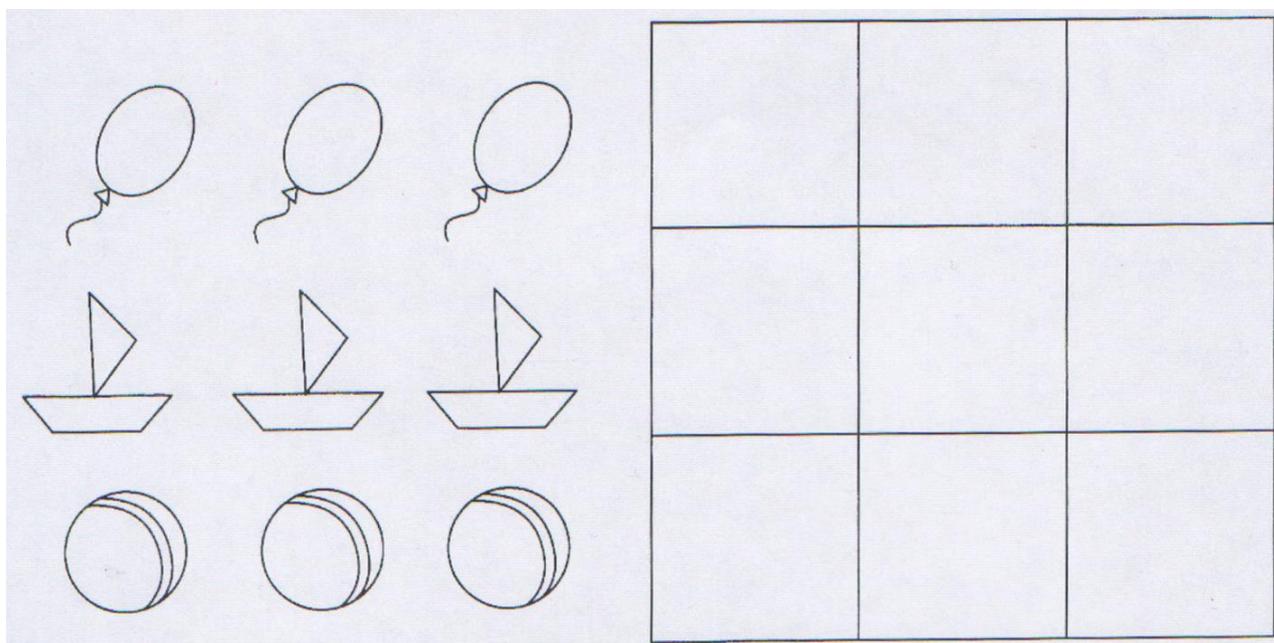
Продовжи ряд, не порушуючи закономірності.

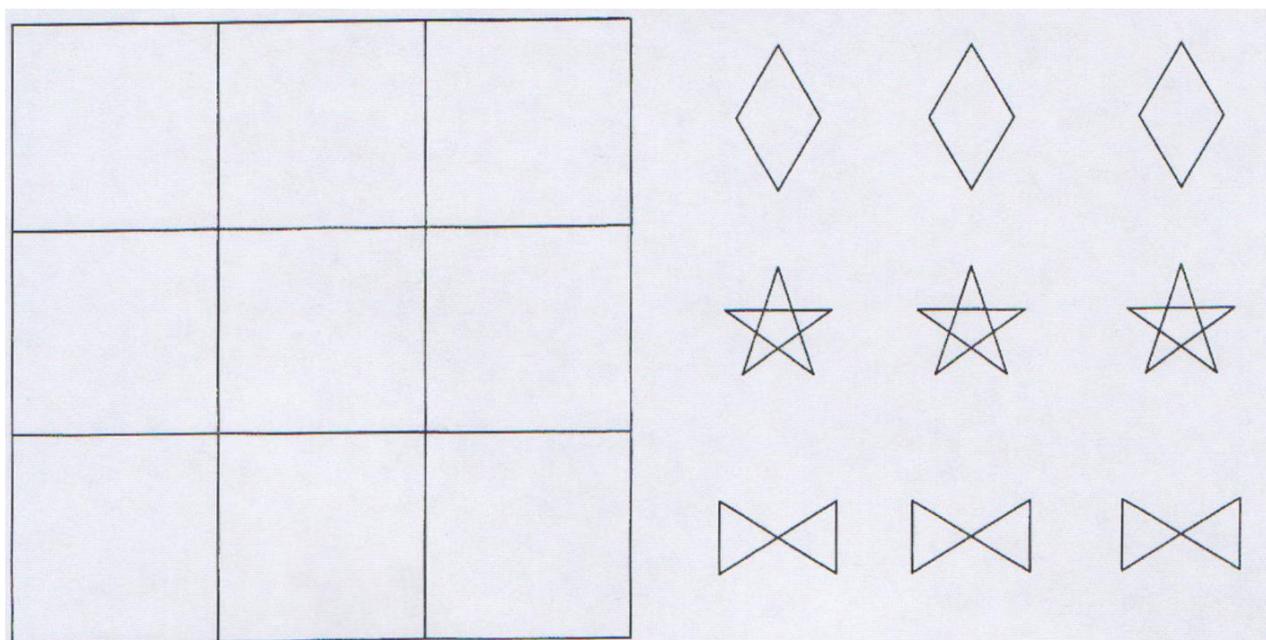
Домалюй гірлянди, не порушуючи закономірності.

Розмісти іграшки в шафі так, щоб на кожній полиці вони стояли по-різному.

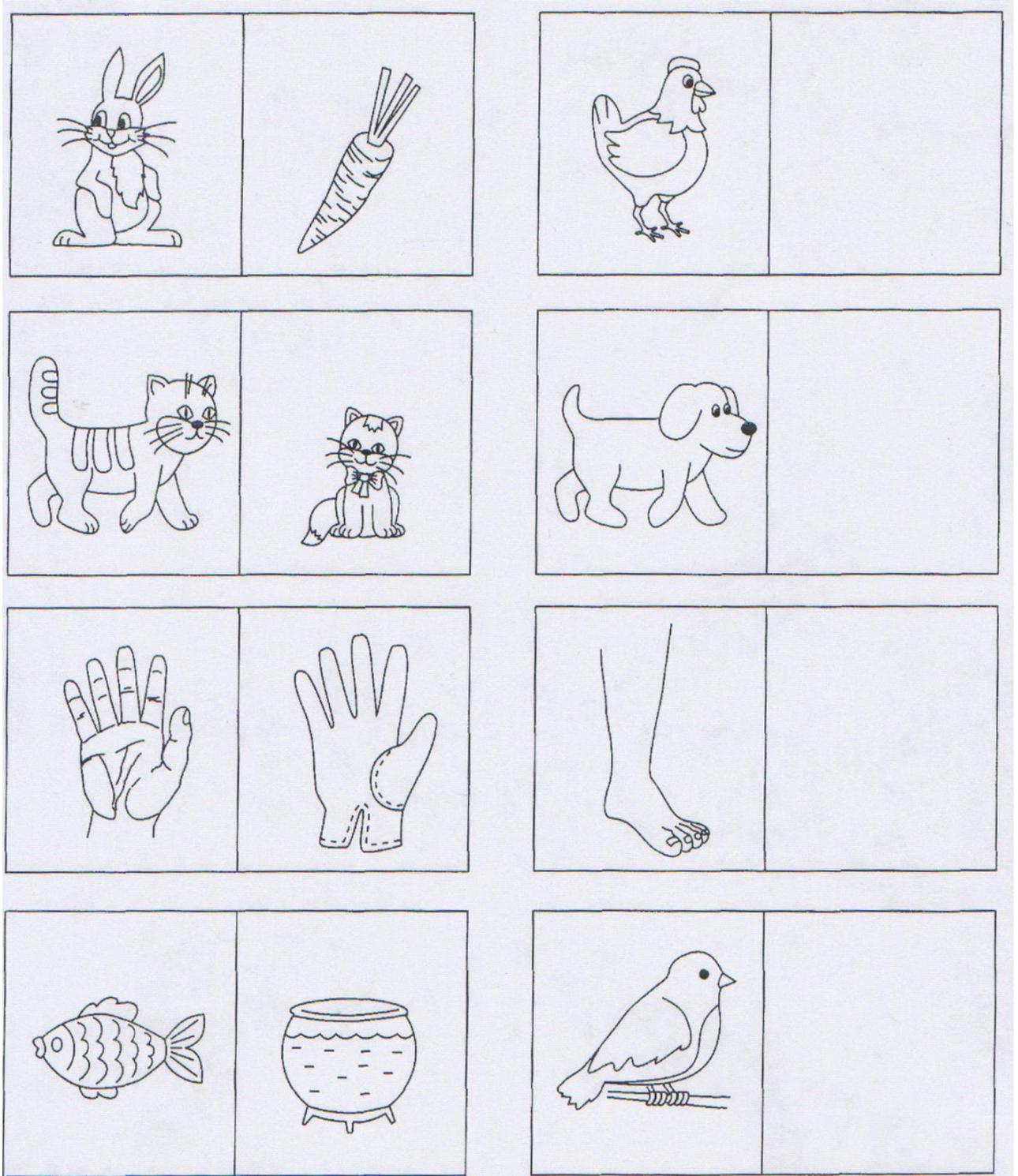

Розмісти в порожніх клітинках фігури так, щоб в кожному рядку та в кожному стовпчику не було однакових малюнків.

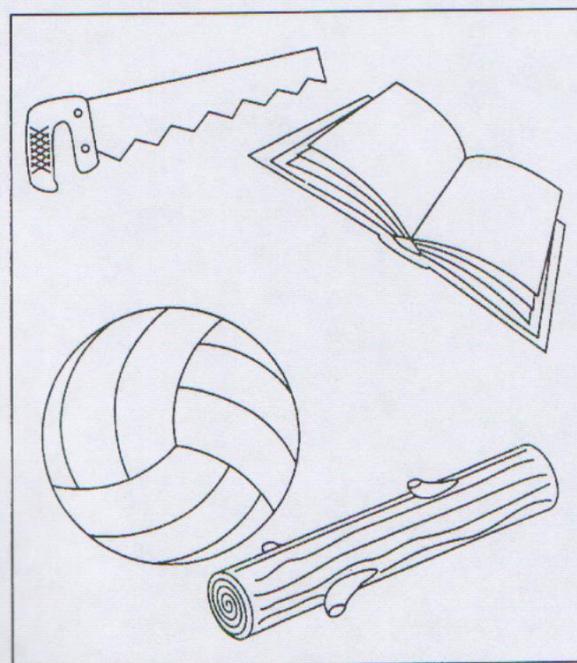
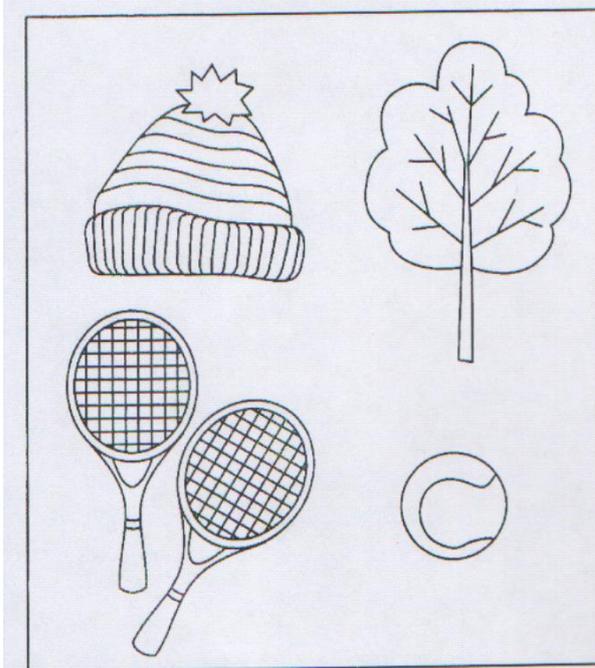
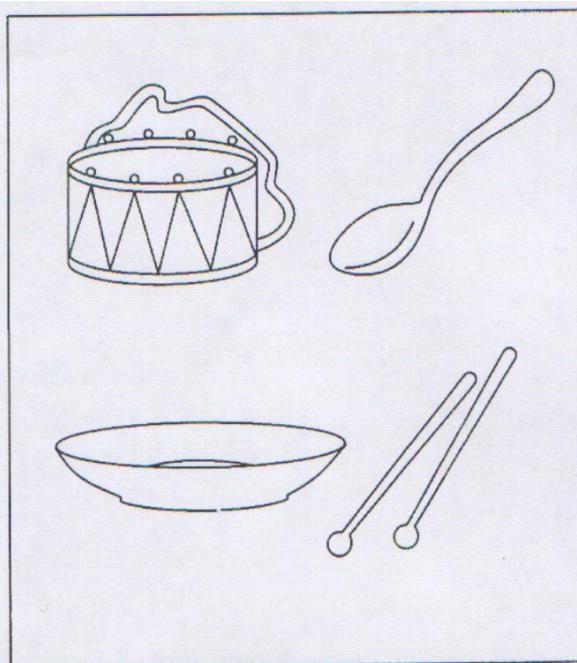
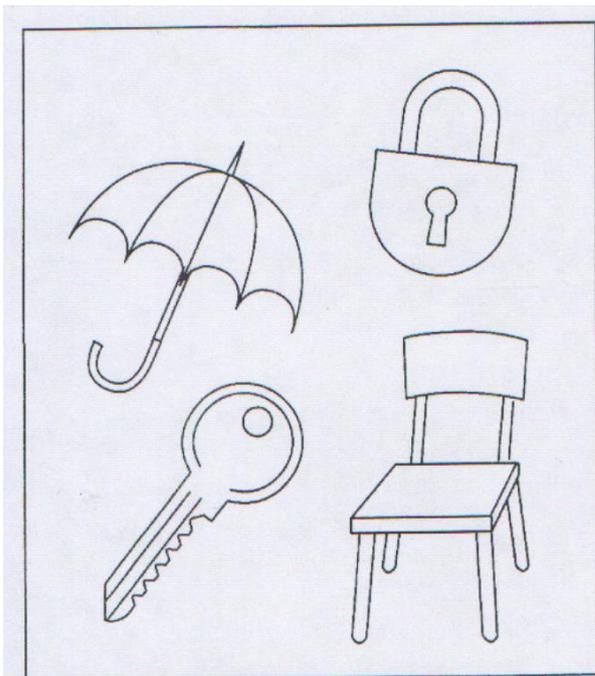

ЗМІСТОВЕ СПІВВІДНОШЕННЯ

Що повинно бути намальовано в порожніх клітинках? Домалюй.

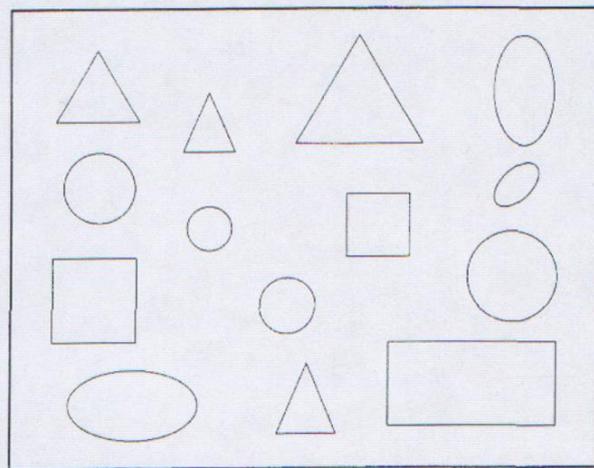

Знайди в кожній групі предметів, що утворюють пару, і з'єднай їх лінією.
Поясни свій вибір.

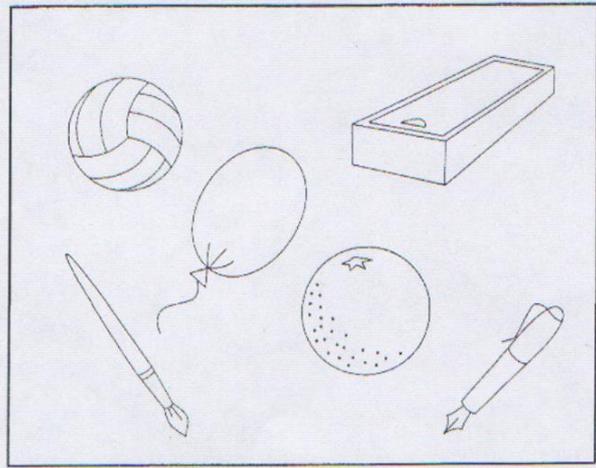

ЗАПЕРЕЧЕННЯ

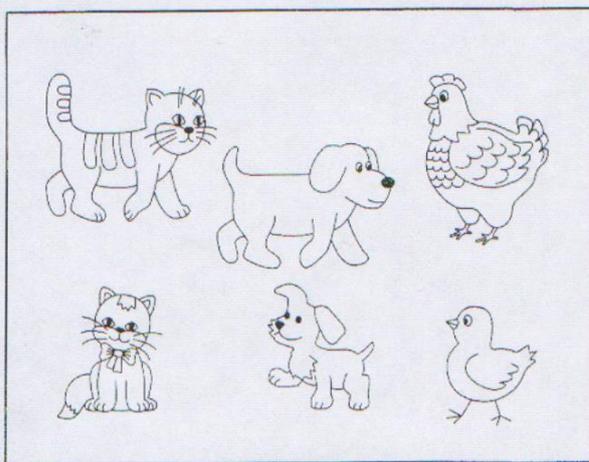
Зафарбуй всі трикутники.
предмети.

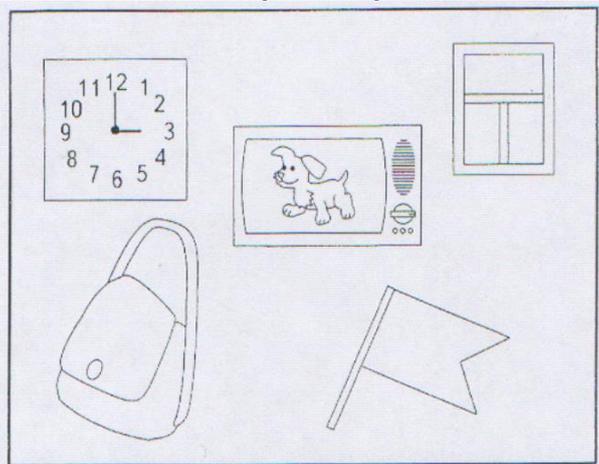
Знайди та обведи круглі
предмети.

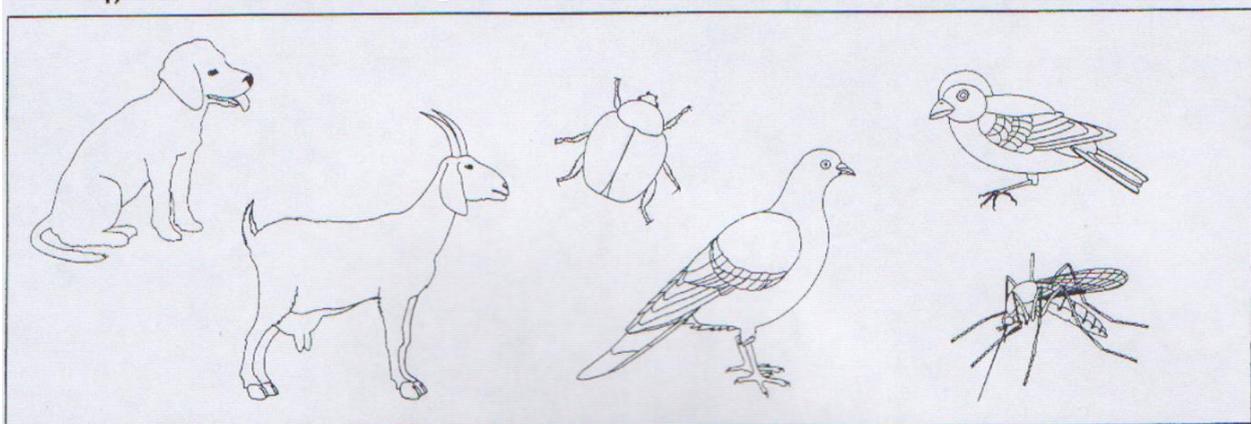
Знайди та назви дитинчат.

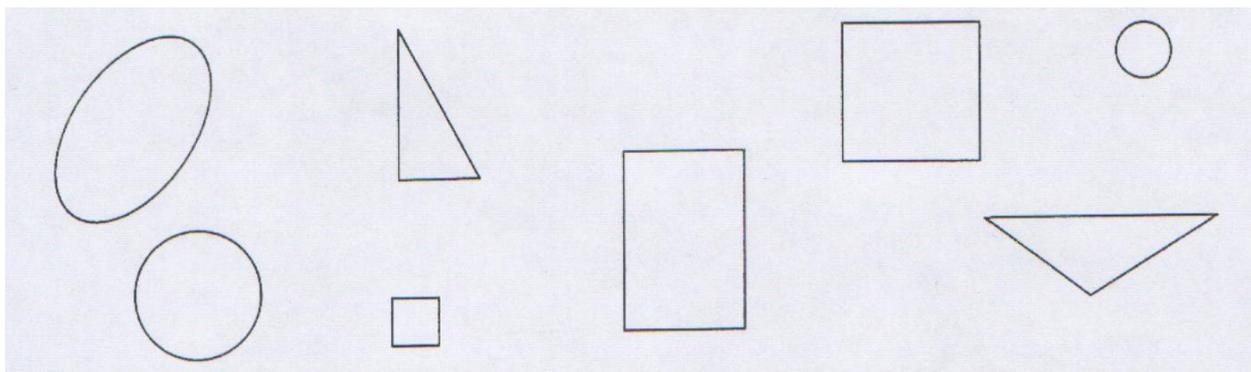
Знайди квадратні предмети.

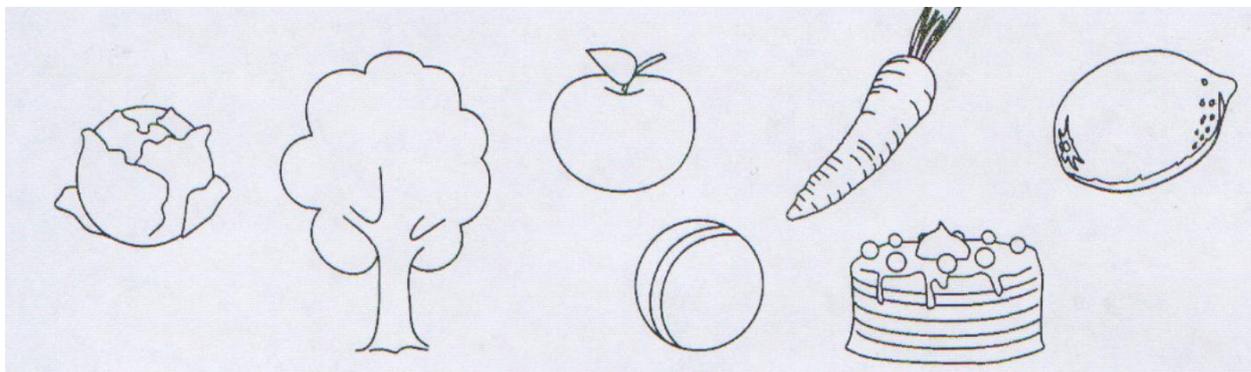
Знайди і з'єднай лінією тварин, потім птахів, потім комах.

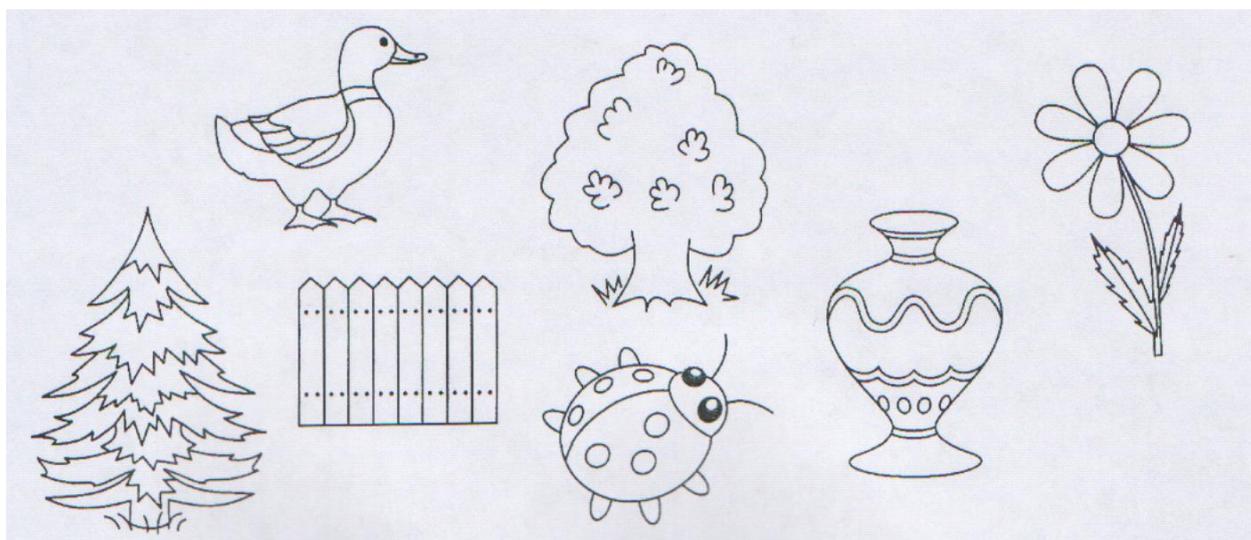
Зафарбуй всі фігури, але не трикутники.

Обведи всі «не фрукти».

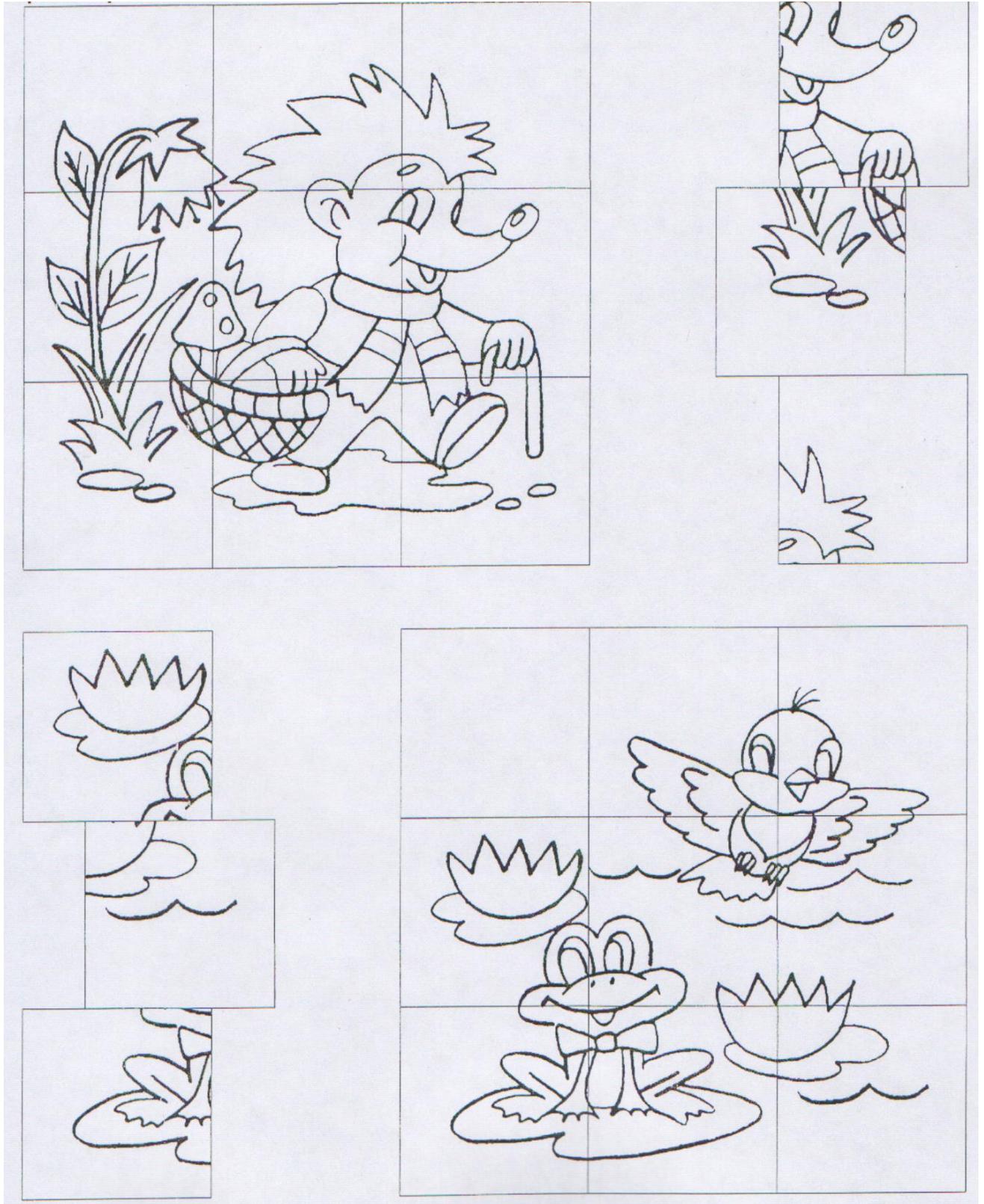

Зафарбуй всі «не рослини».

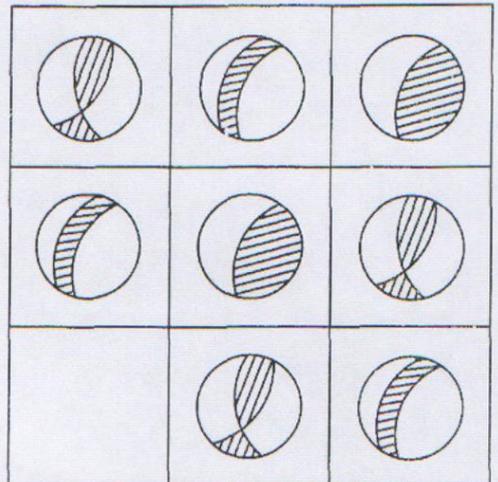
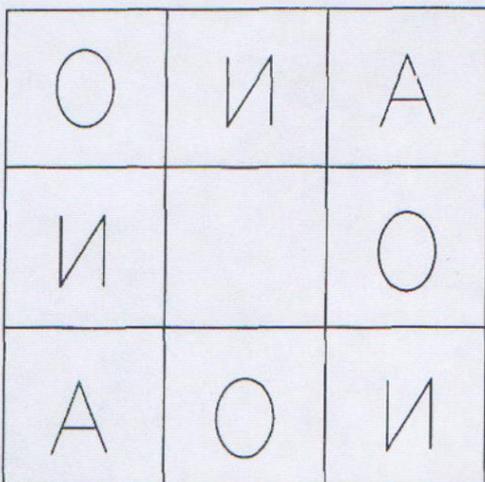
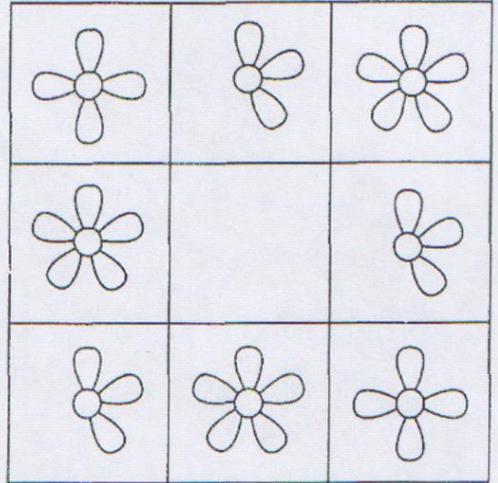
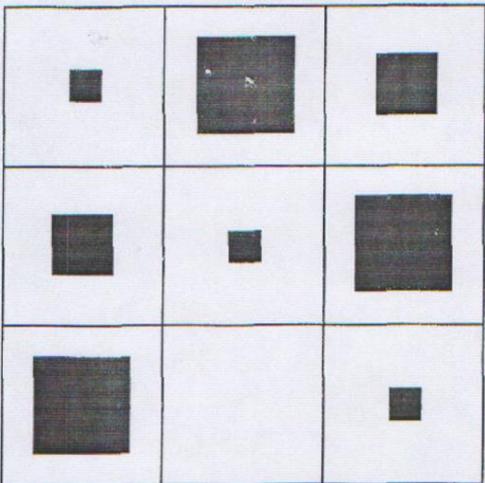
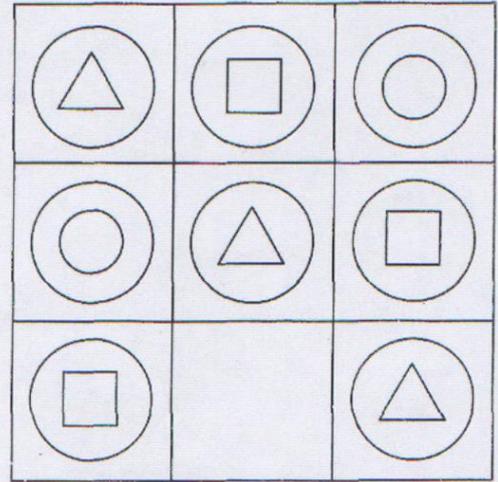
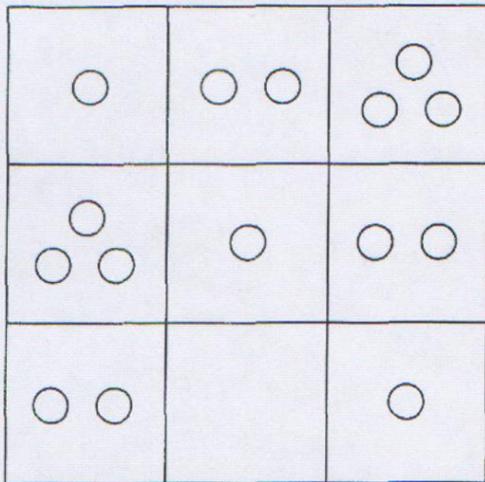
АНАЛІЗ, СИНТЕЗ

Знайди виділені фрагменти на цій картинці та розфарбуй їх.

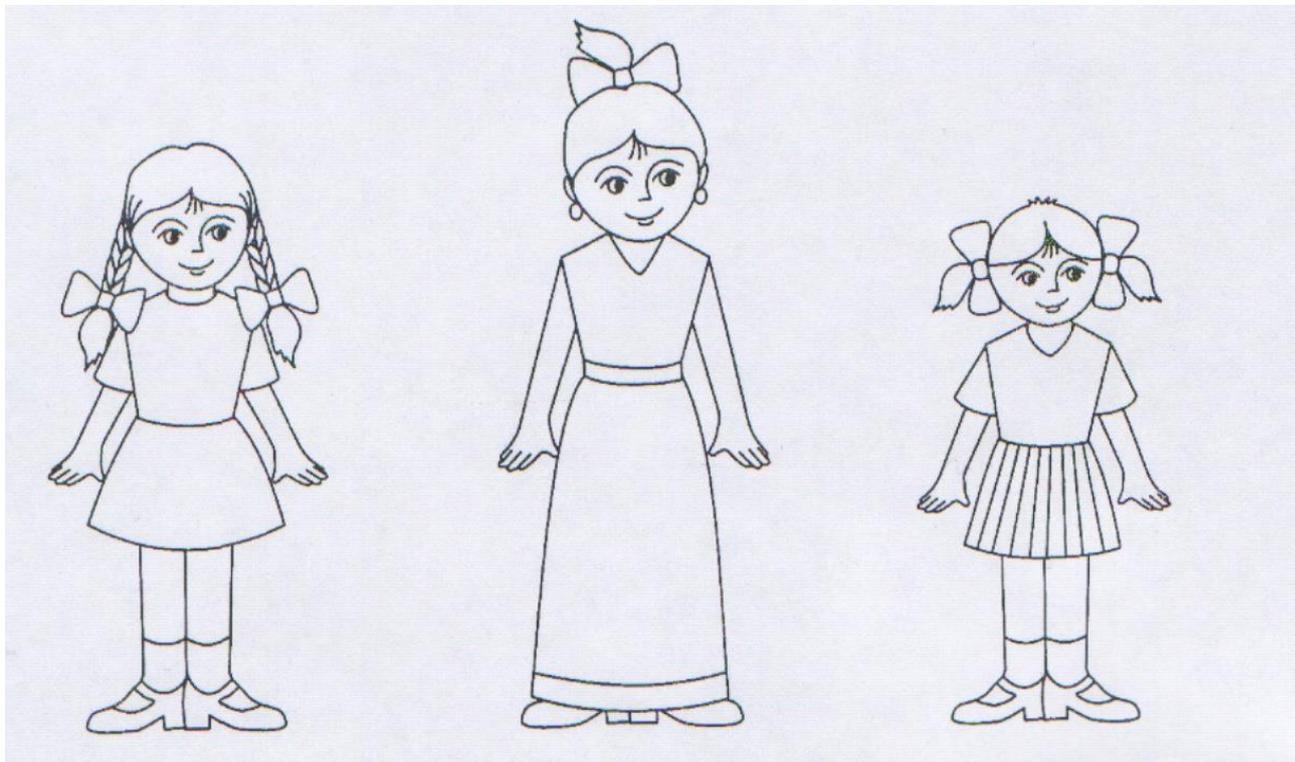

УМОВИСНОВКИ

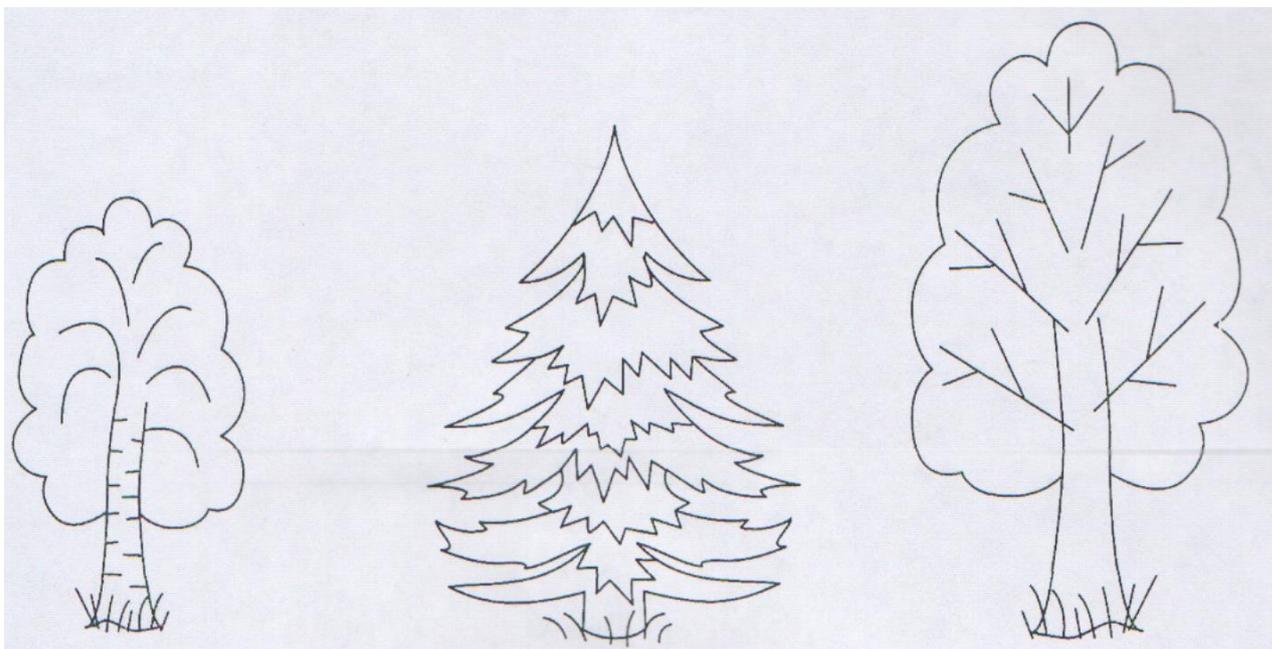
Знайди закономірність та намалюй в порожніх клітинках фігури, яких не вистачає.

Аня нижче Маші, Маша нижче Олени. Хто найвищий? Розмалюй. Хто найнижчий? Обведи.

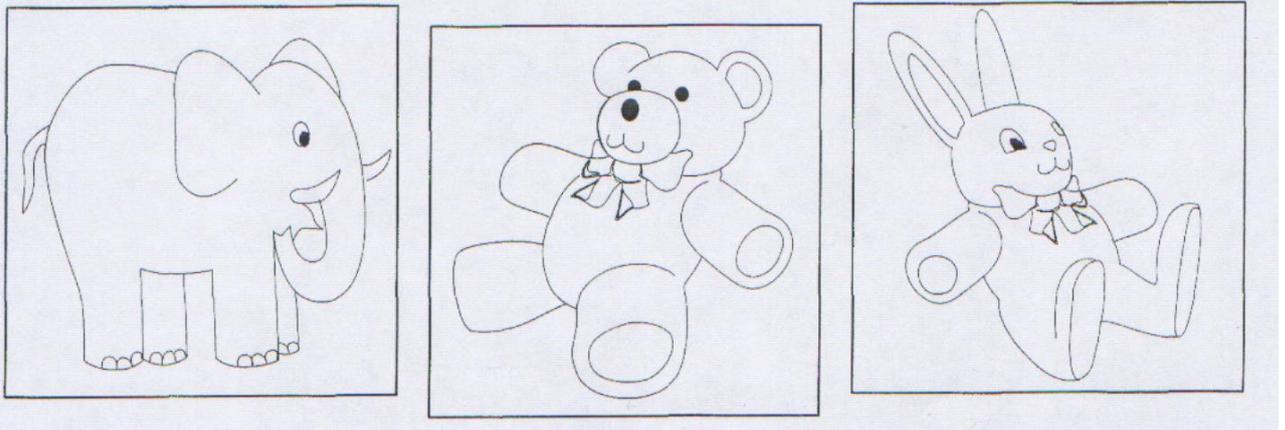

Росли три дерева: береза, ялинка і тополя. Береза нижча за ялинку, ялинка нижча за тополю. Найвище дерево розмалюй, найнижче – обведи.

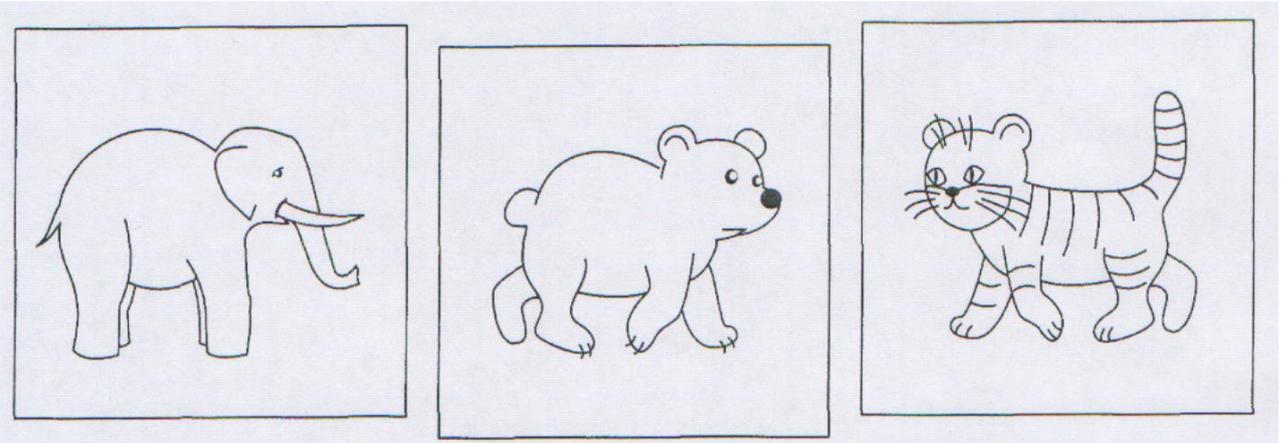

ЛОГІЧНІ ЗАДАЧІ

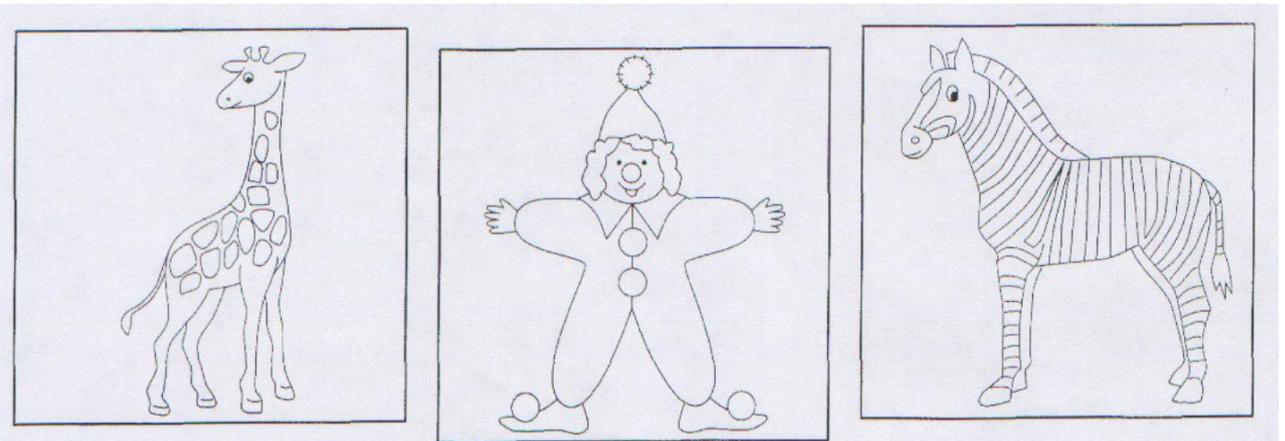
Слон більший за ведмедика, а ведмедик більший за зайчика. Яка іграшка найбільша? Розмалюй.

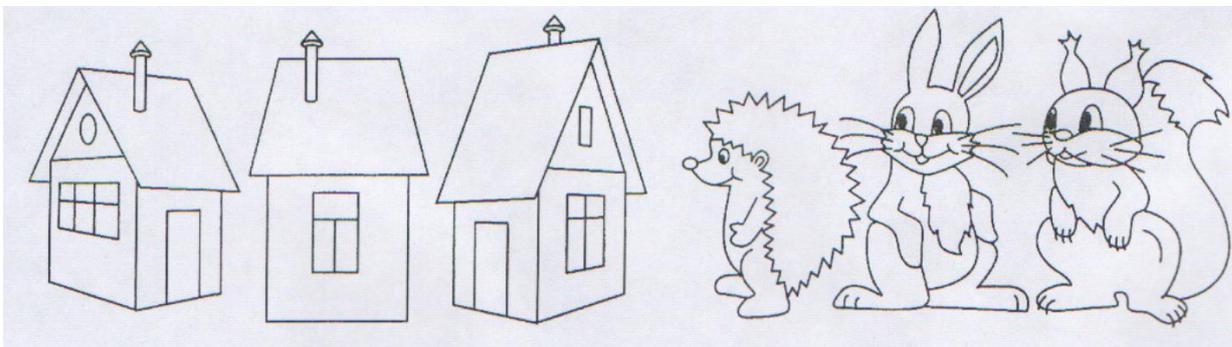
Ведмедик легший за слоненятко, але важчий тигренятка. Хто найлегший? Розмалюй.

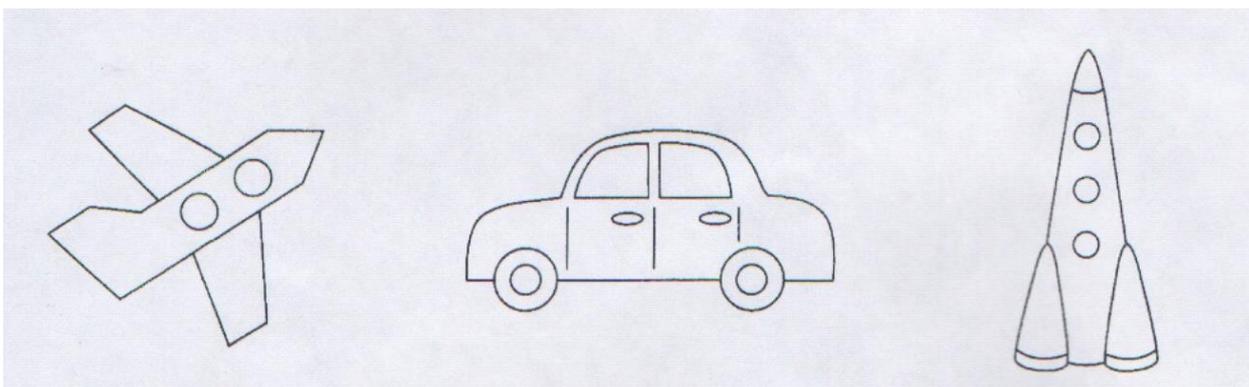
Клоун нижчий за жирафу, але вищий за зебру. Хто найвищий? Розмалюй.

Будинок зайчика між будинками їжачка та білочки. Хто живе далі від білочки – їжак чи заєць. Розмалюй.

Костя, Сашко та Михайлик малювали. Костя та Михайлик намалювали не машину. Що намалював Сашко? Розмалюй.

Приклади ігор для вивчення цифр

1. Розглядаються цифри, виготовлені з різних матеріалів: паперу, картону, тканини, клейонки, нанесені на кубики або картки, різного розміру та кольору, різної кваліфікації (письмові та друковані) і т. д.

Попутно з'ясовується, хто які цифри знає і де їх бачив .

2. Пропонуються цифри у вигляді об'ємних фігур («формочок»), картки, де контури цифр можуть бути випуклими або, навпаки, позначені жолобками, шорсткі цифри або гладкі знаки, наклеєні на шорстку папір та інші діти обстежують і вгадують цифру на дотик.

3. Пропонується викласти цифри з кружечків, паличок, кубиків, трикутників, мозаїки, з деталей геометричного конструктора. Можна вирізати цифри з простого паперу, старих газет або журналів, тканини та наклеїти їх (аплікація), зігнути з м'якого дроту.

4. Дається контурне зображення для штрихування чи розфарбування, або трафарети для обведення цифри та її подальшого розфарбовування, або штрихування.

5. Дорослий малює пальцем цифру в повітрі, а дитина вгадує її, потім вони міняються ролями.

6 Шляхом домальовування цифри перетворюються на «чоловічків», «звіряток» або інші смішні фігурки.

7. Дітям пропонується назвати предмети, на які схожа цифра.

8. Діти самі придумують правила цієї гри: який рух, дію треба виконати, якщо ведучий покаже ту чи іншу картку з цифрою. Наприклад, вихователь показує картку з цифрою «1» - всі стрибають на двох ногах, з цифрою «2» - стрибають на правій нозі, з цифрою «3» - на лівій нозі, з цифрою «4» - піднімають вгору праву руку і т. д. Варіанти: діти виконують який-небудь рух стільки разів, скільки "показує" картка з цифрою, яку тримає ведучий. Можна ускладнити завдання: рух потрібно виконати на 1, 2 і т. д. раз менше або більше, ніж «говорить» цифра. Замість карток з

цифрами (або упереміш з ними) можна використовувати картки із зображеними на них предметами (в ряд, по колу або в іншому розташуванні) або так звані "числові" фігури.

9. Скориставшись гральним кубиком, діти знаходять цифру, відповідну кількості точок, який випав на верхній грані кубика.

10. Незнайко підібрав картки. На них намальовані предмети, кружечками (числові фігури) та цифри. Треба перевірити, чи немає помилки.

Варіант: «Чи правда це?» Демонструються дві картки: на одній зображені цифри, на іншій різні предмети, дитині треба визначити, чи відповідає зображення цифри на одній картці кількості крапок, трикутників або предметів на іншій картці.

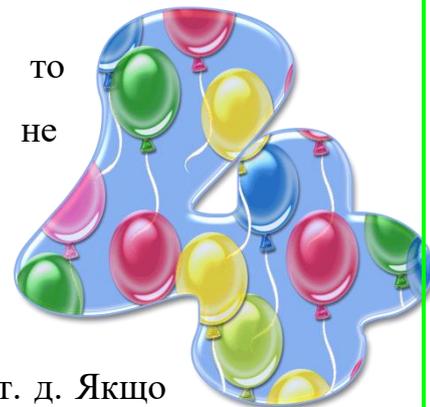
11. На аркуші паперу зображені цифри, що відрізняються кольором, розміром, формою (письмові, друковані). Треба знайти, відволікаючись від несуттєвих ознак, однакові цифри.

12. Дітям роздають картки - "числові фігури". Це - «гроші». Ціни на іграшки позначені цифрами. «Купити» іграшку в «магазині» можна, якщо «числова»

фігура відповідає «ціннику» - цифрі, вказаної на картці. Ускладнення: «продавець» може дати «здачу», а «покупець» заплатити за іграшку кількома картками - «числовими фігурами».

13. Дитині пропонується поєднати точки в порядку, позначеної цифрами. Якщо допущена помилка, то предметне зображення (корабель, будинок і т. д.) не вийде.

14. На аркуші паперу пронумеровані ділянки, які необхідно пофарбувати в певний колір. Наприклад: цифру 1 - червоним олівцем, 2 - синім, 3 - жовтим і т. д. Якщо немає помилки в поєднанні «цифра - колір», то вийде предметне зображення, закодоване художником.

15. Дітям пропонується стати «цифрами». По команді ведучого кожній цифрі треба знайти місце серед інших. Кожна цифра називає своїх «сусідів».

16. Ведучий показує цифри у будь-якому порядку. Треба знайти їх на картках і показати «сусідів».

17. Пропонується наклеїти цифри по порядку, пронумерувавши поверхи в багато-поверховому будинку, сходинки драбинки, стільці в ряду і т. д.

18. Діти з допомогою трафаретів цифр малюють «Цифроград». Кожну цифру, крім нуля, прикрашають квітами (цифра «1» - одна квітка, цифра «2» - дві квітки і т. д.).

19. Діти розглядають картки з цифрами і запам'ятовують їх. Ведучий змінює їх місцями. Діти вказують, що змінилося. Якщо будь-яка картка

прибирається, діти вгадують, який цифри не стало («Яка втекла?»).

Ролі цифр можуть виконувати самі діти. Варіанти: цифри перевернуті «догори ногами» або «вниз головою», або дані в «дзеркальному» відображенні. Дитина

повинна повернути цифру в правильне положення.

20. Дитині пропонується назвати і викласти з цифр свій номер телефону, будинки і квартири, швидкої допомоги і т. д.

21. Цифри пишуть пальцями в повітрі, на воді, запітнілому склі, паличкою на землі, крейдою на асфальті, на папері (спочатку у велику клітину, а потім - в звичайну) олівцем, фломастером, ручкою і т. д. Дорослий пише цифру - дитина «дописує» який небудь елемент, дорослий зображує цифру точками - дитина їх з'єднує паличками (виходить стилізоване зображення), копіює.

22. Пропонуються великі контурні зображення цифр. Дитині необхідно написати (намалювати або викласти з готових форм) такі ж маленькі цифри всередині контура.

23. Пропонується зробити з цифр орнамент, «розписати» цифрами наряд казкових літературних героїв, шматок тканини, прикрасити новорічну ялинку, килим-літак, вишити цифру на серветці (шарфику) і т. д.

ПІСОЧНА ТЕРАПІЯ

Ігри з піском є ефективним засобом всебічного розвитку дітей у цілому і творчих здібностей зокрема. Багаторічна практика свідчить, що ігри з піском позитивно впливають на емоційне благополуччя дітей. А з огляду на те, що це найулюбленіші ігри дітей, ми, дорослі, повинні

максимально використовувати їх з розвивальною, навчальною та корекційною метою.

Сьогодні дуже популярним став метод sandplay, що з англійської дослівно означає «пісочна гра». Я використовую ігри з піском, які дають дітям змогу відчувати себе впевненим і вмілим. У груповій кімнаті зробила автономну пісочницю, де створила оптимальні умови для розвитку творчого потенціалу дитини, активізації просторової уяви, образно – логічного мислення, тренування дрібної моторики рук. У процесі колективних ігор діти усвідомлюють морально-етичні норми.

Я завжди впевнена, якщо у дитячому «пісочному господарстві» все спокійно, то й на душі у вихованців спокій і гармонія.

У роботі я використовую пісок як основний матеріал для розвитку творчості дітей. Організовуючи ігри з піском, дотримуюсь таких

правил:

- максимально заохочувати творчий підхід і фантазію;
- повністю виключати негативну оцінку як дій дітей, так і результатів їхньої діяльності.

Пісок та малювання

Дуже цікавий вид роботи для дітей — малювання на піску та малювання кольоровим піском. Складно переоцінити позитивний вплив малювання на дитину. Це не просто розвага, гра, вміння відтворити навколишній світ. Малювання сприяє гармонійному розвитку дитини та формуванню таких базових якостей особистості, як самостійність і креативність.

Малювання сприяє розвитку дрібної моторики, а як наслідок — розвитку мовлення і розумових здібностей, у дітей розвивається координація рухів. Дитячі пальчики стають більш сильними, спритними, вмілими. Через малювання діти пізнають навколишній світ по-новому, запам'ятовують його і вчать його любити. Ще не вміючи виражати свої емоції словами, діти чудово «розповідають» про них фарбами. Багата фантазія, ініціативність, вміння приймати рішення, самостійність у їх втіленні, посидючість, зосередженість активно формуються під час малювання і в майбутньому обов'язково знадобляться дитині.

Доречним є малювання на піску. Пропоную малювати на піску паличкою, камінчиком чи будь-яким іншим придатним для цього предметом. Моїм вихованцям подобається малювання пальчиками на піску, яке є

корисним для дітей будь-якого віку: у них розвивається дрібна моторика, гнучкість та чутливість пальців.

У процесі малювання на піску діти розслабляються, у них проходять страхи, комплекси, розвивається впевненість у собі. Пропоную малювати дітям не лише на поверхні піску, але й самим піском. Для цього використовую промитий пісок, фарбую у різні кольори і просушую. Пісок різного кольору зберігаю у спеціальних ємкостях.

Малювати піском починаємо з молодшого віку. Для цього використовую різноманітні трафарети.

Практикую у роботі виконання колективних зображень на різні теми, зокрема на морські. Фарбами за допомогою своїх долоньок діти малюють риб та медуз, а піском — морське дно, на якому можна розмістити справжні мушлі.

Старші дошкільники самостійно малюють малюнок простим олівцем, а потім розфарбовують його кольоровим піском.

Для того щоб малювати кольоровим піском, діти мають оволодіти певними прийомами, докласти розумових і фізичних зусиль. Малюків цікавить процес, їм подобаються сліди, які залишає кольоровий пісок на папері. Дітей старшого дошкільного віку більше цікавить результат. Коли діти

струшують безформенну купку піску з аркуша паперу і бачать результат — зображення певного предмета, рослини, пташки чи тварини, у них з'являється мотивація до подальшої творчості.

Вчимося, граючись у пісочниці.

Сухий і мокрий пісок я використовую досить часто на заняттях. Адже на піску можна ще й «писати». Так, писати букви і цифри... Дітям не страшно помилитися: це не папір, і легко можна виправити допущені помилки, тому на піску діти пишуть із задоволенням. Під час вивчення знакової системи, окрім написання самих знаків, я використовую і такий прийом, як домальовування. Наприклад: намалюйте фігуру, яку ми сьогодні вивчали, і домалуйте її так, щоб вийшов предмет. Напишіть цифру, яку ми сьогодні вивчали, і «оживіть» її — домалуйте їй платтячко. У цьому платтячку цифра піде на бал разом з Попелюшкою.

Для себе вивела власну аксіому, що ігри з піском є ефективним методом психологічної допомоги дітям:

- у формуванні впевненості у собі та стійкої самооцінки
- у гармонізації внутрішнього емоційного стану, зокрема при негативізмі, образливості, конфліктності
- при переживанні будь-яких травматичних ситуацій, таких як розлучення батьків, втрата близьких
- в адаптації до будь-яких змін у житті дитини — вступ до дитячого садка, зміна дитячого колективу, народження брата чи сестри.

Пісок і казка

Діти дуже люблять незвичайні історії і казки, які не лише переносять їх з реального світу у чарівний, казковий, але й розширюють їхній кругозір.

Наприклад, розповідаючи казку «Колобок», з дітьми виготовляємо з піску образи героя. А розігруючи казку «Колосок», «випікаємо» пиріжки, якими можна всіх «пригостити». Тут і формочки можуть знадобитися, і камінчики для прикрашання. А для Курочки Ряби можна зробити гніздечко, куди вона «нестиме» пісочні яєчка.

Казку на піску можна розіграти, пересуваючи персонажів у різних напрямках. При цьому діти поступово навчаються співвідносити мовлення з

діями персонажів і починають самостійно творити, змінюючи сюжет, додаючи нових дійових осіб тощо.

З літа 2010 року я самостійно вигадую «пісочні казки». Головне, щоб у цих казках завжди добро перемагало зло. Кількість персонажів у таких казках невелике, сюжетні повороти — м'які, спокійні. Мої казки на піску оберігають духовний світ і спокій вихованців, не несуть у собі тривожності і страхів.

Заняття з піском поліпшують емоційний стан дітей: гіперактивних пісок врівноважує, скутих — розслаблює, тривожних — заспокоює, агресивних — втихомирює. Під час занять та після них усі діти задоволені і виходять з бажанням зустрітися знову. І це, мабуть, найголовніше, що дають дітям ігри з піском.

ПРАКТИЧНІ ЗАНЯТТЯ З ПІСОЧНОЇ ТЕРАПІЇ

Заняття № 1

Тема: **Знайомство з Пісочною країною**

Мета: ознайомити дітей із правилами поводження з піском; позбавляти психологічного напруження; розвивати дрібну моторику рук; закріплювати знання про тварин та вчити їх звуконаслідувати; учити називати своє прізвище та ім'я; виховувати естетичний смак, бажання грати з піском.

Матеріал: Піскунчик, дрібні іграшки тварин, скринька.

Хід заняття.

Вихователь повідомляє дітям, що чарівник Пісочної країни Піскунчик запрошує їх до себе у гості. А долетіти до неї можна тільки на повітряних кульках. Він передав чарівну скриню з кульками (кульки уявні).

Вихователь «роздає» кульки, діти «надувають» їх і розповідають, якого кольору куля у кожного з них. Вони «летять» до кабінету піскотерапії. Їх зустрічає Піскунчик і вчить дітей вітатися по-пісочному (два кивка головою вниз, голову ліворуч-праворуч, потерти руки, помахати).

Вправа «Вітаю тебе, пісок!»

1. Діти торкаються піску почергово пальцями однієї руки, потім — другої, а потім одночасно — всіма пальцями.
2. Діти легко, а потім із напруженням стискають кулачки з піском, а потім повільно висипають його в пісочниці
3. Діти торкаються піску всією долонею — внутрішньою, а потім — зовнішньою стороною.
4. Діти перетирають пісок між долонями, між пальцями.

Піскунчик. Щоб пісочок та мешканці моєї країни не ображалися на вас, запам'ятайте: з піском необхідно поводитися обережно, охайно, не можна його розсипати, сипати на друзів. Гратися з ним можна, закативши рукава, а після гри слід обов'язково помити руки. Якщо ви все запам'ятали та обіцяєте бути слухняними, то я вас знайомлю з мешканцями моєї країни, які живуть у піску. Чи хотіли б ви з ними привітатися?

Вправа «Знайди іграшки»

Діти занурюють руки в пісок, перебираючи його, вони повинні знайти іграшку. Діти називають свою іграшку, використовуючи звуконаслідування (качечка: «Ках-ках), курочка: «Ко-ко-ко!»; муха: «Дз-дз-дз!»).

Вправа «Давайте познайомимся»

Діти по черзі називають свої прізвища та імена і, крокуючи грашкою по піску, знайомляться з іграшкою сусіда, розповідають про свою іграшку.

Піскунчик. Подивіться, скільки слідів залишили звірята! А наші пальчики зараз перетворяться на справжніх звірят і залишать сліди.

Вихователь пропонує дітям обережно розрівняти поверхню піску руками і перетворити свої пальчики на звірят.

Пальчикова гімнастика «Перетворення»

1. «Пальці сплять — прокидаються» (діти стискають та розтискають кулаки).
2. «Умиваються» (діти імітують миття рук).
3. «Вітаються» (діти торкаються пальців обох рук).
4. «Гріються» (діти труть долоні).
5. «Перетворюються» (діти отряхують кисті рук, плескають у долоні).

Вправа «Незвичайні сліди»

- 1.«Ведмедики» (діти кулачками з силою натискають на пісок).
- 2.«Зайчики» (діти торкаються кінчиками двох пальців поверхні піску, рухаючись у різних напрямках).

П і с к у н ч и к. Чи сподобалось вам у Пісочній країні? Що вам найбільше сподобалось? Чи хотіли б ще завітати в гості до мене? А тепер давайте попрощаємося з піском.

Діти гладять пісок, розрівнюють його, прощаються з чарівником пісочної країни за допомогою пантоміми.

Заняття № 2

Тема: Золота рибка

Мета: формувати вміння дітей діяти з піском; учити виконувати хвилясті рухи руками по піску; закріплювати поняття: «широкий-вузький», «повільно-швидко», а також просторові уявлення; виховувати інтерес до занять, почуття взаємодопомоги, естетичний смак; розвивати тактильні відчуття, фантазію, уяву.

Матеріал: Піскунчик, рибки (на кожну дитину).

Хід заняття

Діти вітаються з Піскунчиком, а він пропонує послухати казку.

Піскунчик. Жила-була маленька річка. Коли дув маленький вітерець, то на ній з'являлися маленькі лагідні хвилячки (діти кінчиками пальців обох рук гладять пісок).

А коли дув сильний вітер, то з'являлися на річці бурхливі хвилі (діти занурюють пальці рук у пісок і роблять відповідні рухи у швидкому темпі). Але більше часу річка була спокійною (діти розгладжують пісок)

І саме в цій синій, прозорій річці жила маленька чарівна рибка. Вона любила плавати біля піщаного дна, вітатися з мушлями, водоростями, камінцями, іншими рибками.

Давайте ми її покличемо (діти занурюють руки у пісок, шукають і знаходять рибку).

Золота рибка. Гарна у мене річка, але маленька, вузька, тому й друзів у мене мало.

Вихователь. Давайте допоможемо рибці!

Вправа «Широка-вузька річка»

«Широка річка» (діти повільно ребром долонь розгрібають пісок із середини до країв).

«Вузька річка» (діти тричі ребром долонь згрібають пісок із країв до середини).

Стала річка широкою, з'явилося там багато рибок!

Вправа «Рибки»

1.«Хвилясті лінії» (діти ребром долонь імітують хвилясті лінії по піску вперед-назад (3-4 рази).

2. «Гра в піжмурки» (діти занурюють рибку в пісок, потім витягують її та показують одне одному).

Рибка дякує дітям за допомогу, за веселу гру, але їй час відпочивати. Діти занурюють рибку в пісок та прощаються з піском.

Заняття № 3

Тема: Зимова казка

Мета: продовжувати вчити називати геометричні фігури, кольори; розвивати увагу, зосередженість під час викладання доріжки різнокольоровими кісточками; розвивати дрібну моторику рук, тактильне відчуття; виховувати охайність, інтерес до заняття.

Матеріал: геометричні фігури, ялинки (для кожної дитини). Різнокольорові кісточки.

Хід заняття

Вихователь. Жила-була в лісі зелененька красуня ялинка. Новорічне свято вже минуло, ялинка зняла своє святкове вбрання, тому сумує за своїми прикрасами та друзями.

«Не сумуй, ялинко, ми тебе не забули!» — закричали біленькі сніжинки.

Вправа «Снігопад»

1. «Падають сніжинки» (діти набирають у жмені пісок і повільно сиплять на ялинку).
2. «Намети» (діти нагортають купки піску обома руками).

Вихователь. Звірі згадали про ялинку і почали одне за одним сходитись до неї, залишаючи на снігу свої сліди.

Вправа «Тварини»

Діти за запропонованими зображеннями слідів відгадують звірів (зайчик, лисичка, вовк, ведмідь, білочка).

Вихователь. Для того щоб звірі не заблукали, давайте прокладемо доріжку до ялинки.

Вправа «Доріжка»

Діти викладають кольорові кісточки через одну: червона – синя – червона – синя – тощо.

Вправа «Знайди будиночок»

Діти занурюють руки в пісок, знаходять геометричні фігури (квадрат, круг, трикутник), називають фігуру, її колір; обирають, кого з тварин вони оселили б у цьому будиночку.

Вихователь. Відтоді ялинка більше не сумує, адже багато друзів має.

Заняття № 4

Тема: Ранкові промінці (за казкою К. Ушинського)

Мета: ознайомити дітей із казкою К. Ушинського «Ранкові промінці»; вправляти в імітації рухів птахів, тварин за словесними вказівками вихователя; закріплювати уяву про поведінку тварин; розвивати рухову активність дітей; виховувати організованість, самостійність; залучати до здорового способу життя під час точкового масажу вологими серветками.

Матеріал: палички, іграшка бджілка, серветки, дрібні іграшки для викладання квітів, таця з водою.

Хід заняття

Вихователь. На небі з'явилося яскраве сонечко і почало посилати свої золоті промінці — будити землю.

Діти малюють паличками на піску сонечко і промінці.

Вихователь. Перший промінець полетів і торкнувся пташки. Вона вилетіла з гніздечка високо-високо заспівала свою пісеньку.

Пальчикова вправа «Пташка»

Діти виконують пальцями рухи:

Угору — униз — ліворуч — праворуч;

«заховалася в гніздечко» — знову «полетіла»;

«пострибала» по пісочку, «поклювала зерняток».

Вихователь. Другий промінець торкнувся зайчика. Зайчик весело застрибав галявиною, почав шукати травичку на сніданок.

Діти імітують рухи зайчика за допомогою пальців рук.

Вихователь. Третій промінець потрапив у курятник. Півник замахав крилами і заспівав:

Діти виконують пісню та рухи за змістом: Злетіли курочки з сідала та завоктали:

Рано-вранці я встаю
І кричу: «Ку-ку-рі-ку!»
З добрим ранком всіх вітаю,
До роботи закликаю.

Вийшли курочки гуляти,
Щоб травички пощипати,
Черв'ячків щоб розгребти
І курчаткам віднести.

Вихователь. Четвертий промінець потрапив у вулик. Вилетіла бджілка і загуділа: «Дж-дж-дж!» Полетіла бджілка збирати медок із духмяних квітів, а квіти нам потрібно викласти.

Діти викладають квітку з камінчиків.

Вихователь, а зараз, бджілка прилетіла нас полікувати.

Вихователь пропонує дітям вологі серветки для проведення самомасажу.

Оця бджілка не проста —
Захища від грипу,
Крильцями потирає,
Всім здоров'я нам бажає.
(Діти труть щічки серветкою.)

Вмить забудете про болі.
Бджілка лоб наш потирає,
Від простуди захищає.
А за вушками торкне —
Враз почують вони все.
(діти труть скроні, лоб, вуха)

А торкнеться вона скроні,

Вихователь. Тепер ви, діти, завжди будете здоровими та сильними, завдячуючи сонячним промінчикам.

Заняття № 5

Тема: Ліс, галявина та їх мешканці

Мета: розвивати тактильні відчуття, зорову та слухову пам'ять, довільність, уяву, фантазію; учити оцінювати поведінку героїв, порівнювати з власною; виховувати дружні стосунки.

Матеріал: дзвоник, Піскунчик, пензлик, трубочки, палички, пір'їнки, іграшки (на кожну дитину), картки з силуетами тварин, клей.

Хід заняття

Вихователь. Сьогодні за допомогою чарівні дзвоника Піскунчик хоче перетворити вас на маленьких чарівників.

Пальчикова вправа «Пальчики вітаються»

«Добрий день, добрий день!» —

Пальчики сказали.

Кожен пальчик став тваринкою —

Ми її впізнали.

1. «Пальчики-ведмежата» (із силою кожен пальчик «тупає» по піску).
2. «Пальчики-зайчики» (кожен пальчик підстрибує)
3. «Пальчик-змій» (діти занурюють пальчики в пісок, виконують хвилясті рухи).
4. «Мишки» (діти шкрябають по піску).
5. «Пальчики-черепахи» (проводиться змагання у «Хто повільніше доповзе до протилежного краю?»)

Тварини бувають добрими і злими.

Вправа «Добрий-злий»

Одна рука — добра тваринка, а друга — зла. (Наприклад: кішка доганяє мишку, зайчик вовка тощо.)

Давайте навчимо звірят миритися.

Вправа «Помирились»

Мирилка літала,

На плечі сідала.

Сказала тихенько:

«Мириться швиденько!»

(Діти тримаються за мізинчики.)

Сваряться завжди двоє, тому і миритися слід обом. Зустрілися на чарівній галявині у названому лісі всі звірята і почали дружно гратися.

Гра «Схованки» (в піску)

Для того щоб знайти свою іграшку, діти намагаються розкопати іграшку пензликами, трубочками, паличками. Повільно підкопавши частину, намагаються впізнати її, якщо неправильно, то продовжують відкопувати.

А зараз наші пальчики стануть справжніми художниками і намалюють портрети наших знайомих тварин.

Вправа «Малювання піском»

Діти обирають силуети тварини, змащують їх клеєм, засипають піском. Потім кожен розповідає про свою тварину, її настрій, звуконаслідує її.

Давайте заберемо ці портрети із собою, покажемо їх своїм друзям, батькам.

Заняття № 6

Тема: На допомогу Дідові Морозу

Мета: учити дітей виконувати пальчикову вправу «Дзвоник»; закріплювати знання про зимові явища; учити працювати з мокрим і сухим піском; формувати вміння орієнтуватися в просторі, називати кольори; розвивати слухову пам'ять; виховувати позитивні емоції, дружелюбність.

Матеріал: ялинки, різнокольорові кульки, трубочки, іграшки, таця з водою.

Хід заняття

Вихователь. Дід Мороз зібрав великий мішок з подарунками і вирішив всіх малят і дітей привітати з новим роком. Сів він на санчата, запряг коней, задзвеніли дзвоники.

Пальчикова вправа «Дзвоник»

Діти намагаються самостійно «задзвеніти» пальчиками, клацаючи ними.

Вправа «Сніг іде»

Діти набирають у дві жмені піску, розтрушують його над пісочницею.

Цілу гору снігу намело (діти згрібають «сніг» у купу)

Немає як Діду Морозу проїхати. А ми давайте візьмемо санчата і розрівняємо кучугуру (діти пальцями рук крокують угору і плавно спускаються вниз).

Вправа «Протопчемо доріжку»

Діти «ходять» пальчики вперед-назад, ліворуч-праворуч .

Подув сильний вітер, і всі доріжки замело (діти дмухають крізь трубочки). Зупинився Дід Мороз серед лісу і не знає, куди далі їхати. А ось і звірята до нього поспішають.

Вправа «Упізнай звірів»

Діти роблять пальчиками на піску сліди знайомих тварин та «прокладають дорогу» Діду Морозу.

Дістав Дід Мороз зі свого мішка різнокольорові кульки, подарував їх звірятам.

Вихователь роздає дітям кульки. Вони називають їх кольори.

Дидактична вправа «Прикрась ялинку»

Діти на плоских зображеннях ялинок розташовують різнокольорові кульки за словесною вказівкою вихователя: зелена кулька — угорі, синя — унизу, червона — ліворуч, жовта — праворуч.

І поїхав Дід Мороз далі. Виїхав із засніженого лісу й опинився біля дитячого садка. А тут на нього дітки чекають, сніжинки ловлять.

(Діти на піску малюють паличками сніжинки).

Заняття № 7

Тема: Подорож потягом

Мета: Формувати конструктивні здібності; закріплювати кількісну та порядкову лічбу, кольори; розвивати дихання; розвивати дрібну моторику, координацію, музичний слух, тактильні відчуття; виховувати організованість, естетичні почуття, бажання грати з піском.

Матеріал: різнокольорові кубики, вата, пір'їнка, м'ячики, трубочка, іграшковий посуд, формочки, музичні супровід.

Хід заняття

П і с к у н ч и к. Діти, чи любите ви подорожувати? Тоді я пропоную вам вирушити у подорож різними країнами. А на чому можна подорожувати?

(Відповіді дітей.)

А ми сьогодні подорожуватимемо потягом.

Будівельна гра «Потяг»

Діти викладають із кубиків різнокольорові вагончики.

Запитання:

- Скільки всього вагончиків?
- Якого кольору перший, третій?
- На якому місці синій вагончик?

Вправа «Готуємо потяг до подорожі»

1. «Перевіримо колеса» (діти кожним пальчиком стукають по піску).
2. «Відремонтуємо двері» («двері відчиняються» — діти розгортають пісок у сторони; «двері зачиняються» - згортають у купку).
3. «Потяг рушив» (рухи перед собою зігнутими в ліктях руками).

Перша зупинка «Іграшковий будиночок»

Вправа «Хто в будиночку мешкає?»

Кожна дитина показує на піску сліди якоїсь тваринки, решта дітей — відгадує.

Друга зупинка «Веселі стрибунці»

Вихователь пропонує дітям подмухати на ватку, пір'їнку, м'ячки.

Третя зупинка «Казкова»

Піскунчик. Погляньте, як у лісі міг опинитися посуд?! З якої він казки? («Федорине горе») Чому він утік?

Кожна дитина відтворює миття посуду піском. Іграшковою чашкою набирають пісок і висипають у тарілку.

Четверта зупинка «Музично-танцювальна»

Піскунчик пояснює, що зараз вони стануть справжніми музикантами. (Вмикає веселу музику, а діти імітують гру а музичних інструментах:

- гра на барабані.
- гра на піаніно.

«Танок пальчиків»

- «Присядка»
- «Попарно» (палець однієї руки з пальцем другої).
- « Виставляють ніжки» (то один пальчик уперед, то другий обох рук поперемінно).
  - " Приставним кроком» (діти приставляють один пальчик до другого).

П'ята зупинка «Дитячий садок»

Діти ліплять паски з мокрого піску.

Заняття № 8

Тема: Білочки-чарівниці в гостях у дітей

Мета: закріплювати вміння лічити предмети, розташовані в хаотичному порядку, уміння працювати з різними предметами-замінниками; розвивати зорове та тактильне сприйняття; виховувати естетичний смак, старанність, охайність.

Матеріал: Піскунчик, білочки, дрібні предмети, палички, трубочки.

Хід заняття.

Піскінчик. Діти, сьогодні я розповідатиму вам казку, а ви мені допоможете.

Жили-були дві білочки — сестриці-чарівниці (двома пальчиками «білочки» стрибають по піску). Дружно жили і майже ніколи не сварились. А ліс у них був ось який (виставляє ялинки, діти лічать). Вирушили білочки за грибами (вихователь роздає дітям дощечки або пластмасові прямокутники — ними діти малюють доріжки). Ось прийшли вони на чисту галявинку — (діти занурюють руки в пісок, дістають гриби, лічать їх, складають у кошик)

Назбирали повні кошики грибів і пішли по доріжці поряд зі струмочком (діти набирають у жменю пісок, сиплять — «біжить струмочок»). Привів струмочок білочок до річки.

Вправа «Вітаємо, тебе, річко!»

1. Кожен пальчик торкається піску.
2. Долоньки торкаються тильною та зворотною стороною поверхні піску.
- 3 Пересипають пісок з однієї долоньки в другу.
4. Миють ручки.
5. Перетирають пісок між долонями.

Гра «Відгадай»

Дитина заплющує очі, кладе на пісок долоні з розчепіреними пальчиками. Вихователь сипле пісок на якийсь пальчик, а дитина відгадує назву пальчика.

Налетів вітерець (діти дмухають через трубочки). Побігли хвилинки по річці (діти ворухать пальчиками по поверхні води, виконують повільно-хвилясті рухи).

Забажали білочки перепливти на протилежний берег, сіли в човник, а човник ось такий (діти із паличок для лічби викладають «човник»).

Ось вони вже опинилися на бережку, а там пташки та метелики літають, зозуля кує (діти показують мімікою і жестами), квіти ростуть.

Діти виконують вправу «Нюхаємо квітку».

Вирішили білочки далі мандрувати. Дісталися вони Африки. На гілці дерева виросла чарівна квітка орхідея, що має тонкий аромат. Давайте її понюхаємо! Повільно вдихаємо носом і різко, ривками, видихнемо через рот на уявні пелюстки.

Мавпа не дістала бананів і засмучена пішла.

(Ходьба на зовнішній стороні стопи. Руки, плечі, спина розслаблені, голова опущена.)

А ось іде птах-секретар. Це дуже горда птиця.

(Ходьба, високо піднімаючи коліна, спина рівна, плечі підняті, голову тримати високо)

У джунглях, поблизу річки живе найбільша в світі зміяч-анаконда, завдовжки приблизно 12 метрів.

(Біг «зміякою» з поступовим переходом на ходьбу)

Продовжуємо наші мандри тропічними лісами Африки.

Проповземо попід гілками, на яких сидять папуги так, щоб їх не злякати.

(Підлізання під дугами)

Спробуємо повисіти на ліанах.

(Вис на кільцях)

Пройдемо по стовбуру поваленого дерева.

(Ходьба по гімнастичній лаві)

Залвіземо на пальму, зірвемо бананів.

(Лазіння по гімнастичній стінці, знімаючи «банани» з картону і кидаючи їх на підлогу)

А ось кокоси, розіб'ємо їх для того, щоб скуштувати кокосового молока.

(Кидання малих м'ячів із-за голови)

Назбирали білочки квіточок і вирішили для мами віночок сплести. Білочки повернулися додому і подарували мамам свої віночки.

Заняття № 9

Тема: **Казка про двох жадібних ведмежат**

Мета: закріплювати вміння лічити групи предметів; учити ділити на чотири частини; розвивати фантазію, уяву, мислення; виховувати дружні стосунки, бажання ділитися.

Матеріал: ведмежата, дрібні предмети, гриби з жовтими і коричневими шляпками, паски, стеки, геометричні фігурки.

Хід заняття

Вихователь

Сідайте рядком, ладком,

Хай ваші щічки загоряють

І ваші личка посміхаються.

Казкові двері відчиняються,

Чудова казка починається.

Жили собі в лісі з мамою ведмедицею двоє маленьких ведмежат. Гарно жили, не сварились, одне одному допомагали, гратися та бавитися любили. Набридло їм удома сидіти і пішли вони світом мандрувати.

Вправа «Мандрівка»

Руки затиснуті в кулачках, легко і з напруженням «ведмедики крокують» по піску.

Ідуть вони лісом. Там росте багато грибів із жовтими шляпками і з коричневими (діти занурюють руки в пісок, знаходять гриби, лічать групи предметів).

Тільки-но зібралися ведмежата поласувати грибами, раптом білочка — стриб! (Імітація рухів білочки — діти двома пальчиками «стрибають по піску»). і промовляє: «Це моя галявинка і гриби тут мої. Якщо зможете розпізнати моїх друзів — пригощу вас грибками!»

Вправа «Лісові звірята»

1. «Зайчик» (два пальчики «стрибають»).
2. «Лисичка» (хвилясті рухи пальчиками — «хвостиками замітають»).
3. «Вовчик» (трьома пальчиками натискають із напруженням на пісок).
4. «їжачок» (рука стиснута в кулачок і просувається по піску).
5. «Мишка» (почергово пальчиками шкребуть по піску)

Відгадали ведмежата друзів білочки. Вона пригостила їх. Подякували їй ведмежата і пішли далі. Аж тут висока гора, яку потрібно подолати (діти йдуть пальчиками вгору-вниз). А за горою хатка стоїть і замок на ній висить

Пальчикова вправ «Замок»

На дверях замок висів,

Я відкрити не зумів.

Потягнув, покрутив,

Добре плеснув і відкрив.

А хто там живе — відгадайте

Вихователь поливає пісок, робить відбитки геометричних фігур на піску, пропонуючи дітям відгадати, на яких звірят або казкових героїв схожі ці зображення.

Пішли ведмежата далі, аж бачать, що на пеньочку хтось забув голівку сиру. Вихователь за допомогою круглої паски робить «голівку |сиру».

Не знають ведмежата, як поділити сир. А тут лисичка біжить і каже їм: «Не біда, я вам допоможу!»

Але ведмежата вирішили попросити вас допомогти і поділити сир.

Діти стеками ділять «сир» на чотири частини.

Ось і казці кінець, а хто слухав і допомагав — молодець!

Заняття № 10

Тема. «Кицькин дім»

Мета: закріплювати правила поведінки з сірниками та під час пожежі; закріплювати вміння працювати з мокрим та сухим піском; виховувати любов до казок, бажання прийти на допомогу одне одному.

Матеріал: відерце з водою; іграшки: киця, кошенята, будівельний матеріал.

Хід заняття

Вихователь пропонує дітям вирушити у гості, але спочатку відгадати до кого.

Вихователь

Я пухнаста і маленька,
Чорна, сіра чи біленька.

Я на сонці люблю грітисьь,

Жила-була Киця і був у неї будиночок, ось такий (діти руками нагортають пісок у купу).

І було у Киці двоє кошенят, які дуже любили стрибати (діти пальчиками стрибають по піску), по травиці качатися (діти качають кулачками по піску уперед-назад, ліворуч-праворуч), від Киці ховатисьь (діти занурюють руки в пісок).

А Киця - мама їх шукала (діти розчепірюють пальці). Одного разу маленькі бешкетники взяли сірники. І що ж сталося? Пожежа!

Вихователь дзвонить у дзвоник

Вихователь

Тілі-бім, тілі-бім,
Загорівся кицькин дім.

Вмію лапкою помитисьь.

Дуже гарну вдачу маю,

Мишку в гості закликаю.

(Киця)

Киця вибігла, очі витріщила:

— Няв, няв, допоможіть!

Мій будинок потушіть!
Качечка з відром біжить,
Щоби кицькин дім тушить.
*Діти беруть відеречко, чашку
і поливають пісок.*

Поливає, поливає
З того краю, з цього краю.
Біжить півник-молодець
Золотий гребінець.
Крильцями мерщій махає —
Вогонь далі відгортає.
Діти розрівнюють пісок.

*Діти піском «миють руки», труть його між долонями, удають, що
втираються.*

А Мурися поспішила,
Пиріжків всім наліпила.

Вправа «Пиріжки»

(Діти з мокрого піску ліплять
пиріжки.)

Де ж Кицюня буде жити?
Треба дім скоріш зробити.

(Діти з будівельного
матеріалу будують будинки)

(Діти з мокрого піску ліплять обома руками парканчик навколо
будиночка.)

Стали дружно жити-поживати та добра наживати!

Сусід Рябко це почув,
Враз до Киці він прибув.
Став Кицюні помагати,
Лапками вогонь топтати.
*Діти кулачками і долоньками
стукають по піску*

Зрештою вогонь погас.
Стало весело всім враз.
Радісна Мурися дуже,
Адже має вірних друзів.
Стали дружно умиватись,
Лапками всі витиратись.

Кошенята тут явилися,
Дуже плакали, просилися.
Сірників не будем брати,
Будем Киці помагати.
І парканчик всім на диво
Змайстрували: як красиво!

Заняття № 11

Тема. Пісочна країна

Мета: знижувати психологічне напруження; розвивати дрібну; моторику рук; ознайомлювати із властивостями піску; прищеплювати знання про розмір, колір предметів; виховувати естетичний смак та бажання грати з піском.

Матеріал: Фея піску; машинки (різні види транспорту); стрічки різної довжини і кольору; будівельний матеріал

Хід заняття

Вихователь пропонує вирушити в подорож до однієї загадкової країни, що знаходиться не дуже далеко, в пісочниці.

Вихователь. Чим ми подорожуватимемо? (транспортом)

— А який ви виберете транспорт: водний, підземний, наземний або повітряний?

— Наземний, тому що подорожуватимемо по піску.

— А який транспорт називають наземним? (Відповіді дітей.)

Діти «під'їжджають» до кабінету піскотерапії. Їх зустрічає Фея піску. Вона вітається з дітьми по-пісочному: 2 кивки головою вниз, ліворуч-праворуч, потерти долоньки одна об одну.

Фея запрошує «поїхати» машиною до піску, усім водіям» привітатися з ним, адже пісок любить чемних і вихованих дітей.

Діти згадують правила гри з піском.

Вправа «Вітаю тебе, пісок!»

Вихователь від імені Феї просить «ніжно», а потім сильно привітатися з піском — у різні способи торкнутися піску.

1. Діти торкаються піску, почергово пальчиками однієї руки, потім — другої, потім усіма пальчиками одночасно.

2. Діти легко, а потім із напруженням стискають кулачки із піском, потім повільно висипають його в пісочницю.

3. Діти торкаються піску всією долонькою — внутрішньою, а потім зовнішньою стороною.

4. Діти перетирають пісок між пальцями, потім — між долоньками. Діти описують і порівнюють, що відчують: тепло — холодно, приємно — неприємно.

Фея. Пропоную вам проїхати машинами по піску. Чому не зручно? (Пісок глибокий, колеса грузнуть.)

Фея пропонує збудувати доріжки зі стрічок (смужок шкіри, паперу).

— Якого кольору доріжки?

— Чим вони ще відрізняються? Діти порівнюють смужки завширшки.

— Якою доріжкою найзручніше їхати вашій машині?

Фея. У моїй Пісочній країні дуже часто дують пісочні вітри, саме такий вітер був перед вашим приїздом. Цей вітер засипав усіх мешканців. Занурте ручки в пісок та відшукайте мешканців країни.

Діти знаходять у піску іграшки.

Вправа «Розстав на місця»

Діти за словесною вказівкою вихователя розставляють предмети: ялинку - ліворуч від дороги, будиночок — біля дороги, звіра – перед будиночком тощо

Звучить грамзапис дощу.

Фея. Здається, починається пісочний дощ!

Вправа «Пісочний дощ»

1. Діти повільно (швидко) сиплять пісок із кулачка в пісочницю, можна на свою долоньку або на долоньку сусіда.

2. Діти заплющують очі та кладуть на пісок долоньку з розчепіреними пальцями. Вихователь сипле пісок на один із пальців, а дитина називає цей палець.

Фея. Звірі можуть заховатися в свої будиночки, а ваші машини залишаться під дощем. Оберіть необхідний будівельний матеріал і збудуйте для своєї машини гараж

Діти будують гаражі.

Фея. Гарні вийшли у вас гаражі, міцні та красиві! Але нам час повертатися в дитячий садок. Давайте попрощаємось із Феєю, заведемо свої машинки і вирушимо.

— Що вам запам'яталось? — З ким ви познайомились?

Заняття № 12

Тема. **Подолоаємо гору**

Мета: закріплювати вміння працювати з мокрим піском; розвивати просторові уявлення; учити орієнтуватись у пісочниці; формувати вміння ділити слова на склади, викладати знайомі літери; учити використовувати в іграх з піском підручний матеріал; виховувати уяву, фантазію, бажання співчувати та допомагати одне одному.

Матеріал: іграшки, Піскунчик, камінці, палички точки.

Попередня робота: вихователь заздалегідь готує мокрий пісок і занурює туди іграшки.

Хід заняття

Піскунчик зустрічає дітей, вітається з ними, пропонує подолати разом із ними піщану гору і визволити з печери його друзів.

Діти виконують справу «Вітання з піском».

Піскунчик. Для того, щоб дістатися гори, слід подолати різні перешкоди.

Діти за словами інструкції вихователя пальчиками ходять, стрибають, повзають по піску, ліворуч-праворуч, підстрибують угору, занурюють руки в пісок.

Ось і пісок.

Вправа «Долаємо гору»

Діти піднімають пальчики вгору, опускають униз, крокують пальчиками.

Не вдається подолати гору, спустимося в печеру. (Діти пальчиками, паличками розбирають гору і знаходять іграшку. Називають іграшку, ділять слово на склади.

Ось ми і подолали гору, визволили друзів.

Вправа «Розрівняй місцевість»

Діти обома руками розгрібають пісок, розрівнюють його.

Вправа «Давайте познайомимося»

(Діти викладають із паличок, камінців, кісточок першу літеру свого імені.)

Для того щоб звірятам більше не загрожувала небезпека, давайте збудуємо їм огорожу!

(Діти з мокрого піску будують огорожу)

А тепер прикрасимо це місто квітами, деревами, викладемо камінцями доріжки.

(Діти фантазують, викладають, прикрашають місто).

Відтоді зажили звірята дружно і весело. Вони кличуть нас до себе в гості.

Заняття № 13

Тема. Сніжинка-пушинка

Мета: закріплювати з дітьми назви геометричних фігур, колір; учти описувати їх; формувати вміння викладати зі смужок геометричні фігури, сніжинки, малювати за допомогою палички; розвивати тактильні відчуття, уяву, фантазію, просторові уявлення; прищеплювати любов до зимових розваг.

Матеріал: паперові смужки; палички; геометричні різнокольорові фігури, що різняться за розміром; Фея; вода; соломинки.

Хід заняття.

Вихователь. Настала морозяна зима, але снігу не було. Засумували діти. Де ж ти, сніжок-дружок? Почула про це Пісочна Фея і покликала дітей до себе, щоб разом піти сніг пошукати.

(Діти виконують вправи: «Вітання з Феєю», «Вітання з піском»).

Почали діти кликати на допомогу заметіль: «Заметіль, допоможи, сніжинки в хороводі закружи». Подарувала заметіль лише одну сніжинку — ось таку (діти за допомогою паличок малюють на піску сніжинку). Але налетів злий вітер-вітрюган, підхопив нашу сніжинку і забрав її на хмаринку (діти дмухають крізь соломинку і роздмухують пісок).

Почали знову діти заметіль прохати: «Заметіль, допоможи сніжинкам хоровод закружити». Подарувала заметіль дітям сніжинки (діти викладають сніжинки зі смужечок паперу).

Але вітер ще дужче розлютився, підхопив і ці сніжинки (діти збирають смужки, згрібають із поверхні пісок і роблять намет).

Вправа «Розбери намет»

1. Діти пальчиками розгрібають купу.
2. Діти занурюють руки в пісок і дістають геометричні фігури (закріплюють назви геометричних фігур, колір).

Дидактична гра «Познайом заметіль із фігурою»

Вихователь, а потім діти по черзі описують геометричні фігури, а решта дітей знаходять у себе таку геометричну фігуру і піднімають угору. Наприклад: вона зелена, у неї чотири сторони, чотири кути тощо.

Фея пропонує дітям із геометричних фігур викласти на піску сніжинки.

Психогімнастика «Сніжинки»

- Сніжинки літають» (діти бігають по килимку).
- Кружляють.

Хід заняття

Діти вітаються з Пісочною Феєю.

Фея. Діти, чи любите ви казки? У моєму піску люблять ховатись казки та казкові герої. Давайте пограємо з ними в пісочні схованки. Заплющте очі та скажіть чарівні слова: «Один, два, три — до нас у гості, казко, йди!»

Діти беруть пензлики і починають шукати у піску іграшки до казки. Дитина, частково відкопавши іграшку, повинна назвати її. Якщо Фея дзвонить у дзвоник, вона дістає іграшку з піску, якщо ні — дитина продовжує відкопувати іграшки далі. Відкопавши всі іграшки, діти повинні назвати, з якої вони казки.

А де ж теремок? Давайте збудуємо його з мокрого піску.

Вихователь поливає пісок, а діти виконують пальчикову гімнастику «Теремок».

Діти споруджують із піску будинок.

Фея. Бігла мишка-норушка (дрібні кроки пальчиків по піску). Побачила вона теремок і почала проситися жити в ньому. А теремок просить викласти з гладеньких камінців довгу доріжку, а з шершавих — коротку (камінці, що лежать у коробці, перемішані, діти класифікують їх на дотик).

Стрибає жабка (діти б'ють долоньками по піску, пальці розчеплені). Проситься жити в теремок жабка, а мишка просить спекти смачних пирогів (діти «місять тісто», «розкачують тісто», «ліплять пиріжки»).

Скаче зайчик (діти двома пальчиками «скачуть» по піску)

Фізкультхвилинка «Зайчик»

По дорозі зайчик скаче,

Сніг глибокий — зайчик плаче.

Змерз він дуже і тремтить

І не знає, що робить.

Іде лисичка-сестричка (діти трьома пальчиками «ходять по піску») Проситься жити в теремок. Звірята просять розповісти правила поведінки

під час ігор із піском, назвати властивості мокрого та сухого піску, що з нього можна зробити.

Іде вовчик-братик (діти чотирма пальцями натискають на пісок).
Проситься жити в теремок. Звірята кажуть, що вовк злий. Якщо переможе свою злість - пустять жити.

Вправа «Переможець злості»

Діти ліплять із мокрого піску кулю, малюють очі, ніс, рот. У цій кулі живе вовча злість.

А тепер ми її переможемо (діти руйнують кулю і промовляють чарівні слова: «Проганяємо злість і запрошуємо радість»). Вовк стає добрим і лагідним.

Іде ведмідь (діти стукають кулачками по піску), руйнує теремок.

Діти розрівнюють пісок і з будівельного матеріалу споруджують теремок, прощаються з казкою і повертаються у групу.

Заняття № 15

Тема. Країна Сонця

Мета: учити дітей самостійно виконувати дії з водою; закріплювати поняття «широкий-вужче-вузький». Самостійно приймати рішення до вибору матеріалу та виконя дій; розвивати мислення, охайність під час роботи з піском, водою; виховувати почуття доброти, злагоди.

Матеріал: чашки з водою; соломинки; кручені ниточки; матеріал до гри «Збудуй місточок» (кубики, ниточки, паперові смужки, стрічки).

Хід заняття

Вихователь. В одному лісі жили-були ведмедики (діти стукають кулачками по піску), зайці (двома пальчиками виконують стрибки по піску), мишенята (двома пальчиками стрибають зі сторони в сторону). Любили вони на галявинці грати та на сонечку грітись.

Оздоровча хвилинка «Сонечко»

Стане вранці ясне сонечко,
Визирне в своє віконце.
Ми до нього потягнемось,
За промінчики візьмемось.
Будем весело стрибати,
Сонечко розвеселяти.
Встали, сіли, Встали, сіли,
Бачите, як звеселіли.
Стало сонце посміхатись,
Нас до танцю закликати.
Ну-мо разом, ну-мо всі
Затанцюєм по росі!

Почуло їх сонечко, визирнуло, пригріло і потекли струмочки.

Вправа «Струмочок»

Діти з маленької чашки тонкою цівкою поливають пісок.
Вихователь. Підбігли звірята до струмочка, а перестрибнути не можуть.

Вправа «Збудуй місточок»

Діти для кожного звіра викладають свій місточок: для ведмедика - широкий, для зайчика — вузький, для мишки — найвужчий.

(матеріал на вибір дітей — паперові смужки, стрічки, кубики, тощо).

— Радіє сонечко за звірят, посміхається, а тут хмаринка налетіла і дощик пішов.

Діти занурюють руку в чашку з водою і бризкають на пісок.

— Намокли звірята, засумували. Аж ось пташка летить.

Діти виконують пальчикову вправу «Пташка».

Не сумуйте, ви ж у країні Сонця, воно обов'язково вас зігріє! А за допомогою своїх долоньок ми створимо сонечко (діти натискають долоньками по колу, пальці розчепірені).

Для того щоб сонечко зігріло звірят, давайте згадаємо загадки, вірші про сонечко.

Діти розповідають вірші й загадують загадки про сонечко.

— Навіть Вітерцю сподобались ваші вірші та загадки, подув він і полетіла хмаринка далі.

Діти виконують дихальну гімнастику «Вітерець».

— Визирнуло сонечко, посміхнулось дітям і подарувало лагідних зайчиків.

(Вихователь роздає шматочки ватки, скрученої нитками.)

Вправа «Сонячний зайчик»

Діти дмухають крізь соломинку на сонячного зайчика.

— А нам час вирушати до групи, давайте візьмемо з собою частинку тепла Сонячної країни.

Заняття № 16

Тема. **Маленькі чарівники. Ми створюємо світ**

Мета: розвивати та розширювати уявлення дитини про навколишній світ, живу та неживу природу та про світ людей; вправляти в умінні малювати піском на папері, створювати композиції на піску з різних матеріалів; формувати знання про сенсорні еталони; учити знаходити закономірності; виховувати творчість, фантазію, активність, любов до художньої праці.

Матеріал: схеми малюнків; клей; пензлики; вода; палички; трубочки; камінці; дрібні предмети (паперові смужки, будівельний матеріал, кульки).

Хід заняття

Піскунчик за допомогою чарівної палички перетворює дітей на казкових героїв і відправляє їх у різні частини світу.

Дидактична вправа «Ким ти був і що бачив»

Діти обирають схематичний малюнок, змащують по контуру клеєм і засипають піском, струшують зайвий пісок і розповідають, ким він був і що бачив (наприклад: «Я був метеликом і бачив багато квітів, пташок, комах!», «Я був на луках...»).

Піскунчик. Ось ви і розповіли, де були і що бачили. Куди б ви ще хотіли потрапити? Створіть свою картинку - свій чарівний світ, а потім ми завітаємо до кожного з вас у гості.

Вихователь для самостійної роботи пропонує дітям матеріал: воду в склянках, палички, трубочки, пензлики, смужки паперу, камінці, дрібні предмети, будівельний матеріал.

Діти створюють свій чарівний світ, а потім розповідають про нього. Наприкінці заняття Піскунчик за допомогою чарівної палички повертає дітей в дитячий садок і дарує їм чарівні кульки, що допоможуть побачити ще більше чарівного і прекрасного.

ІГРИ ІЗ ПІСКОМ

Вправи на ознайомлення із сухим піском

Вправа «Добрий день, пісок!»

Мета: зняти напругу.

Хід вправи:

Педагог від імені Піщинки просить дітей «привітатися з піском», тобто різними способами доторкнутися до піску. Кожна дитина:

- ❖ торкається піску по черзі пальцями однієї потім іншої руки, потім всіма пальцями одночасно;
- ❖ спочатку легко, потім з напругою стискає кулачки з піском, після чого повільно висипає його в пісочницю;
- ❖ торкається піску всією долонею — внутрішньою, потім зовнішньою стороною;
- ❖ перетирає пісок між пальцями, долонями, дітям старшого дошкільного віку педагог просить розповісти про свої відчуття: «тепло — холодно», «приємно — неприємно».

Вправа «Піщаний дощ»

Мета: вчити регулювати м'язову напругу та розслаблення; ознайомлювати з властивостями сухого піску.

Хід вправи:

Педагог розповідає від імені Піщинки: «У моїй країні може йти незвичний піщаний дощ та дути піщаний вітер. Це дуже приємно. Подивіться, як це відбувається. (Показує.) Ви самі можете влаштувати такий дощ та вітер». Діти повільно, а потім швидко сиплють пісок зі свого кулачка у пісочницю, на долоню дорослого, на свої долоньки.

Піщинка пропонує кожній дитині закрити очі та покласти долоньку на пісок, розставляючи пальці. Дорослий сипле пісок на якийсь пальчик, а дитина називає цей пальчик. Потім вони міняються ролями.

Вправа на дихання «Піщаний вітер»

Мета: вчити дитину регулювати вдихання та видихання повітря.

Хід вправи:

Педагог пропонує дітям сказати приємні побажання своїм друзям-піщинкам, подарувати побажання піщаній країні, «задуваючи» їх у пісок. Діти вчаться дмухати через трубочку для коктейлю, не втягуючи в неї пісок.

Дітям старшого дошкільного віку можна запропонувати видувати рівчаки на поверхні піску. Цю вправу можна комбінувати з ароматерапією, коли дитина, набираючи повітря в легені, вдихає розпилені в приміщенні ефірні олії, а видихаючи — легко дме на свої долоні з піском, здуває піщинки у пісочницю.

Вправа «Незвичні сліди»

Мета: розвивати тактильні відчуття, уяву.

Хід вправи:

Педагог пропонує дітям вправи імітаційного характеру, що залишають слід на піску, скажімо:

- «ідуть ведмежата» — дитина кулачками та долонями із силою натискає на пісок;
- «стрибають зайці» — кінчиками пальців дитина вдаряє по поверхні піску, рухаючись у різних напрямках;
- «повзуть змії» — дитина розслабленими або напруженими пальцями рук залишає на поверхні піску хвилястий слід у різних напрямках;
- «біжать жучки, павучки» — дитина рухає всіма пальцями, імітуючи рухи комах (можна повністю занурити руки в пісок, руки зустрічаються — «жучки вітаються»);

- «крокозябла» — діти роблять на піску різноманітні відбитки, вигадуючи назви для фантастичних тварин, які залишили ці сліди. Після заняття вигадану фантастичну істоту можна намалювати і зробити її мешканцем піщаної країни.

Вправа «Візерунки на піску»

Мета: закріпити знання про сенсорні еталони та закономірності.

Хід вправи:

Педагог пальцем, ребром долоні, щіточкою у верхній частині пісочниці малює різні знайомі дітям геометричні фігури, прості чи складні візерунки — прямі та хвилясті доріжки, парканчики, східці тощо — і пропонує дитині намалювати такий самий візерунок внизу пісочниці, або продовжити візерунок дорослого. Як варіант педагог може малювати на дошці певний візерунок і пропонувати намалювати його на піску.

Візерунки на піску діти можуть створювати, викладаючи у заданій чи задуманій послідовності певні предмети, скажімо, камінці, жолуді, великі гудзики тощо.

Педагог звертається до кожної дитини від імені Піщинки: «Сьогодні ми з тобою прикрашатимемо наш пісочний будинок. Поглянь, які візерунки на піску можна намалювати. Намалюй так, як я. Вигадай свій візерунок, малюнок. У верхній частині візерунок має складатися з кілець, а внизу — з трикутників».

Цикл ігрових вправ «Чарівні перетворення»

Ігрова вправа «Створюємо ліс та його мешканців»

Мета розвивати тактильні відчуття, слухову пам'ять, креативність; розширювати та уточнювати знання дітей про ліс та його мешканців.

Хід вправи:

Педагог звертається до дитини від імені Піщинки: «Сьогодні ти перетворишся на маленького чарівника, який може створити будь-що,

скажімо, ліс із його мешканцями, але, щоб здійснити чародійство, слід промовити чарівні слова: «Ялинки, берізки, боровички». Ти маєш заплющити очі. (Дитина заплющує очі. У цей час педагог «засаджує пісок деревами, квітами, грибами.) Відкрий очі і поглянь — як гарно та цікаво все вийшло!».

Педагог звертає увагу дитини на те, що у Піщинки є чудові помічники — пальчики: «Попроси свої пальчики допомогти тобі у чародійстві, і педагог стискає та розтискає пальці, «ходить» ними по піску, вириває ямки, дитина робить те саме. А тепер промов ті самі чарівні слова, що і Піщинка, і начаруй інший ліс. Пригадай, які тварини живуть у лісі? Запроси їх у свій ліс».

Якщо дитина невірно промовила «чарівні слова», частину іграшок дорослий ховає. Дитина знову повторює чарівні слова. Після «висадки лісу» педагог вводить для запам'ятовування ще декілька додаткових слів, пов'язаних із сюжетом. Наприклад: назви дерев, квітів, грибів тощо.

Примітка: У інших вправах циклу «Чарівні перетворення», завдання ті самі, що й у першій вправі. Змінюються лише персонажі, способи створення ландшафту та «чарівні слова». Кількість та складність слів, які мають запам'ятати діти, слід добирати відповідно до віку дітей. Тему побудови доцільно добирати так, щоб вона відповідала темі заняття, яке проводить педагог у групі.

Орієнтовні теми вправ циклу «Чарівні перетворення»:

- ✓ Створюємо море, ріки, озера та їх мешканців;
- ✓ Створюємо місто та його жителів;
- ✓ Створюємо село та його жителів;
- ✓ Космічні мандри, зустріч з інопланетянами.

Одним із завдань вправи «Космічні мандри, зустріч з інопланетянами» є розвиток уяви та фантазії. Тому педагог заохочує будь-які прояви фантазії, які розкривають внутрішній світ дитини. Ця вправа носить діагностичний характер у роботі із сором'язливими та агресивними дітьми.

Ігрова вправа «Ми йдемо на гостини»

МЕТА:

- учити орієнтуватися на піщаній поверхні; розвивати просторові уявлення; закріплювати знання про диких тварин.

ХІД ВПРАВИ:

Педагог звертається до дитини від імені Піщинки: «Ми йдемо на гостини до зайчика. Де живе зайчик? (Зайчик живе у лісі.) Чому? (Тому що це дика тварина.) У якому кутку пісочниці росте ліс? (У правому верхньому.) А хто ще живе у лісі? (Інші тварини.) А скільки їх? (Рахують картинки із зображенням диких тварин.) З ким товаришує зайчик? (З білочкою та їжачком.) Кого боїться зайчик? (Вовка та лисички.) Хто живе поряд із зайчиком? (Його друзі.) Чим нас зайчик пригостив? (Морквою та капустою.) Що ми побажаємо зайчику? (Діти висловлюють свої побажання.)».

Педагог через гру під час гостин у різних звірят формує у дітей просторові уявлення (або закріплює поняття): «вгору — вниз», «вправо — вліво», «над — під», «середина», «куток». Дитина за вказівкою дорослого пальцями «ходить», «стрибає», «повзе» по піску, зображуючи різних персонажів.

Ігрова вправа «Таємні завдання крота»

МЕТА: розвивати тактильні відчуття, уміння розслаблятися; активізувати зацікавленість іграми з піском; розширювати знання дітей про тих, хто живе під землею.

ХІД ВПРАВИ:

Педагог звертається до дитини від імені Піщинки: «Сьогодні наші рученята будуть перетворюватися на кротів. Ось так. (Дорослий махає руками та складає їх «качечкою», показуючи дитині намальовані на зап'ястках очі, ніс та два зуби.) Хочеш перетворити свої рученята на кротів? Для цього потрібно допомогти моєму кроту виконати секретне завдання під

землею. (За бажанням дитини дорослий малює крота у неї на зап'ястках.) Ну що? Занурюємося? Дивись і роби, як мій кріт». Педагог занурює одну руку в пісок, ворушить нею, звертає увагу дитини на зміни поверхні піску. Потім обережно розкопує кожен пальчик. Далі те саме робить дитина. Після цього діти «розкопують» руки одне одного. Можна дмухати на пісок, використовувати пір'їну, паличку, щіточку тощо.

Як варіант усі дії можна виконувати із закритими очима: шукати в піску руки товаришів, потискувати їх — «кроти вітаються».

Ігрова вправа «Піщані жмурки»

МЕТА: розвивати тактильні відчуття, зорове сприйняття, образне мислення; розширювати та уточнювати знання дітей про казки та казкових героїв; формувати довірливий поведінку.

ХІД ВПРАВИ:

Для гри необхідно мати ламіновані картинки з ілюстраціями із різних казок та зображеннями казкових персонажів, їх можна виготовити самостійно, обклеївши скотчем яскраві картинки. Для ігор з дітьми ми використовуємо кольорові картинки з чітким зображенням. На початковому етапі — із зображенням одного предмета чи казкового персонажа з поступовим ускладненням зображуваного. Для ігор зі старшими дошкільниками можна використовувати картинки із чорно-білим або навіть силуетним зображенням.

Перед вправою педагогу слід пригадати з дитиною її улюблені казки та казкових персонажів, поговорити про причини позитивного та негативного ставлення до різних персонажів.

Педагог звертається до дитини від імені Піщинки: «У піску люблять ховатися казки та казкові персонажі. Давай пограємося з ними в піщані жмурки. Заплющ очі і скажи чарівні слова: «На пісок подивись — з піску казка покажись». (Дорослий закопує у пісок картинку з ілюстрацією до знайомої дитині казки, залишаючи видимим куточок зображення.) Відкрий

очі, бери щіточку і починай шукати у піску казку. Щоб казку не злякати, розповідай її повільно, обережно. Ти вже почистив від піску частину картинки. Як ти гадаєш, яка це казка?

Дитина поступово розкопує картинку, аж поки не зможе назвати казку або казкових персонажів. Якщо дитина не може здогадатися і назвати казку за елементами картинки, педагог міняється з дитиною ролями. Дитина сама закопує картинку в пісок, а потім дорослий відкопує її та вголос розмірковує, аналізує побачене, навчаючи дитину способу дії.

Вправи на ознайомлення з мокрим піском

Зміст вправ на ознайомлення з мокрим піском аналогічний змісту роботи із сухим піском.

Додаткові умови організації ігрових вправ з мокрим піском:

- ✓ у дітей не повинно бути порізів на руках, захворювань шкіри;
- ✓ діти повинні мати фартухи з клейонки;
- ✓ вода, яку використовують для зволоження піску, має бути теплою;
- ✓ поряд із пісочницею мають бути джерело чистої води та серветки.

Бажано, щоб дитина вже знала властивості сухого піску та ігри з ним.

Вправа «У пісочній країні йдуть дощі»

МЕТА: учити регулювати м'язову напругу та розслаблення; ознайомлювати з властивостями мокрого піску.

ХІД ВПРАВИ:

Педагог розповідає від імені Піщинки: «У нашій пісочній країні іноді йдуть дощі, з'являються річки та озера. Хочете подивитися, як це відбувається?».

Педагог ділить пісок у пісочниці на дві частини і показує способи зволоження піску:

- «струмочок тече» — педагог ллє воду на одну частину піску тонкою цівочкою;

- «дощик мрячить» — іншу частину піску педагог зволожує через розсіювач.

Педагог звертає увагу дітей на те, що змінився колір та запах мокрого піску. Потім діти самостійно зволожують пісок. Води для зволоження має бути стільки, щоб жодна дитина не залила пісок.

Педагог звертається до дітей від імені Піщинки: «Давайте привітаємося з мокрим піском. З ним ви зможете пограти у дивовижні ігри. Ви перетворитеся на чарівників-будівників».

Далі ми проводимо вправи, аналогічні тим, які проводили із сухим піском: «Добрый день, пісок» та «Незвичайні сліди».

Ігрова вправа «Відбитки»

МЕТА: розвивати тактильні відчуття, довільну поведінку та коментоване мовлення; учити класифікувати та групувати предмети за різними ознаками.

ХІД ВПРАВИ:

Відбитки, як барельєфні, так і горельєфні, на мокрому піску робимо за допомогою пасочок. Ми використовуємо пасочки у формі тварин, транспортних засобів, різних за величиною геометричних фігур тощо. Педагог та дитина по черзі роблять відбитки на мокрому піску. Потім дитина за словесним сигналом або за планом дорослого виготовляє серію відбитків, коментуючи свою роботу.

У таких іграх можна використовувати завдання на класифікацію предметів, наприклад: лише геометричні фігури, лише тварини тощо.

Ігрова вправа «Пісочні будівники»

МЕТА: закріплювати просторові уявлення; розвивати слухову та зорову пам'ять.

ХІД ВПРАВИ:

Педагог від імені Піщинки звертається до дітей: «Мешканці пісочної країни просять допомогти їм побудувати будинки. Хочете їм допомогти? Для

початку нам потрібно намітити на піску місце, де ми будуватимемо. Але Колобок любить лише будинки округлої форми, Жираф — прямокутної, а Бегемотик хоче жити у квадратному будинку. Допоможіть розселити мешканців пісочниці. Скажімо, у верхньому правому кутку житиме Бегемотик. (Звертається до конкретної дитини.) Вибери потрібну форму і зроби відбиток».

Аналогічно педагог дає іншим дітям завдання розмістити всіх мешканців пісочниці. Завдання можна також: ускладнити:

- ввести велику кількість персонажів;
- розселити іграшки за намальованим дорослим планом.

Ігрова вправа «Візерунки на піску»

МЕТА: розвивати уяву, удосконалювати процеси класифікації та групування; удосконалювати зорову та моторну координацію.

ХІД ВПРАВИ:

Вправа проводиться так само, як і з сухим піском.

З огляду на те, що на мокрому піску залишаються більш чіткі візерунки та доріжки, їх можна використовувати в іграх на класифікацію. Скажімо, педагог може запропонувати дитині заселити пісочницю, дотримуючись певних умов:

- хвилястою доріжкою ідуть лише люди;
- прямою доріжкою — їдуть автомобілі;
- на парканчику сидять лише птахи.

Дитина вибирає потрібні фігурки або картинки і ставить їх на відповідну доріжку. Вправу можна ускладнювати, змінюючи умови, розвиваючи сюжет і створюючи міні-казку за схемою: хто? — куди? — чому? — що трапилося?

Кольоротерапія

Діти рано починають відчувати колір та підбирати його для зображення свого настрою. Доктор Макс Люшер, психолог та дослідник в області кольору прийшов до висновку, що вибір кольору дуже тісно зв'язаний із психологічними особливостями людини, із станом її здоров'я.

Діти використовують в основному 5-6 кольорів. В цьому випадку можна розмовляти про нормальний середній емоційний розвиток школяра. Більш широка палітра кольору говорить про натуру чуттєву, багату емоціями. Якщо дитина використовує тільки 1-2 олівця, це скоріш за все вказує на негативний стан у цю хвилину: тривога (синій), агресія (червоний), депресія (чорний). Використання простого олівця іноді трактується як «відсутність» кольору, таким чином дитина повідомляє про те, що у його житті не вистачає яскравих фарб та добрих емоцій.

Найбільш значимі фігури дитина завжди виділяє більшою кількістю кольорів. А відкрито неприйнятних персонажів малює чорним, або темно-коричневим кольором. Також колір може передавати риси характеру та стан.

Головна задача вихователя – це збереження фізичного та психічного здоров'я дітей. Особливо гострою проблемою зараз є психологічний розвиток, тому що існує дуже багато негативних факторів, які впливають на психіку дітей – це телебачення, брак часу батьків, суспільні негаразди, комп'ютеризація, інформаційна насиченість навчального процесу. Одним з ефективних методів психологічного розвитку дітей є кольоротерапія.

Кольоротерапія – наука, що вивчає властивості кольору. Кольору здавна приписували магічне значення, він сприятливо або негативно впливає на людину, адже для людини зір є найважливішим з усіх видів почуттів.

Вплив кольору на людей неоднозначний, а суто індивідуальний, він носить вибірковий характер, і це необхідно враховувати в роботі з дошкільниками. Енергія кольору і колірні відчуття впливають на функції вегетативної нервової системи, ендокринних залоз та інші життєво важливі органи і процеси в організмі. Тому вихователям необхідно володіти елементарною інформацією про кольоротерапію і використовувати ці знання в навчально-освітньому процесі.

Блакитний колір незамінний при стресах і зайвих заворушеннях.

Він діє на організм заспокійливо, в основному завдяки тому, що знижує кров'яний тиск. Так само він в силах знизити температуру і зупинити поширення інфекції. Схожі ефекти досягаються і за допомогою синього кольору магічна сила кольору кольоротерапія: він особливо ефективний для боротьби зі стресом. Вважається, що довге споглядання синього кольору може вгамувати біль, до того ж, він відмінно діє і на очі як заспокійливий засіб.

Схожі з синім і блакитним по дії і фіолетовий та бузковий.

Ці кольори взагалі завжди вважалися основою кольоротерапії, кольорами благородства і вищої знаті. Любити такий колір означає показувати себе високою та інтелектуальною людиною. Однак надлишок цього кольору цілком може призвести до депресії. Тому варто звернути особливу увагу на те, якщо дитина прагне до всього фіолетового або бузкового. Можливо, малюк шукає не спокою, а просто, таким чином, підсвідомо сигналізує про душевний дискомфорт. Лікування синім кольором - особливо сприятливе.

Зелений колір хороший при перевтомі і головному болі.

Йому також дано стабілізувати кров'яний тиск і втихомирювати нервові зриви, боротися з хронічною втомою, правда, багато хто знаходить цей колір нудним і вганяє в тугу, тому не перестарайтеся.

Червоний колір, немов фізично випромінює тепло.

Він активізує сили організму - основи кольоротерапії і навіть лікує застуду. Деякі, пам'ятаю чи про це, навіть накриваються при застуді червоними ковдрами. Червоний колір стимулює серцеву активність, активізує обмін речовин, проте з його вживанням треба бути найбільш обережним! Від довгого впливу червоного кольору людина може перевтомлюватись і стати дратівливою.

Жовтий колір - колір радості та оптимізму.

Він має здатність зміцнювати нервову систему та зір. Якщо довго дивитися на жовтий, лікування кольором, то погані думки скоріше покинуть голову. Ви помітили, що в школах майже всі кабінети пофарбовані у жовтий колір? Саме так дизайнери намагаються розбудити більше позитивних думок в головах втомлених учнів.

лених учнів.

Помаранчевий колір допомагає поліпшити травлення, і корисний при порушеннях у системі шлунково – кишкового тракту, він також стимулює щитовидну залозу. Дієтологи відзначили здатність помаранчевого стимулювати апетит - це також можна взяти на замітку.

Колір і дитина повинні гармоніювати.

Діти в загальні в більшості своїй байдужі до одягу, тому для них краще підійдуть яскраві іграшки. Використовуйте потрібний колір у шпалерах, у кімнаті малюка або в елементах обробки. Продаються навіть спеціальні лінзи для лікування, вони вставляються в спеціальну лампу. Використовуйте той колір, який дитина найбільше потребує.

В роботі з дітьми я використовую лише ті кольори, які позитивно впливають на психологічний розвиток дітей. Надаю рекомендації батькам з приводу значення кольорів, а також рекомендую використовувати кольоротерапію у повсякденному житті

Практичні заняття

з кольоротерапія

ГРА-ВПРАВА

Вправа-дослід «Якого кольору вода?»

Мета: Сприяти покращенню психоемоційного настрою за допомогою дослідницької діяльності; закріплювати назви кольорів, вчити спостерігати і помічати незвичайне.

Обладнання: пензлі, серветки, акварельні фарби, баночки з водою.

Хід проведення:

Я беру пензлик біля металевого кінця, акуратно кінцем набираю з баночки фарбу, що мені дуже подобається, притримуючи баночку з фарбою іншою рукою. Потім пензлик з фарбою мию в баночці. Помила пензлик, промокнула об серветку й поклала пензлик на стіл. Можна повторити 2-3 рази. Баночку з водою закрили кришками.

Вихователь допомагає дітям закривати баночки.

Розглядаємо... Якого кольору вода?

Діти відповідають. Якщо дитина не знає назву кольору, то дорослий називає його.

Гра «Доторкнися до кольору»

Мета: Сприяти покращенню емоційного стану за допомогою кольоротерапії; розвивати увагу, вміння слухати вказівки.

Обладнання: квадратне ігрове поле розділене на 7 частин (кольорів) на кожну дитину; бантики різних кольорів.

Хід проведення:

Вихователь пропонує дітям пограти в гру «Доторкнися до кольору». Роздає кожній дитині ігрове поле, пропонує взяти два бантики й покласти їх на частині поля, що відповідають за кольором цим бантикам. Діти виконують завдання. Лялька дякує кожній дитині.

Гра-вправа «Улюблені кольори»

Мета: За допомогою кольорової гами викликати в дітей позитивні емоції; розвивати пам'ять дітей, закріпити вміння правильно називати колір, познайомити дітей із правилами гри.

Обладнання: картки середнього розміру різних кольорів (для кожного учасника необхідно підготувати різний колір).

Хід гри:

Дорослий просить дітей стати в коло, у центр якого ставить стілець із підготовленими картками (їх повинне бути на одну менше, ніж учасників гри). Потім керівник просить дітей по черзі підійти до стільця й взяти картку певного кольору, необхідно голосно вимовити. У випадку, якщо дитина не знає даний колір або називає його невірно, дорослому необхідно поправити малюка й попросити всіх хором назвати даний колір.

Ускладнення: Коли всі картки роздані, залишається одна дитина, якій нічого не дісталось, вона й стає ведучим. Ведучий повинен запам'ятати, у кого в руках який колір. Для цього дитина протягом хвилини повторює кольори й імена дітей, у яких вони в руках, потім відвертається й намагається назвати розташування карток і кому вони належать.

Гра «Сонячні промінчики»

Вихователь піднімає обруч, до якого прикріплені по колу стрічки червоного, жовтого і жовтогарячого кольору. На кінці кожної стрічки прикріплено невеличку паличку, розміром з олівець.

Діти ходять під музику навколо обруча. Музика уривається, діти зупиняються обличчями до обруча, хапаються за кінець будь-якої стрічки і швидко намотують стрічку-промінчик на паличку. Домотавши стрічку, діти беруть прикріплений на ній кольоровий «сонячний зайчик» і об'єднуються у

групи відповідно до кольору «зайчика». Перемагають ті, хто швидше утворив суцільну лінію відповідно до свого кольору.

Ось і завершилась наша зустріч із Сонечком. Давайте підставимо обличчя до нього, протягнемо долоньки, усміхнемося, весело підморгнемо одне одному. А тепер погладьте себе по руках, голівці — ось ми які гарні!

"Мандрівка кольорових м'ячиків"

Гра "КОЛЬОРОВІ КУЛЬКИ"

Мета: Познайомити дітей із ігровим матеріалом: панно, гумові м'ячики. Закріпити знання про кольори та їх відтінки. Вправляти в узгоджені іменника з прикметником. Розвивати дрібну моторику рук. Виховувати уміння грати разом, дотримуватися інструкцій дорослого.

Правила та хід гри: Перед грою гру педагог загадує дітям загадку-вірш:

*Хоч і їсть лише повітря –
Потовстішає за мить;
Як наїється, то без вітру
До хмаринок долетить.*

Після того, як діти вгадують загадку, педагог розкладає ігрове панно, діти обстежують гумові м'ячики, знаходять доріжки за кольором. Кожна дитина прокочує гумовий м'ячик у напрямку до повітряної кульки такого ж кольору. Дитина прокочує м'ячик долонею правої руки від кінця нитки до повітряної кульки, у зворотному напрямку дитина котить його долонею лівої руки.

Варіанти гри:

I. М'ячик слід прокочувати пальчиками правої руки до повітряної кульки, у зворотному напрямку дитина котить його пальчиками лівої руки. Можна прокочувати м'яч окремо кожним пальцем. Як ускладнення, діти можуть промовляти слова вірша-загадки про кульку, або промовляти: "Я кочу зелений м'ячик до зеленої кульки".

II. Панно можна використовувати для закріплення навичок узгодження іменників з прикметниками. Дитина прокочує кульку по хвилястій лінії, називаючи предмети, які бувають такого ж кольору. Спочатку педагог накладає на кульки різноманітні предмети певного кольору, потім діти по пам'яті називають предмети. Наприклад: сонечко жовте; кульбабка жовта; лимон жовтий тощо.

Комплектність: ігрове панно, гумові м'ячики із шипами.

Гра "ДОЩИК"

Мета: Розширити знання дітей про явища природи. Закріпити поняття: "хмари", "грім", "дощ", "блискавка", "град", "гроза", "снігопад". Збагачувати та активізувати словник дітей словами, відповідно до теми "Явища природи". Вчити чітко вимовляти назву природного явища; добирати до іменників відповідні дієслова (дощ йде, грім гримить, блискавка блищить, хмари пливуть тощо). Розвивати зв'язне мовлення, навчаючи дітей складати розповіді про явища природи. Розвивати дрібну моторику рук. Виховувати спостережливість, самостійність.

Правила та хід гри: На початку гри діти отримують м'ячики. Кожна дитина повинна прокотити м'ячик по панно до відповідного явища у природі, яке називає педагог, знизу вверх пальцями лівої руки та вернути м'ячик зверху вниз по панно пальцями правої руки.

Варіанти гри:

I. Прокочуючи м'ячик, дитина чітко промовляє назву природного явища.

II. Прокочуючи м'ячик, дитина спочатку разом з педагогом, а потім самостійно промовляє вірш про дане явище.

III. Панно можна використовувати для закріплення умінь дітей добирати до іменника-назви явища відповідне дієслово. Наприклад, прокочуючи м'ячик до блискавки, промовляє: "Блискавка блищить, випромінює".

IV. Перед грою педагог може запропонувати дітям обрати для себе будь-яке явище, яке розташовано на панно; згадати, що вони знають про це явище і, прокочуючи м'ячик, розповісти про нього

Комплектність: Ігрове панно, на яке можна кріпити на липкій стрічці неживі об'єкти природи, 5 дерев'яних або гумових м'ячиків.

Гра "ВЕСЕЛІ ДОРІЖКИ"

Мета: закріпити знання дітей про об'єкти оточуючого світу, відповідно до обраної для гри лексичної теми. Розширювати та активізувати словник прикметниками, дієсловами, добираючи їх до іменників. Вчити чітко промовляти одно-, дво-, трьохскладові слова-назви предметів. Розвивати вміння складати описові загадки; елементарні навички читання. Розвивати образне мислення та пам'ять, дрібну моторику рук. Виховувати спостережливість, увагу.

Правила та хід гри: Діти одержують дерев'яні м'ячики, які слід прокотити по доріжкам складної конфігурації у напрямку до іграшок, (предметів або карток), які знаходяться у кінці доріжок, супроводжуючи рухи віршами чи розповіддю про них. Гру можна використовувати при вивченні різноманітних лексичних тем ("Тварини", "Овочі", "Фрукти", "Плазуни", "Птахи" і т.п.), підбираючи відповідні до теми іграшки, необхідний мовленнєвий супровід.

Варіанти гри:

I. Педагог загадує описову загадку про один з об'єктів панно, що використовується в ході гри. Хто першим відгадує назву, той відшукує "відповідь" на ігровому панно. Прокочуючи м'яч, дитина чітко вимовляє назву предмета. Відтоді, як дитина запам'ятає загадки, вона може загадувати їх одноліткам (у ході самостійних ігор).

II. Перед грою педагог може запропонувати дітям обрати для себе будь-який предмет, розташований на панно, та придумати про нього загадку. Прокочуючи м'яч, промовляти загадку-опис про свій предмет.

Комплектність: ігрове панно, дерев'яні м'ячики, набори іграшок за лексичними темами, об'ємні літери.

Гра "ПО СПІРАЛІ"

Мета: Узагальнювати знання дітей про об'єкти та явища оточуючого світу. Розвивати вміння інтонаційно виразно читати знайомі вірші; складати речення з поданим словом; правильно вживати в реченні прийменники "від, до". Утворювати множину іменників. Удосконалювати дрібну моторику рук. Сприяти взаємодії між мовленням та рухами пальців рук. Розвивати просторове сприйняття, пам'ять, увагу.

Правила та хід гри: Дитині потрібно прокотити дерев'яний ребристий м'яч по доріжці спіральної конфігурації у напрямку від зовнішнього кінця спіралі до центру. В залежності від рухових навичок, дитина може прокочувати м'яч долонею, всіма пальцями руки, або кожним пальчиком руки окремо.

Варіанти гри:

I. На початку доріжки та у центрі педагог розташовує іграшки (предмети або картки), про які дітям пропонується скласти речення такої конструкції "М'ячик котиться від ляльки до ведмедика". Промовляння супроводжується рухом м'яча.

II. У центрі спіралі педагог розташовує іграшку або картку, на якій зображено певний предмет, про який необхідно придумати речення. Діти, по черзі прокочуючи м'яч від зовнішнього кінця спіралі до центру промовляє своє речення.

III. На початку доріжки та у центрі педагог розташовує іграшки, предмети або картки, про які дітям пропонується прочитати вірш, супроводжуючи рух м'яча. Наприклад: на початку доріжки розміщується іграшковий метелик, у середині – квітка. Дитина прокочує кульку й читає вірша Н. Забіли "Метелик":

*Я біжу, біжу по гаю,
Я метелика впіймаю,
А метелик не схотів,*

*Геть від мене полетів.
Полетів він на лужок,
Заховався між квіток.*

Якщо дитина має труднощі у відтворенні вірша, дорослий допомагає їй. Вірші добираються до кожної лексичної теми, тому гру можна використовувати при вивченні різних лексичних тем ("Тварини", "Овочі", "Фрукти", "Плазуни", "Птахи" тощо), підбираючи відповідно до теми іграшки та необхідний мовленнєвий супровід (вірші).

Комплектність: ігрове панно, набори іграшок, предметів, карток за лексичними темами.

Гра "КВІТИ"

Мета: Закріплювати знання дітей про квіти, їх будову, місце зростання. Збагачувати активний словник дітей назвами квітів. Розвивати зв'язне мовлення дітей шляхом складання описових розповідей про квіти. Розвивати вміння інтонаційно виразно читати знайомі вірші. Сприяти формуванню умінь дітей виділяти перший та останній звук у слові. Розвивати координацію дрібних рухів пальців рук, вміння здійснювати мовленнєвий супровід дій. Розвивати спостережливість, увагу, пам'ять.

Правила та хід гри: Діти одержують дерев'яні м'ячики, які треба прокотити по доріжкам складної конфігурації у напрямку до квітки, яка знаходиться у кінці доріжки.

Варіанти гри:

I. Педагог називає квітку, дитина повинна прокотити м'ячик до своєї квітки, чітко промовляючи її назву.

II. Педагог загадує описову загадку про квітку. Дитина відгадує загадку та відшукує "відповідь" на ігровому панно. Прокочуючи м'яч до квітки, повторює за педагогом описову загадку.

III. Перед грою педагог може запропонувати дітям обрати квітку, розташовану на панно, та описати її. Спочатку дитина описує свою квітку, а потім, прокочуючи м'яч, чітко промовляє її назву. Відтоді, як дитина запам'ятає загадки, вона може загадувати їх одноліткам (у ході самостійних ігор).

IV. Педагог називає перший звук у назві квітки, дитина, прокочуючи кульку пальцями правої руки, чітко промовляє її назву. Потім педагог пропонує назвати останній звук у назві квітки (наприклад, тюльпан), якщо дитина правильно називає звук, то починає прокочувати м'яч від заданої квітки пальцями лівої руки.

V. Дітям пропонується прокотити м'яч до певної квітки, супроводжуючи рух читанням вірша. Якщо дитина має труднощі у відтворенні вірша, дорослий допомагає їй.

Комплектність: ігрове панно, об'ємні квіти, дерев'яні м'ячики.

Гра "ПОРИ РОКУ"

Мета: Закріпити поняття "зима", "весна", "літо", "осінь"; знання про найхарактерніші ознаки пір року та види праці людей в різні пори року; про сезонні народні свята. Розвивати вміння орієнтуватися у часі. Розвивати дрібну моторику рук, наочно-образне мислення. Виховувати працелюбність, розсудливість.

Правила та хід гри: Дитина отримує м'ячик. Починає прокочувати м'яч по доріжці від "зими" до "весни" і далі, промовляючи назву пори року. Педагог може запропонувати дитині згадати місяці певної пори року. Наприклад, прокочуючи м'ячик до "весни", дитина промовляє: "Березень, квітень, травень – місяці весни". Відповідно до інструкції, яку на початку гри проговорює педагог, дитина може називати свята, які святкують в народі в ту чи іншу пору року, а також розповідати, що саме люди роблять взимку, весною, літом або восени, в залежності від часу проведення гри. Завдання даються дітям з урахуванням попередньої роботи з природою та навколишнім.

Комплектність: Ігрове панно, на якому розташовані чотири аплікації - явища різних пір року, атрибути для народних обрядових свят, виготовлених з тканини, по одній дерев'яній кульці на дитину.

Гра "ГОРА"

Мета: Узагальнювати знання дітей про особливості живих об'єктів природи (хто, де живе; хто, як пересувається; хто, як кричить). Вчити дітей чітко вимовляти голосні звуки: а, о, и, і, у, е. Розвивати вміння співвідносити букву із звуком. Розвивати темп мовлення та правильну звуковимову, використовуючи чистомовки, звуконаслідування. Закріпити вміння добирати до іменника відповідне дієслово. Розвивати координацію дрібних рухів пальців рук; вміння здійснювати мовленнєвий супровід дій з кульками. Виховувати витримку, зосередженість.

Правила та хід гри: Дитина прокочує кульку по доріжці ламаної конфігурації у напрямку знизу вверху та зверху вниз, супроводжуючи рухи словами "угору" "вниз".

Варіанти гри:

I. На "підніжжі" гори та її "верхівці" розкладені іграшки: рибка, пташка, собака, вуж. Дитині ставиться питання: "Хто, як пересувається?". Прокочуючи м'ячик від іграшки до іграшки, дитина коментує: риба плаває, пташка літає, собака бігає, вуж повзе. Розташували картки із зображенням корови, ворони, жабки, кицьки, дорослий задає дитині питання: "Хто як кричить?". Дитина, прокочуючи м'ячик від картки до картки, промовляє: му-у-у, кра, ква, няу.

II. На "підніжжі" гори та її "верхівці" розташовуються літери, які позначають голосні звуки. Дитині пропонується проспівати пісеньку голосних звуків. Наприклад: а-о-у-и-е-і, у-о-и-і-е-а тощо.

Комплектність: ігрове панно, набори іграшок, предметних картинок, картки з літерами.

Гра "СТЕЖКА"

Мета: Ознайомлювати дітей з буквами, що позначають голосні та приголосні звуки. Формувати елементарні навички читання: правильна

звуковимова, злите промовляння складів та поєднання їх у слова. Розвивати образне мислення та пам'ять, увагу, дрібну моторику рук.

Правила та хід гри: Дитина прокочує дерев'яний м'ячик по доріжці-стежці зліва направо та справа наліво різними пальцями лівої та правої руки (спочатку дитина повторює дії за логопедом, потім робить це самостійно).

Варіанти гри:

I. Дитина прокочує м'ячик по стежці, проспівуючи голосний звук, літера із зображенням якого розташована на кінці стежки. Букви змінюються з урахуванням плану роботи логопедичної роботи.

II. Ігрове панно можна використовувати для закріплення навичок читання: на кінцях стрічки розташовуються виготовлені з тканини об'ємні літери, які позначають голосні та приголосні звуки.

III. На початку та кінці стежки розташовуються картки із зображенням складів. Дітям пропонується прокотити м'ячик зліва на право, промовляючи слово.

Комплектність: ігрове панно, на якому нашита тасьма у вигляді стежок, картки із зображенням букв, складів, дерев'яні кульки: гладкі та ребристі.

Гра "КАЗКОВА ГАЛЯВИНА"

Мета: Закріпити знання дітей про українські народні казки. Удосконалювати вимову звуків у словах, що позначають назви героїв казок. Узгоджувати слова у роді, числі та відмінку. Вчити дітей переказувати казки, моделювати нові творчі розповіді на основі українських народних казок. Розвивати фантазію, творчу уяву, образне мислення, вміння орієнтуватися у просторі, дрібну моторику рук. Виховувати почуття доброти, співпереживання, доброзичливі взаємовідносини.

Варіанти гри:

I. На панно розташовані герої різних українських казок. Педагог називає казку, пропонує знайти героїв цієї казки. Дитина прокочує м'ячик і,

зупиняючись біля героя казки, чітко промовляє його назву. Так знаходить всіх героїв запропонованої казки.

II. Дітям дається завдання, прокочуючи м'ячик по доріжкам панно-казки від об'єкта до об'єкта, розказати казку про Колобка.

III. Дітям дається завдання скласти свою казку про пригоди Колобка (Півника). Для розвитку творчої уяви дітей та урізноманітнення гри на панно виставляються різні іграшки-фігурки тварин, героїв українських казок, що дозволяє розвивати та змінювати сюжет казки, інсценувати уявні діалоги між героями казок. Українські казки добираються відповідно до віку дітей.

Комплектність: Ігрове панно, об'ємні ялинки та дерева, будинки із тканини, в'язані іграшки – фігурки тварин, героїв українських народних казок, дерев'яні м'ячики.

ВИКОРИСТАННЯ НЕТРАДИЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ОБРАЗОТВОРЧОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

В дошкільному віці образотворча діяльність містить в собі унікальну можливість творчої переробки малятами одержаної від дорослих інформації. Тому у системі підготовки дітей до школи, як складову, я використовую нетрадиційні технології образотворчої діяльності. При плануванні продуктивних видів діяльності передбачаю підпорядкування їх пізнавальним темам із соціального оточення, природи, художньої літератури, і після попередньої роботи пропоную дітям відобразити свої враження.

Всі заняття, незалежно від виду образотворчої діяльності, складаю з таких структурних частин та різноманітних варіацій у межах цих частин.

Робота, що передуює заняттю:

- різноманітні ігри, пов'язані з темою та метою заняття;
- спостереження за предметами та явищами, розгляд іграшок, ілюстрацій, реальних об'єктів;
- читання художньої літератури, перегляд діафільмів, слухання музики, показ театральних вистав.

Підготовча робота – поступовий перехід від нерегламентованих видів діяльності до власне заняття, створення атмосфери захоплення тим, що відбуватиметься:

- інтригуюча бесіда, розповідь вихователя, запитання до дітей;
- розгляд картинок, ілюстрацій, поробок;
- читання художньої літератури;

- прихід до дітей різноманітних «гостей»;
- міні-вистави.

Мотивація – те, задля чого треба робити запропоноване дорослим. Якщо результат творчої діяльності комусь потрібний, то лише така діяльність розвиває здібності людини.

Процес творення - спільна діяльність та спілкування вихователя і дітей:

- висловлювання пропозицій дітей та порад вихователя щодо виконання роботи;
- надання дітям змоги самостійно обрати матеріал, спосіб та послідовність дій;
- отримання задоволення від спільної праці, ініціативне наслідування дій дорослого;
- набуття дошкільнятами вміння погоджувати свої бажання і дії з прагненням та діями інших;
- орієнтація на позитивний результат;
- привчання до охайної роботи, до самоорганізації;
- надання дорослим допомоги на прохання дитини.

Результати роботи:

- емоційне піднесення від результату праці;
- вдячність тих, хто звертався по допомогу;
- оцінка результатів;
- використання виробів в іграх та житті;
- розгортання ігор за змістом заняття;
- стимулювання дітей відтворювати зміст заняття у самостійній діяльності.

У практичну роботу використовую такі види нетрадиційних технологій образотворчої діяльності:

МАЛЮВАННЯ

1. Тонування (заготовка фону).
2. Пальчиковий живопис.
3. Малювання по вологому.
4. Крапкова і штрихова графіка.
5. Прямографія(кляксографія, ляпкографія).
6. Воскова техніка.
7. Малювання клеєм.
8. Пластилінова техніка.
9. Малювання на клейонці.
10. Рельєфний живопис.
11. Монотипія.
12. Малювання мильними бульками.
13. Відтінкова техніка.
14. Батік.
15. Мистецтво чорного і білого (графіка).
16. Ниткова графіка.
17. Спірографія.
18. Малювання допоміжним матеріалом:
  - 18.1. Патичком.
  - 18.2. Штampuвання.
  - 18.3. Використання графаретів.
  - 18.4. Клейовим напівсухим пензлем.
  - 18.5. Томпування.
  - 18.6. Малювання квачиком.
  - 18.7. Малювання пером.
  - 18.8. Малювання зубною щіткою.
  - 18.9. Малювання соскою та піпеткою.

АПЛІКАЦІЯ

1. Паперова пластика.
2. Ниткова техніка.
3. Стружкова техніка.
4. Мозаїка.
5. Аплікація з газети.
6. Аплікація з ячної шкарлупи.
7. Тканевий колаж.
8. «Пухнаста» аплікація.
9. Макаронографія.

ЛІПЛЕННЯ

1. Із солоного тіста (тісто пластика).
2. Із паперової маси.
3. Із кульок пластиліну.

Використання нетрадиційних технологій образотворчої діяльності у роботі з старшими дошкільнятами дає можливість розвивати окомір, дрібні м'язи рук, образне мислення, зорову та рухову пам'ять, творчу уяву, фантазію. Практично закріплювати технічні навички роботи з різноплановим зображувальним матеріалом. Виховувати у майбутніх школярів посидючість, вміння слухати і запам'ятовувати, формулювати питання.

ВИКОРИСТАННЯ МУЗИКИ НА ЗАНЯТТЯХ ІЗ ЗОБРАЖУВАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Музика – бажана гостя на заняттях з зображувальної діяльності, вона допомагає мені створити свято краси, надає емоційну забарвленість, сприймання, продовжує тему художньої діяльності моїх вихованців, допомагає підтримати позитивний настрій під час творчої роботи.

Підбираючи музичний твір для заняття з своїми вихованцями, я враховую головне – музика не повинна залишити дітей до себе байдужими. Вона здатна підтримати і продовжити основну тему заняття. Мова краси музики зрозуміла дітям дошкільного віку, тому я звертаюся до всесвітнього джерела людської культури – музичної класики А.Вівальді, П.Чайковського, Л.Бетховена, А.Моцарта, І.Баха.

Під музику П.Чайковського до балету «Лускунчик» діти заплющують очі і на «внутрішньому екрані» їх фантазери допомагають побачити бажане. Вправа на розвиток уяви «Кольорова музика» допомагає дітям встановити зв'язок між музикою і кольорами.

У психогімнастиці музика А.Вівальді створює у дітей настрій пробудження природи, допомагає краще увійти в образ і відчувати весну.

Під час малювання музика створює атмосферу емоційної чутливості, яка допомагає розвитку творчості.

Емоційний світ музики допоможе розвинути уяву дитини, подарує їй творчі крила і з натхненням покличе маленького художника до створення сюжету малюнка.

Головна мета використання музики : поглибити чуттєве сприйняття краси у дітей світі; показати дітям гармонію звуків і кольорів у природі; допомога при розвитку асоціативно-образного мислення та створення емоційного настрою на занятті.

Класичні музичні твори широко використовують: при фантазуванні; у психогімнастиці; у вправах на розвиток уяви; у сенсомоторних вправах для руки; при малюванні, аплікації, ліпленні.

**Практичні заняття
з використанням
нетрадиційних технологій
образотворчої діяльності**

Заняття № 1

«ЗОЛОТА ОСІНЬ»

Програмове завдання. Вчити вирізувати крону дерева з паперу, складеного навпіл; закріпити вміння розрізати смужку паперу на кілька вузеньких смужок (стовбури дерев); Удосконалювати прийоми скочування паперу (серветок) у маленькі кульки і наклеювати їх на форми дерев; складати красиву композицію; виховувати естетичне сприймання, художній смак, любов до рідної природи.

Матеріал. Кольоровий картон, кольоровий папір, кольорові серветки, ножиці, клей ПВА, пензлики.

Хід заняття.

Вихователь. Дітки, послухайте оповідання Я. Купала, яке я вам хочу прочитати.

Хазяйнує Жовтень скрізь, де не глянь. Убрав золотом сади, ліси, парки і струшує додолу жовте листячко...

- Ну навіщо ж ти, Жовтню, розбираєш дерева? Залишив би їм це вбрання, воно ж таке гарне!

Та не слухає Жовтень нікого, знай своє діло робить. І коли тільки він спочиває? Прокидаються люди рано – еге! Жовтень цілу ніч працював...

Вихователь. Яку пору року описав автор оповідання?

Діти. Письменник описав осінь.

Вихователь. Яку назву ви б дали оповіданню?

Діти. «Осінь», «Золота осінь», «Жовтень-трудівник».

Вихователь. Автор назвав своє оповідання «Осінній господар».

А ось поет Б.Чалий написав вірш про осінь. Він його так назвав: «Золота осінь».

В парках і садочках на доріжки й трави.

Падають листочки буро-золотаві.

Де не глянь, навколо килим кольористий,
Віти напівголі, небо синє, чисте.
Метушні немає, тиша й прохолода.
Осінь золотая тихо-ніжно ходить.

Вихователь. Дітки, ми сьогодні з вами створимо свій осінній парк.

Для цього потрібно вирізувати крони дерев різного кольору: жовті, зелені, оранжеві. Їх можна вирізувати з паперу, що складений навпіл. Аркуш паперу (прямокутник) потрібно тримати за середину згину і вирізувати лише половину крони. *Вихователь показує, як вирізувати розширену знизу крону дерева, пропонує дітям самотійно розрізати смужку паперу коричневого кольору (стовбури дерев) на вузькі смужечки та домовитися, хто якого кольору виготовляє дерево.*

Діти домовляються між собою, обирають папір відповідного кольору, вирізують крони дерев та стовбури і наклеюють на кольоровий картон.

Вихователь демонструє дітям, як виготовити паперові кульки. Діти виготовляють паперові кульки різного кольору: зеленого, жовтого, червоного, коричневого, оранжевого.

Вихователь. Дітки, тепер потрібно вкрити крону дерева клеєм ПВА і висипати на них виготовлені кульки.

(Діти виконують роботу).

Вихователь. Тепер переверніть роботу акуратно, на стіл упадуть кульки, що ще не приклеїлись. Це листочки, які вже упали з дерева. Їх необхідно наклеїти під деревами.

(Діти виконують роботу. Вихователь пропонує дітям доповнити композицію додатковими елементами за своїм бажанням. Діти виготовляють із серветок і кольорового паперу хмарки, куцики).

Вихователь. Діти, давайте викладемо свої роботи на один стіл та утворимо один великий осінній парк.

(Діти викладають свої роботи).

Заняття № 2

Консервуємо фрукти.

**Комбіноване заняття з образотворчої діяльності
(малювання, аплікація, конструювання)**

Програмове завдання. Продовжувати формувати уявлення дітей про заготівлю фруктів на зиму, вправляти в малюванні предметів круглої і овальної форми, передавати в малюнку особливості натури, зафарбовувати площину малюнка, закріплювати навички акуратного наклеювання, розвивати вміння колективно виконувати завдання під час роботи з будматеріалом, виховувати доброзичливість, бажання прийти на допомогу, колективізм.

Матеріали. Гуашеві фарби з добавкою клею ПВА, пензлики, підставки, вирізані з паперу та клейонки готові форми силуетів банок різного розміру, будівельний матеріал, муляжі фруктів, клей, підставки.

Хід заняття.

Діти сидять на килимку.

Вихователь. Діти, хто з вас вчора забув яблуко?

Ніхто? Ну, мабуть це я залишила його на столі. А вночі всі наші іграшки ожили і розійшлися по кімнаті. А ведмедик Мишко побачив яблуко і захотів його з'їсти. Але не втримав його і яблуко впало на підлогу.

А тут якраз підбіг їжачок, і наколов його на свої голочки і поніс в свій куточок. Лялька Катя його запитала: «Ти навіщо яблуко несеш собі в нірку, ти краще з'їж його і все».

- Ні, відповідає їжачок. Я його з'їм потім, взимку. Бо взимку яблука не ростуть, а я його збережу і будуть у мене взимку фрукти.

- Та ж воно у тебе зіпсується,б – засміялась лялька Маша. На зиму з фруктів роблять компоти. – Компоти консервують і так зберігають фрукти.

- Да, - сказав сумно Ведмедик. – Компоти дуже смачні, солодкі: з малини, вишень, слив, яблук.

Дуже Ведмедикові захотілось компоту. Всі іграшки теж засумували, бо у всіх на зиму будуть компоти, а у них – ні. Іграшкам теж хочеться, щоб у них було на зиму багато компотів, у різних банках, смачних – смачних, щоб вистачило на всю зиму.

- Хто ж нам допоможе? – запитали іграшки.

- Діти, давайте допоможемо іграшкам, приготуємо для них смачні компоти із яблук, слив, вишень.

Діти сідають за столики.

Вихователька пригадує, як діти малювали яблука, сливи, вишні. Показ і обстеження муляжів. Пригадування техніки і прийомів малювання. Показ малювання на клейонці. Закріплення. Починають малювати, заповнюючи готові форми силуетів банок різного розміру, вирізані з прозорої клейонки.

Під час самостійної роботи дітей, іграшки здійснюють індивідуальну допомогу, заохочують дітей.

Після закінчення малювання вихователь пропонує дітям разом з іграшками піти на килимок і пригадати пісеньку про урожай, яку діти вивчили до свята Осені.

ПІСНЯ «УРОЖАЙНА»

1. Ми корзиночки несем,
Дружно з піснею ідем,
Гей, збирай урожай
І на зиму запасай.

2. Кукурудзу ми зберем,
Спілих соняхів нарвем

І горох про запас.
Урожай хороший в нас.

3. У садок ми ідем свій
На машині грузовій,
Гей, ворота відчиняй,
Їде з поля урожай!

Поки діти співають і водять хоровод, малюнки просихають. А помічник вихователя допомагає прибрати зі столів фарби, воду. І підготувати все потрібне для аплікації.

Після хороводу вихователь запитує:

- Діти, а ви знаєте, де повинні зберігатися банки з компотами?

Вислухавши відповіді, вихователь пропонує дітям побудувати з будівельного матеріалу (кубиків, цеглинок, брусків) погріб для зберігання компотів.

Діти починають колективну роботу, іграшки знову допомагають їм. Після закінчення будівництва діти знову сідають за столи. Вихователь показує, як треба наклеїти свої малюнки на папір відповідної форми. Діти наклеюють свої роботи лицевою стороною на готові форми з паперу, дотримуються прийомів наклеювання, охайності.

Банки з компотами вже готові.

Діти несуть їх і складають в погріб. Іграшки дуже задоволені, вони дякують дітям, що тепер і у них на зиму є консервовані компоти. Заняття закінчується.

Якщо у дітей виникне бажання, можна продовжувати гру з іграшками, розвивати заданий сюжет.

Заняття № 3

«ВЕСНА У НАШОМУ САДОЧКУ»

(колективна робота)

Мета: вчити дітей відтворювати свої сприйняття, враження, спостереження весняних змін у природі, використовуючи один із різновидів «пухнастої» аплікації; закріпити прийоми вирізування силуетів дерев, квітів, гілочок (для кущів) із тканини, нарізування ниток різної довжини; ознайомити дітей із прийомами наклеювання опуклої аплікації; розвивати уяву, пам'ять, акуратність в роботі; виховувати любов до природи.

Попередня робота.

Під час прогулянок, екскурсій, піших переходів діти спостерігають за весняними змінами у живій і неживій природі, розглядають дерева, кущі, трави, квіти, весняне небо, хмарки, сонечко.

Хід заняття

(Вихователь читає уривок вірша І.Франка).

Надійшла весна прекрасна,

Многоцвітна, тепла, ясна,

Наче дівчинка в вінку...

Вихователь. Ось і в нашому садку з'явилася ця чарівна господиня. Все прибрала, оживила, дерева та кущі нарядила, розбудила від сну трави та квіти. Але мине весна, її змінить інша пора року, що є не гіршою за неї. В кожній порі року є своя чарівність. На згадку про весну я пропоную вам зробити один із її портретів. Зобразіть її такою, якою ви запам'ятали красуню в садочку.

Пригадайте, що вам найбільше запам'яталося під час наших прогулянок, спостережень і що б ви хотіли зробити.

(Діти пригадують квітучі дерева, кущі бузку, тепле сонечко, квіти, красиву молоденьку травичку).

Вихователь. Молодці! Я зрозуміла, що ви дуже любите весноньку, а ще ви вмієте спостерігати. Сьогодні ми з вами познайомимося ще з одним видом «пухнастої» аплікації.

Матеріал, який ми будемо використовувати, – це різнокольорові нитки (краще вовняні) і різні види тканини.

Крону дерев ви виріжете з клаптиків тканини, стовбури, гілочки – теж із тканини, але більш цупкої і відповідного кольору. Для листя, квітів, хмаринок потрібно нарізати ниточки відповідних кольорів. Щоб створити вигляд об'єму у крони дерев, під площинні деталі потрібно підкласти вату, нитки або шматочки поролону. Квіти краще вирізати з кольорових клаптиків тканини (заздалегідь накрохмалених).

(Діти домовляються, хто що буде робити.)

Вихователь пропонує дітям обрати матеріал відповідно до того, що вони будуть виготовляти. Нагадує дітям правила роботи з ножицями.

Діти виконують роботу.

Після закінчення заняття роботи виставляються в куточок природи.

Діти виконують пісні весняної тематики, читають вірші).

Заняття № 4

«ПРОВІСНИКИ ВЕСНИ»

Програмовий зміст: закріплювати та поглиблювати знання дітей про природу рідного краю (весняні квіти), розширювати знання про характерні засоби художньої виразності різних видів образотворчої діяльності (аплікація). Вчити продукувати ідеї, експериментувати та досліджувати. Активізувати словник назвами весняних первоцвітів. Формувати основи громадської поведінки. Закріпити вміння працювати з різним матеріалом (папір, манні крупи). Сприяти розвитку творчості, спостережливості та уваги. Розвивати дрібні м'язи п'ястей рук, відчуття форми, окомір. Виховувати любов до рідного краю, бережливе ставлення до рослин.

Матеріал: загадки та вірші про квіти (Г.Черінь «Квіти України», заздалегідь виготовлений зразок проліска, штучні квіти.

Для аплікації: клей, пензлики, серветки, підкладки, напередодні виготовлені дітьми паперові кульки, готові заготовки стебел та листочків, манна крупа, аркуш тонованого паперу або кольорового паперу А4.

Попередня робота: бесіда, читання та розучування віршів про весну, розгляд картинок із зображенням весняних квітів, екскурсія до лісу, розучування сценки «Я люблю квіти», виготовлення паперових кульок

Хід заняття

Вихователь. Сьогодні ми з вами говоритимемо про весну і перших її провісників - весняні квіти, якими ж квітами весна прибрала землю? (*Відповіді дітей: підсніжники, проліски, ряс, сон-трава тощо*). А ви любите квіти? Дві мої знайом дівчинки також люблять квіти, а от хто з них їх любить більше, визначимо разом.

Сценка-ситуація «Я люблю квіти»

(*Розігрують діти*).

Якось навесні Маринка з Даринкою прийшли в ліс.

- Ой, як багато квітів! – вигукнула Маринка. – Зараз я швиденько намалюю цей підсніжник і он той пролісок. І чудовий букет буде для матері.

- Та що його малювати! Ось я нарву цих квітів і подарую букет мамі, – сказала Даринка, і почала швидко їх рвати, а деякі з корінням. Маринка понесла для матері красивий малюнок, а Даринка – величезний букет.

Та дорога додому була неблизька, і квіти швидко зів'яли, дівчинка їх викинула. А її мама так і не дізналася, що в лісі вже розквітли первоцвіти. А Маринка порадувала свою маму гарним букетом підсніжників та пролісків. Мама щиро зраділа подарунком.

- Діти, хто з дівчаток на вашу думку, любить квіти більше? *(Підвести дітей до висновку, що любити – значить оберігати, не кривдити, не знищувати).*

Український поет Анатолій Костецький також знайомий з цими дівчатками. Саме про одну з них він написав вірш.

Метелика ловити я не стану:	І квітку лісову не стану рвати,
Він квітка неба - хай живе собі.	Її додому я не понесу.
Хай крильцями блакитними	Удома їй джмеля не погойдати,
тріпоче,	І не попити листячком росу...

Щоб радісно було тобі й мені.

- Як ви гадаєте, Даринці чи Маринці поет присвятив цього вірша? Якщо ми даремно вириватимемо квіти, що станеться? Чому вони можуть зникнути назавжди?

То хто ж із двох дівчаток по-справжньому любить квіти? Так, Маринка. Вона пожаліла квіти, не зірвала, а намалювала цілий малюнок, тоді як Даринка не залишила на галявині жодної квітки, потім викинула зів'ялий букет. Сподіваюся, що ви берегтимете природу, не рватимете весняних квітів, адже їх стає все менше. Вони можуть зникнути назавжди. Наша держава також піклується про те, щоб зберегти весняні первоцвіти, які занесені до Червоної Книги України і охороняються Законом. А тих людей, котрі знищують природу,

чекає покарання. Квіти так люблять і сонечко, і вітер, і теплий весняний дощик. Уявіть, що ви теж квітки і чекаєте на весняне тепло.

Гра-медитація «Я – Квітка»

(Звучить ніжна, приємна мелодія. Діти стають в коло, уявляють, що вони квіти, і виконують рухи, які відповідають словам вихователя).

Я – маленька зернинка. У мені спить квітка *(діти присідають кладуть долоньки під щічку)*. Пригріло сонечко і вона прокинулася, не кваплячись, простягає до сонечка свої листочки, вітається з вітром, потім піднімає до гори своє личко і радіє весні. *(Повільно встають здіймають руки вгору і кружляють на місці)*. Підставляє личко теплому дощику, а він ретельно вмиває її *(імітують вмивання)*. Вона кружляє у танці з метеликами, вони пестять їй личко, лоскочуть носик, очки, вушка... *(Погладжують собі обличчя, носик, очки, вушка)*. Квіточка всміхається, зустрічаючи новий день і весну *(Посміхаються один одному)*.

(Дітям пропонується сісти за столики).

- Щоб мати чудовий букет, не обов'язково йти до лісу і нищити квіти, можна намалювати малюнок або виготовити аплікацію.

(Розглядання зразка).

Яке стебло має квітка, якої форми листя? *(Продовгуйте, прикриває квітку, наче долоньки)*. Дрібні квіти розміщені вздовж стебла, вони синього кольору.

- Красу квітки передамо за допомогою ось цих паперових кульок, які ми з вами виготовили вчора. *(Діти виконують роботу)*.

На узліссі лісу молодого

Сині зірочки тремтять,

Мов шматочки неба голубого,

Виграють, виблискують, горять.

- Наша кімната перетворилася на весняний ліс, – так багато розквітло синіх пролісків. Ця квітка – провісниця весни, а на ваших роботах снігу немає. Мабуть, нам треба показати, що ця квітка холоду не боїться.

Отож унизу біля квітки намастимо папір клеєм і посиплемо манної крупою. От і вийшов сніжок – ніби справжній. У народі проліски та підсніжники називають ключиками богині Весни, якими вона відмикає двері теплу після тривалої зими. Звісно, квіти ці скромні, тендітні, але вони першими зацвітають після зими, створюють піднесений весняний настрій і тому такі любі й милі.

Заняття № 5

«ЧАРІВНА ГІЛОЧКА БУЗКУ»

Програмовий зміст: продовжувати ознайомлювати дітей з живописом – жанром образотворчого мистецтва (натюрморт). Вчити уважно вдивлятися в картину, помічати окремі деталі, бачити красу кольору в різних колірних співвідношеннях. Формувати вміння встановлювати зв'язок між змістом, композицією та назвою картини. Сприяти розвитку творчості, вчити помічати красу навколишнього світу. Розвивати зв'язне мовлення, мислення, творчу уяву, естетичний смак, вміння виражати свої почуття кольором, композиційним рішенням, послідовністю. Активізувати словник словами: натюрморт, натура. Виховувати любов до природи, інтерес до образотворчого мистецтва.

Матеріал: гілочка бузку, репродукція картини П.Кончаловського «Бузок», малюнки із зображенням квітів бузку, калини, акації, весняних первоцвітів.

Для аплікації: підкладки, клей, пензлики, серветки, аркуш кольорового картону, коричневий папір – для гілочки (виконується способом обривання), кружечки (діаметр 2см) фіолетового кольору різних відтінків – для квітів бузку.

Хід заняття

- Кажуть, що кожна пора року має свій запах. Послухайте вірш:

Пахне суницями літо,
Соком медяним налите.
Розливає духмяне тепло:
На місто, на поле, село.

Чому ж літо пахне суницями? Так, бо саме в літку досягають ці ягоди. Чим іще може пахнути літо? (*Сіном, яблуками, грушами тощо*). Як гадаєте, чим пахне весна? (*Відповіді дітей*).

Весна, звісно, пахне квітами, молодю травою. Які ж квіти квітнуть весною? Подумайте, чи лише рослини квітнуть у цю пору року, адже кажуть, що весною може зацвісти навіть пеньок? (*Підвести дітей до того, що цвітуть також дерева, куці*).

Немає такої людини, яку б не зачарувало розмаїття весняних квітів. Приваблюють вони і художників. Погляньте на картину П.Кончаловського «Бузок». Це натюрморт.

Що ще можна зобразити на натюрморті? (*Фрукти, овочі, різні предмети тощо*). На картині художник зобразив кошик та вази із розкішним бузком. І здається – нахилишся до квітів, і відчуєш їхній аромат. Які кольори використав художник? Як вони доповнюють один одного? (*Вони створюють святковий настрій*).

Чи не правда, на нас відразу повіяло весною? Бузок, зображений на картині, нагадує нам про весну, про теплі сонячні дні, про перші весняні квіти.

Розгляньте картину уважно, зверніть увагу на гамму кольорів. Чи зумів П.Кончаловський показати, що бузок свіжий, ніби його щойно зрізали і принесли в кімнату? (*На картині зображений свіжий бузок. Видно, що його тільки-но зрізали і принесли із саду. Він такий соковитий, неначе ще вологий від ранкової роси чи дощу*).

Якого кольору цей розкішний бузок? (*Фіолетові, лілові, білі квіти*). Опишіть гілки бузку, розташовані в центрі. (*У центрі букета – великий кетяг білого бузку*).

Хоча на картині переважають холодні кольори, проте композиція сповнена тепла і світла – пишна весна у розпалі. Тепер можна і пофантазувати.

Якими б рухами п'ясті ви могли б намалювати квіти? На що здалеку схожа гілка бузку? Правильно, на хмаринку.

Весну вітає хмарку кучерява.

Яскріють крапельки у свіжих травах,

Але не дощ несе вона – красу.

І губить квіти гілочка бузку.

- Як ви гадаєте, з яким настроєм малював художник цю картину? Чи любив і оберігав мистець природу?

Художник хотів подарувати картину людині, яка дуже любила бузок. Чому він його намалював, а не подарував живу гілочку бузку? Так, бо зламана гілочка швидко зів'яне, а картиною можна милуватися і тоді, коли він доцвіте: і восени, і взимку, і протягом багатьох років. Якого ще кольору бувають квіти

бузку? *(Білого, лілового, рожевого, блакитного, фіолетового, бузкового).*
Бузкового... Зверніть увагу, навіть колір так назвали, адже він неповторний.

Діти, бузок – це дерево чи кущ? А які ще кущі цвітуть навесні і мають красиві квіти?

На столику у мене безліч малюнків із квітами, та я сама не можу їх посортувати: де квіти кущів, а де дерев?

(Дітям пропонується, рухаючись по колу навколо стола, дібрати малюнки хлопчикам — із зображенням квітів кущів, дівчаткам – дерев.)

Уявімо, що ми – квіти.

(Під музичний супровід проводиться психогімнастика «Квіти весни»).

1. «Квіти сплять»: діти присідають, схиляють голови – птахи співають їм колискову.
2. «Квіти ростуть, набираються сили»: по чергово рухають руками, підводяться. Піднімають голову, розпрямляють плечі.
3. «Квіти тягнуться до сонця»: піднімають руки до гори, розгойдують ними, «стріпують росу».
4. «Квіти радіють весні»: обертають голову до лівого, правого плеча, піднімають догори.
5. «Квіти запрошують до танцю»: нахиляють тулуб уперед, вліво, вправо.
6. «Закружляли у таночку»: кружляють на місці.
7. «Квіти стомилися»: зупиняються, опускають руки донизу, схиляють голівки.

Які гарні квіти дарує нам весна! Так і хочеться, щоб вони ніколи не відцвітали. Я пропоную вам виготовити аплікацію «Гілка бузку». Подивіться на зразок. Працювати будемо без ножиць – гілочку виготовимо способом обривання, а передати пишність квітів допоможе жмаканий папір. Для цього лише потрібно кружечки-заготовки зіжмакати і приклеїти на гілку, не розрівнюючи. *(Закінчивши роботу, діти визначають схожість, милуються аплікаціями).*

Заняття № 6

«ДИВО-КВІТКА»

Мета:

- зв'язне мовлення: вчити переказувати оповідання близько до тексту, використовуючи пряму мову;
- звукова культура: вправляти в інтонаційній виразності мовлення (питальні, окличні, розповідні інтонації);
- граматики: вправляти у створенні пестливих слів у формах однини та множини;
- словник: збагачувати словник дітей словами, що означають весняні явища;
- художня праця: вчити виготовляти квіти кульбабок із різного матеріалу (кольоровий папір, нитки, вата); розвивати естетичне сприймання кольорів; закріпити прийоми вирізування, розрізання і наклеювання; виховувати любов до рослинного світу, акуратність під час виконання роботи та вміння складати красиву композицію.

Хід заняття.

Вихователь. Сьогодні ви послухаєте оповідання Оксани Іваненко «Кульбабка» (текст оповідання – в додатку до уроку).

Вихователь. В яку пору року сніг і лід стають водою?

Діти. Навесні, коли стане тепло, коли пригріє сонечко, коли сонячні промені нагріють повітря.

Вихователь. Яке сонце весною?

Діти. Сонечко тепле, ласкаве, лагідне.

Вихователь. Яку звістку разносять весняні струмочки?

Діти. Вже настала весна і крокує по землі.

Вихователь. Коли проростає насіння?

Діти. Насіння проростає, коли прогріється земля і стане теплою, м'якенькою.

Вихователь. Чи випереджає інші рослини кульбабка?

Діти. Кульбабка виростає, коли вже земля вкрита різними рослинами, травичкою.

Вихователь. Кого привітала кульбабка, вибравшись на гору?

Діти. Кульбабка привітала травичку, сонечко, тополінку.

Вихователь. Чому розсердився вітер на неї?

Діти. Вітер розсердився на кульбабку за те, що вона не привіталася з ним.
А це трапилося тому, що вона не бачила його.

Вихователь. Хто захищав кульбабку і підтримував її порадами?

Діти. Кульбабку підтримувала тополінка.

Вихователь. Як на третій раз вітер здійснив свою погрозу?

Діти. Вітер подув щосили на кульбабку і здув її пухнасту кульку по всьому лузі.

Вихователь. Що виростало з пушинок наступної весни?

Діти. Наступної весни виростили з насіння маленькі кульбабки. Весною з'явилося багато кульбабок, і вони були схожі на сонце.

Вихователь. А як ви гадаєте, покарав вітер кульбабку, чи зробив добру справу?

Діти. Вітер допоміг кульбабці зробити так, щоб наступної весни їх стало ще більше.

Вихователь. Молодці, дітки, ви дуже гарно запам'ятали оповідання. Погляньте, що я вам принесла (*читає вірш О.Єременко «Кульбаба»*).

КУЛЬБАБА

На леваду я пішла б,

Ціла купа там кульбаб:

Ніби сонечка малі

Посідали на землі.

(Діти розглядають квітку).

- А ось на цих картинках, малюнках, фотографіях теж зображено цю чудову квітку.

(Діти розглядають картинки, фотографії, малюнки із зображенням квітів кульбабки).

Вихователь. Дітки, ви хочете виготовити свої кульбабки?

Діти. Дуже хочемо.

Вихователь. Як ви гадаєте, з якого матеріалу ми можемо виготовити ці квіти?

Діти. Квіти кульбабки можна виготовити з білих ниток або з вати.

Вихователь. Як ви будете виготовляти кульбабки з кольорового паперу?

Діти. Листочки і стебло виріжемо з паперу зеленого кольору. Для квітів виріжемо жовтих кружечків різної величини. Кружечки порозрізуємо до середини.

Вихователь. Розрізувати кружечки потрібно від більшого до меншого, щоб вони не розпалися. Кілька кружечків наклеїмо один на один, щоб утворилася квітка.

- Як можна виготовити квітку із ниток?

Діти. Для листочків дрібно нарізати зелених ниточок і наклеїти їх на намальовану форму листя. Для стебла потрібно взяти довгеньку зелену ниточку, а для квітів – нарізати коротеньких жовтих ниточок і наклеїти їх по колу, як пелюстки у квітці. Для білої кульки можна використовувати вату. Ще можна для кульки використати дрібно нарізані нитки білого кольору.

Вихователь. Молодці, діти, можете обирати матеріал, з якого ви виготовите свою квітку і беріться до роботи.

(Діти працюють).

(Після закінчення роботи викладаються на килимку. Діти стають поруч із роботами).

Вихователь. Сьогодні ви своїми рученятами створили ці чудові луки, де квітне диво-квітка кульбабка! А хто з вас знає віршика про кульбабку?

(Діти читають вірші про квітку. Див. додаток).

- А зараз ми з вами підемо на вулицю і там помилуємося живими кульбабкам.

Кульбабка

Почалося це тоді, коли висока тополя, що росте край дороги і бачить далеко-далеко навкруги, була маленькою тоненькою тополинкою. Отже, це було дуже багато років тому!

Але й тоді, як і тепер, щороку раптом сніг робився водою, і вода швидкими струмками наввипередки бігла вниз по долинах.

І вже знали, що разом зі струмками біжить весна.

На небі сонце сміялося так, що не відповісти йому усмішкою було б просто нечемно. Тому всі ходили і сміялися.

І ось що трапилося, коли тополинка була маленькою й тоненькою, а після зими прибігла весна.

Струмки нишпорили по левадах, по лугах, і один з них вирішив навіть побігти під землею. Там він усім сказав, що вже весна, і всіх переполошив.

Звичайно, зерням, що потрапили туди торік, було дуже нудно лежати. Куди не повернешся – крізь земля: і згори, і знизу, і праворуч, і ліворуч. Навіть і повертатись було не варто, тому зернята лежали не рухаючись.

Але від струмка земля стала м'якою – швидше, швидше в невідомий сонячний світ! Потяглися з зерняток зелені паростки й обережно, щоб не забруднити своїх свіжих листочків, почали витикатися з чорної землі.

Вилізла і маленька кульбабка. Її насіння лежало глибше від інших, їй було далі йти. Коли вона вилізла, все вже навколо було зеленим. Тільки такої ж кульбабки вона не бачила. Вона була одна.

- Добридень! – сказала вона привітно травичці.
- Добридень! – сказала вона тополинці.
- Добридень! – сказала вона сонцю.
- Чому ти не вітаєшся до мене, до вітру? – раптом почувла вона сердитий голос, і її ніби хтось штовхнув.

- Але ж я не бачу вас! Коли б я бачила вас, я б, звичайно, і вас привітала.

- Хіба ти не знаєш, що я найдужчий в світі! – сказав вітер. – От захочу – зірву тебе і знесу ген-ген!

- Не треба мене рвати, вітре! – заговорила благально кульбабка. – Мені тут добре, я познайомилась з усіма квітами, деревами, а коли ти зірвеш мене, я зав'яну та помру.

Та вітер не послухав, заметався, загойдав усі дерева і квіти.

- Пригинайся до землі! Тримайся міцніше, – шепотіла тополінка. – Ти така маленька, і стеблинка у тебе м'яка, він зломить тебе. Тримайся міцніше.

І справді, нічого не вдіяв вітер із кульбабкою, повіяв, посердився і полетів собі, а вона стала тільки міцніше. За ніч ще трошки підросла кульбабка, і ще трошки підросли квіти, що росли на лугах, – медок, сон-квітка, дзвіночки, зірочки.

Стеріг їх поле старий жук. Вранці загудив і він, і прилетіло в гості багато метеликів, бджіл, жуків.

- Доброго ранку, бджілкі! – закричала кульбабка.

- Доброго ранку, метелики!

- Доброго ранку, жуки і бабки!

І всі квіти привітно розкривали свої чашечки і давали гостям солодкого квітчаного соку досхочу.

Раптом низько-низько пролетів над квітами старий жук-сторож. Полохливо прислухалися до нього всі: і комашня, і квіти, і навіть тополінка. Вона знала, що жук-сторож так сповіщав всіх, коли змінюється погода, і одразу кульбабка почула, як щось захитало її, і вітер заговорив до неї:

- Ти знову не привіталася до мене!

Досадно йому було, що така гарна квітка не помічає його – вітру!

- Я ж не бачила вас! – знову відповіла кульбабка.

- От нажену я зараз хмари, полє дощ – і ти загинеш! –закричав вітер і полетів гнати хмари.

- Я не хочу гинути! Мені так добре жити, - затремтіла кульбабка.

- Нічого, ти тільки нап'єшся води, умиєшся і освіжишся, –зашептала, заспокоюючи її, тополінка.

І справді – раптом почав падати прямий дощ. Він лив, і половина сонця заховалася за хмари, а половина визирала: а що робити на землі, бо там весною завжди весело, і сонцю хотілося все бачити. Всі краплинки сіяли на сонці від його проміння й сліпили очі. Це був веселий сліпий дощик! Прилетів після дощу вітер, а кульбабка, вмита, свіжа, ще краща – стоїть і сміється. Не може витримати вітер.

- Я зірву тебе, – каже він, - мені сумно літати самому по горах, і по лугах. Полетімо разом!

- Я не хочу літати з тобою, – засумувала кульбабка, – я зів'яну, умру.

- А, так ти не хочеш літати зі мною, з найдужчим у світі! – закричав вітер.

– Так я полечу геть і хай сонце пригріє так, що ти сама мене покличеш.

Подивлюсь, як ти зі мною розмовлятимеш завтра? – і подався на гору.

- Злякалася кульбабка – і вірить, і не вірить вітрові.

- Ну, що ж, – каже, – прилітай завтра!

Прилітає вітер назавтра, бачить, – не має кульбабки, на її місці якась кулька з пушинок.

- А, так ти обдурила мене!

Залютував вітер, дмухнув – і розлетілися пушинки по лугах. Забули всі кульбабку: і трави, і квіти, і метелики, і жук-сторож. Одна тополінка згадувала і сумувала за кульбабкою, бо ніколи ще не бачила вона такої сонячної привітної квітки.

Минуло літо, настала осінь, прийшла зима, і раптом знову пригріло сонечко, із снігу зробилася вода, і прибігла весела весна. Ще стрункішою стала тополінка, була вже вище за всіх дівчат, що підходили до неї.

Зазеленіли луки. І раптом побачила вона, що крізь, де впали торік пушинки з кульбабки, вирости жовті кульбабки, такі ж точнісінько, як її подруга.

- Добридень, сонце! Добридень, травичка! Добридень, тополинка! – закричали всі вони разом, і всі дзвіночки задзвеніли їм у відповідь, і все листя загомоніло.

- А, вас багато тепер, – закричав вітер, – іви не шануєте мене. Я зірву вас.

Але, як і торік маленьку кульбабку, не зірвав їх вітер, не змив дощ, не схотіло палити сонце, а зробилася ця кульбабка за день легенькими пушинками. Тільки годі вітер спересердя розніс їх навколо.

Це було багато років назад. Тепер тополинка висока-висока, її тополинкою незручно називати, а всі звать тополею, і вона бачить далеко-далеко, як рік – то далі, і цього року вона побачила: навіть на сірій далекій скелі зацвіли жовті сонечка-кульбабки.

А вітер уже пересердився. Не можна ж стільки сердитися! То він уже за звичкою скрізь розносить пушинки кульбабок.

***

Горів в траві росистій
Ліхтарик золотистий.
Світив і враз потух,
Перетворився в пух.
(кульбабка)

***

Сонечко в траві зійшло,
Усміхнулось, розцвіло,
Потім стало біле-біле.
І за вітром полетіло.
(кульбабка)

КУЛЬБАБА

На леваду я пішла б,
Ціла купа там кульбаб:
Ніби сонечка малі
Посідали на землі.
(О.Єременко)

Заняття 7

«КОНКУРС «Маленькі кухарі»»

Мета: Розширювати знання дітей про працю та професію кухаря як засіб формування життєвої компетентності. Уточнити знання про види і назви страв та способи їх приготування; правила користування знаряддями праці (дошечка, ніж, посуд).

Формувати у дітей знання, уміння та навички практичної діяльності (різати овочі, фрукти; підбирати необхідні компоненти, які входять до окремої страви; знаходити для страв необхідний посуд).

Розвивати творчі здібності дітей, жагу пізнання, фантазію, уяву. Підтримувати намагання дітей виконувати роботу по-своєму.

Виховувати повагу до праці та людей праці, бажання працювати не лише для себе, а й для оточуючих; досягати високих результатів якості у спільному продукті праці.

Словник: Страва, господиня, кухар, шеф-кухар, закуска, десерт, сервірування, лезо, журі, конкурс.

Матеріал: Загадка про кухаря, вірш «Кухар», гра «Веселі кухарі» (два обручи, три кошика, овочі, фрукти по кількості дітей, прислів'я, грамзапис «Веселий телекулінар», спокійні мелодії, елементи зразків страв).

Обладнання: Фартухи, нарукавники, ковпачки для дітей і вихователя, дошечки, ножі десертні, серветки, скатерть, клейонки, посуд (різний за формою і величиною), зубочистки; овочі (варені – картопля, морква; сирі – огірки, помідори, петрушка, листя салату; консервовані – кукурудза, зелений горошок); яйця варені, сир твердий; фрукти (апельсини, ківі, банани).

Хід заняття

- Діти, ви щойно прийшли до дитячого садка, зустрілися один з одним, зі мною, з гостями. А коли люди зустрічаються, вони обов'язково вітаються. Тож давайте і ми привітаємо один одного з новим днем, що настав, подаруємо один одному чудовий настрій. І цей день неодмінно буде

гарним та веселим. Скажемо один одному: «Доброго ранку!» (Діти вітаються).

- Сьогодні у нас буде незвичайне, цікаве заняття. А що ми будемо робити, ви дізнаєтесь коли відгадаєте загадку:

«Дітвору він добре знає

Її щедро пригощає,

Бо уміє готувати,

Ще й уміє подавати»

(Кухар)

Професія кухаря дуже відповідальна. Він знає всі тонкощі приготування їжі. А всі ми любимо смачненько поїсти. Кухар – професія, без якої не можуть обійтися ні діти в дитячих садочках і школах, ні дорослі – на заводах, фабриках, в інститутах. Вдома у кожного з вас є кухарі. Як ви гадаєте хто це?(Мама, бабуся, сестричка).

- Які страви вони готують?

- А ви допомагаєте мамі і бабусі готувати?

- Що ви вмієте робити? Які страви ви допомагаєте готувати мамі?

- Молодці, діти. Потрібно допомагати дорослим, тому що, як кажуть в народі: «Праця прикрашає людину», «Хто не працює, той неїсть».

Дівчатка – майбутні господині. А хлопчики теж можуть навчитися гарно готувати страви, а в майбутньому навіть можуть стати шеф-кухарями.

- Для того, щоб перевірити як ви знаєте овочі та фрукти, та які страви з них можна приготувати ми з вами пограємо в гру «Веселі кухарі».

На килимку кладуть обручі. В центрі одного лежить муляж овоча, другого – фрукта. Діти всі разом, промовляючи слова вірша, проходять повз вихователя й отримують муляж овоча або фрукта. Промовляючи останні слова, кожна дитина підходить до того обруча, який відповідає завданню – чи фрукт, чи овоч – стають у коло біля відповідного обруча.

Ми – веселі малюки,

Страви знаєм будь-які.

А щоб їх приготувати,
Треба овочі нам мати,
Фрукти також зберемо,
Гру цікаву почнемо.

Раз, два, три – почали.

Ті діти, що стоять у колі біля обруча з овочем, називають страви, до складу яких входять овочі, а ті, що стоять біля обруча з фруктом, – страви, які готуються з фруктів.

- Діти, а ви хочете стати справжніми кухарями? Навчитися самостійно готувати страви? Тоді ми з вами влаштуємо конкурс «Маленькі кухарі».

- Перш ніж ви почнете готувати, необхідно знати деякі правила:

1. По-перше перед приготуванням їжі треба вимити руки з милом.
2. Надіти фартух та нарукавники, щоб не забруднити одяг.
3. Прибрати волосся, аби воно не заважало і не потрапляло в їжу.
4. Пам'ятати правила поводження з ножем (не піднімати догори лезом, різати обережно, не поспішаючи, пам'ятати, що лезом можна поранити пальчики). При необхідності звертатися за допомогою до дорослого.

- Що ж, правила ми закріпили, тепер будемо їх виконувати. Давайте підемо разом помиємо руки і будемо починати переодягатися.

Діти під спокійну мелодію миють руки, одягають фартухи, нарукавники і ковпачки.

- Діти, підійдіть до мене, станьте рівненько, щоб вас усі побачили, які ви гарні в цьому одязі – справжні кухарі. Звучить пісня «Веселий телекулінар».

Читаю вірш «Кухар»

Наш кухар – наче боровик:

Надів біленьку шапку!

Готує кухар суп, борщик

І запікає бабку.

У кухаря смачний пиріг,
Чудова каша манна!
Він дбає про здоров'я всіх,
Йому подяка й шана!

- Для того, щоб розпочати конкурс потрібно розділитися на команди, тому що ми будемо готувати різні страви. А я буду вашим шеф-кухарем. Якщо вам знадобиться допомога, звертайтеся до мене. Всього у нас буде 4 команди.

- Діти, виберіть з ким би ви хотіли готувати спільно страви (діти діляться за бажанням по-двоє).

- Зараз я представлю наші команди. Вихователь називає пари дітей.

- А визначати переможців буде наше поважне і вельмишановне журі.

Давайте поаплодуємо їм!

- Конкурс наш незвичайний, і страви ви будете готувати незвичайні. Ось подивіться, які страви можна приготувати із здавалось би звичайних продуктів. (Розглядання зразків. - Із чого зроблена ця страва? - Які продукти використані в цьому блюді?)

- За умовами нашого конкурсу кожна команда буде готувати по дві страви: перша страва – закуска, друга страва – десерт.

Закуску можна приготувати із овочів, консервованих овочів, сиру, яєць.

Десерт готується із фруктів.

- А тепер заплющіть очі і пофантазуйте.

(Звучить спокійна мелодія).

- Уявіть собі ту страву, яку б ви хотіли приготувати. Але це буде не проста страва, а незвичайна композиція або цікавий сюжет. Проявіть свою творчість, фантазію. Домовтеся з товаришем по команді, яку страву ви будете готувати разом.

Вихователь підходить по черзі до кожної команди. Запитує:

- Яку страву ви задумали?

- Які компоненти входять до вашої страви?

Підходьте, вибирайте продукти, з яких ви будете готувати. Ось ваші робочі місця, дощечки, ножі, блюда. І можна приступати до приготування страв.(Діти стають до столів)

- Але перш ніж ви почнете готувати, давайте підготуємо наші ручки.

Психогімнастика «Наші ручки»

(Звучить спокійна мелодія).

Діти готують страви, вихователь надає індивідуальну допомогу.

- Діти, а зараз готові блюда ви повинні представити на огляд журі.

Підносять свої страви і ставте на спеціально підготовлений стіл.

Звучить музика «Веселий телекулінар».

Нехай журі оцінює ваші страви. Ви всі справилися з завданням, проявили творчість, фантазію. Я гадаю, що всі страви сподобаються нашому журі. А наші кухарі підготували для вас сюрприз.(Заходить кухар і пригощає дітей випічкою і компотом).

Заняття № 8

«ЗИМОВА КАЗКА»

(колаж на основі використанням нетрадиційних технологій образотворчої діяльності)

Попередня робота: розгляд ілюстрацій ялинки, зайчика, сніговика, вивчення вірша Н.Забіли «Наша ялинка», хороводу «Білі метелики», спостереження за ялинкою на майданчику дитячого садка.

Мета: вчити створювати колективну сюжетну композицію, використовуючи різноманітні техніки та матеріали (папір, пінопласт, макарони, вата, серветки, пластилін, гілочки дерев). Закріпити композиційні та технічні навички. Розвивати образне мислення, фантазію, творчу уяву. Виховувати працелюбність, уміння зосереджуватись і виконувати завдання із задоволенням та доброзичливістю.

Матеріал: кружечки різних кольорів і діаметрів, пінопласт, макарони, вата, серветки, пластилін, гілочки дерев, крупа гречана, клей, пензлики.

Хід заняття:

Вихователь: Діти, погляньте, яка гарна сніжинка впала мені на руку, а на ній загадка:

«Що за диво все село
Білим пухом занесло
Дива зовсім тут нема
Це до нас прийшла...»

(зима)

Діти, а як змінюється погода взимку? Назвіть ознаки зими.

(Відповіді дітей)

- на вулиці холодно;
- на деревах немає листя;
- все вкрито снігом.

Діти, а хто хоче розповісти вірш про зиму? (Діти розповідають вірші про зиму).

Ви вже сказали, що взимку багато снігу – я вам пропоную перетворитися на сніжинок.

Психогімнастика. Вправа «Я – сніжинка»

Я – сніжинка. Я народилася маленькою крапелькою, яка впала з великої хмарини. Мене обережно підхопив своїми долонями вітер і ласкавим подихом зачарував мороз в казкову сніжинку.

Я – сніжинка. Я кружляю легко, вільно у повітрі. Вітерець дмухнув в один бік і я полетіла разом з ним. Дмухнув в інший – і я полетіла разом з ним в інший бік. Я зустрічаюсь із тисячею інших сніжинок, танцюю з ними кружляю. Знову лечу далі. Вітерець вщухає – і я плавно, легко, повільно опускаюся на землю. (Під час вправи діти виконують довільні танцювальні рухи під спокійну мелодію).

Вихователь: Подивіться, який гарний килим вийшов із сніжинок, а вітерець допоміг нам опинитися у казковому зимовому лісі. Діти, бачите, як тут гарно, скільки навкруги ялинок, вкритих снігом.

- Кого ви бачите в зимовому лісі?

- Хто заховався за ялинками? (відповіді дітей)

А зараз я вам пропоную зробити зимову композицію. Підійдіть, будь ласка, до столів і подумайте, хто що буде робити. Пригадайте, як робити зайчика, сніговика, ялинку. Як розташувати зображення на папері? Як згинати кружечки?

Перед початком роботи потрібно підготувати наші ручки. Давайте, розігріємо долоньки одна об одну. Відчуваєте тепло? Це енергія, яка допоможе виконати роботу. (Діти самостійно працюють, вихователь веде індивідуальну роботу. Роботу організовано по підгрупах, по 5 дітей на один аркуш паперу.)

Підсумок заняття

Заняття № 9

«ВЕСЕЛИЙ СНІГОВИК»

Мета:

- вчити дітей створювати колективну сюжетну композицію;
- закріпити композиційні та технічні навички;
- розвивати пізнавальні процеси, естетичний смак, творчу уяву;
- виховувати доброзичливість, уміння зосереджуватись, виконувати завдання із задоволенням.

Матеріал: кружечки білого, коричневого, червоного кольорів різного діаметру, папір для тла синього або фіолетового кольору, клей, серветки, пензлики.

Хід заняття

Вихователь. Діти, яка зараз пора року? (Зима.) Як ви дізналися про це? (Відповіді дітей.) Я теж люблю зиму, сніг, кататися з гірки на санчатах, а також мені подобається ліпити зі снігу різні фігурки. Колись ми на свято зими ходили в парк і ліпили та розфарбовували різні фігурки, там навіть був конкурс на кращу фігурку. А ви любите ліпити зі снігу? (Відповіді дітей.) А що саме можна ліпити з нього? (Відповіді дітей.) Так, сніговиків. Вони виходять такі кумедні. Сьогодні я пропоную вам вірш про сніговика.

Снігова казка

Усе засипав білий сніг,	В цілім світі мандрівник.
А з ним - одлига на поріг,	В капелюх його вберем,
І ми в дворі, де я живу,	Буде в нас він казкарем.
Зліпили казку снігову...	Т. Коломієць.

Ось сніговик,

Якщо вам сподобався цей вірш, пропоную зробити картинку із зображенням сніговика на галявині. Снігові кульки будемо робити з двох півкуль (*показує і пояснює*), прикрашати сніговичка можете якхочете, ось є тут різні дрібні деталі (очі, гудзики, шарф, мітла, ротик, ніс).

Заняття № 10

«ЯЛИНКА – ЛІСОВА КРАСУНЯ»

(колективна робота)

Мета: вчити виготовляти ялинку методом об'ємної, «пухнастої» аплікації; передавати характерну будову, висоту, забарвлення дерева; зображувати на гілках сніг; наклеювати деталі, щоб відтворити форму дерева – ялинки; закріпити уміння дітей складати серветки (так, як для квітів); розвивати товариські стосунки під час роботи, взаємодопомогу, уяву, художній смак, уміння домовлятися з товаришами.

Хід заняття

Вихователь. Незабаром ми будемо святкувати найчарівніше зимове свято. На нього чекають всі – і дорослі, і малі. Як ви гадаєте, яке це свято?

Діти. Це свято – Новий рік.

Вихователь. А що є одним із символів цього свята, ви дізнаєтесь, коли відгадаєте загадку.

А у кого, а у кого є найбільше в світі голок?

Не у кактуса й шипшини, а в зеленої...

Діти. Ялини.

Вихователь. Правильно. Саме ялинка приходить до дітей на це чарівне свято. А де росте ялинка до того, як потрапити на свято до діток?

Діти. Ялинка росте в лісі.

Вихователь. Правильно. Ялинка росте в лісі, її поливають весною, влітку і восени дощі. А зимонька прикрашає її сніжком. Ось таку ялинку ми з вами сьогодні і виготовимо.

(Діти розглядають зразок аплікації, малюнки, фотографії ялинок, а також ялинку, прикрашену сніжком, що росте біля дитячого садочка).

Вихователь. Як ви вважаєте, якого кольору серветки нам потрібні для роботи?

Діти. Нам потрібні зелені і білі серветки. Для ялинки – зелені, для снігу – білі.

Вихователь. Пригадайте, будь-ласка, як ми з вами складали серветки для квітів.

(Діти розповідають і показують, як потрібно складати серветки).

Вихователь. Дуже добре. Я бачу, що ви пригадали. Тепер домовтеся, хто буде складати серветки зеленого кольору, а хто – білого.

(Діти домовляються і складають серветки).

Вихователь. Перш, ніж наклеювати апплікацію, пригадаємо, яку геометричну фігуру нагадує ялинка?

Діти. Ялинка схожа на трикутники різної величини: внизу – найбільший, вгорі – найменший.

Вихователь. Отже, внизу вона буде широка, а чим вище ми будемо викладати серветки, вона буде все вужча, і закінчиться верхівкою. А як потрібно викладати «сніжок»?

Діти. Щоб утворився сніжок, ми покладемо білі серветки між зеленими.

Вихователь. Молодці. Я бачу, що ви все зрозуміли. Можна братися до роботи.

(Діти по черзі наклеюють заготовки на картон, надаючи їм форму гілок ялинки, припорошених снігом, допомагають один одному).

(Вихователь стежить за ходом роботи. Після закінчення роботи діти пригадують і розповідають вірші, загадки про ялинку. Виконують пісні).

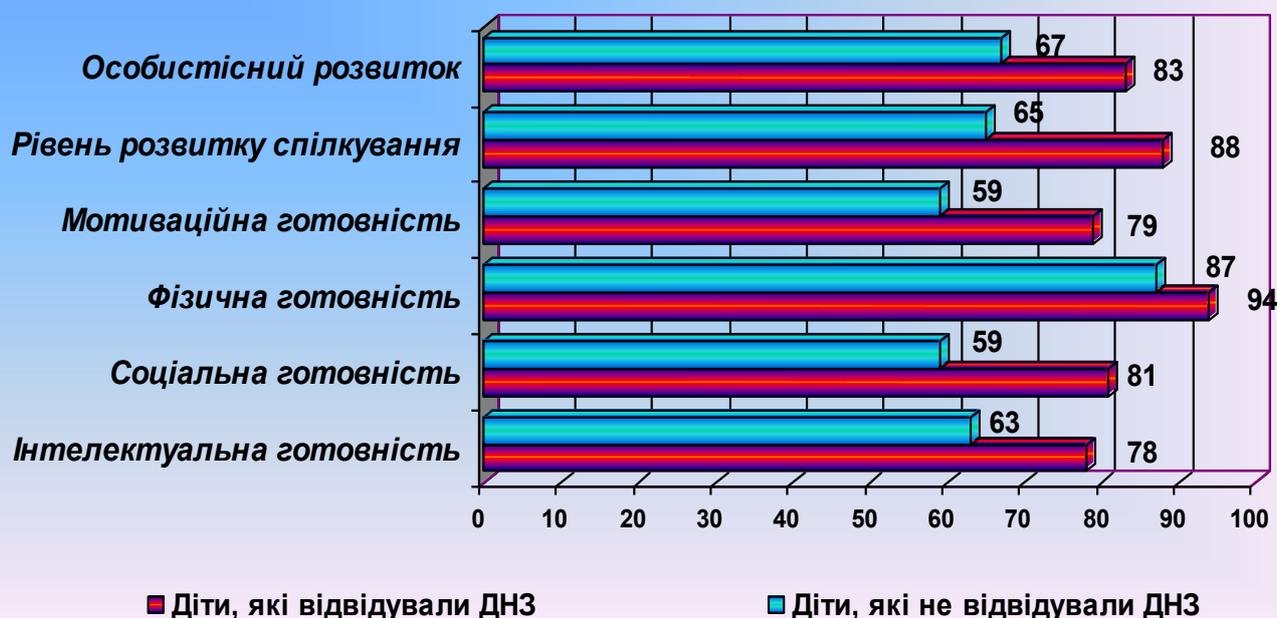
ВИСНОВОК

Використання у системі підготовчої роботи ефективних методів та прийомів дає підстави для якісної підготовки дітей до шкільного навчання. Зазначений досвід у роботі з дітьми старшого дошкільного віку має спрямування на формування у дітей мотивації до навчально-пізнавальної діяльності, що у свою чергу, стимулює розвиток пізнавальних інтересів, потреби в самостійній пізнавальній діяльності, умінні застосовувати здобуті знання.

Також протягом вересня-жовтня у першому класі було проведено порівняльний моніторинг рівня готовності дітей до шкільного навчання: серед колишніх вихованців старшої групи та дітей, які відвідували дитячий садок. Результати якого представлені у вигляді порівняльної таблиці.

Моніторинг стану готовності дітей до шкільного навчання

(вересень - жовтень 2011 р.)

Практикою доведено, що ефективний підхід у підготовчій роботі до шкільного навчання забезпечує умови для повноцінного розвитку особистості дошкільників, гарантує всебічну психологічну захищеність і сприятиме успішній діяльності дітей у майбутньому.

